

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

וישב

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

'כִּי כִסְתָה פְּנֵיהָ' (בראשית לח טו) וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל
(בסוטה י') שֶׁכִּסְתָה פְּנֵיהָ בְּבֵית חַמִּיהָ שֶׁהִיְתָה צְנוּעָה עֵינֵי
שָׁם בְּרַש"י, וְכִשְׁהָיָה הַבַּעַל שָׁם טוֹב בְּסִטְמָבוֹל רָאָה
יִנְגָּע לִיט שֶׁהָיָה לָהֶם נִשְׁמַת תַּנְאִים וְאָמַר שֶׁזָּה
מְגַדֵּל צְנִיעוֹת הַנָּשִׁים

(מדרש פינחס החדש אות כח)

אוצר פניני החסידות:

- א דגל מחנה אפרים | הזכר שמקומו העקרי בעוה"ב ואלו העוה"ז הוא רק ארעי זוכה להתדבק בבורא יתברך ולהשיג סתרי תורה .....
- ב שפע חיים | דעת המדרש שיעקב אבינו גיר גרים כמנהג אברהם ויצחק .....
- ג פתוחי חותם | שם הניח רמזו ביצחק יעקב ויוסף לרמזו ליראתם וקדושתם .....
- ג לפתחי חותם | יעקב ויוסף נחשבים כאחד ומה ששמו יוסף כאלו תמו יעקב .....
- ד לקוטי שיחות | עקב מדרגתו הגבוהה של יוסף היה ביכולתו להמשיך את גלויו של יעקב אבינו למשה יותר .....
- ד קדשת יום טוב | יוסף עבד את הבורא ברוך הוא הן בהתלהבות נעורים והן בדת שלמה קצנו שקנה חכמה .....
- ה פתוחי חותם | יעקב אהב את יוסף פיו שנקשב כמו האבות .....
- ה דרך המלך | יוסף ואחיו נחלקו האם מותר לאדם לומר אפשי בדרך עברה ומה אעשה שבוראי גור עלי או שעליו למאס זאת מכל וכל .....
- ו אור החיים | יוסף ראה את חלומותיו בצורה ברורה כהקדמי ממש, שהוא סימן לחלום אמת .....
- ו חתם סופר | ליוסף ארעו כל הסבות שמתחמתם יש להשש לצאת לדרך ובכל אופן לא נמנע לצאת בגלל קבוד אביו .....
- ז שארית ישראל | יוסף השפיל עצמו למקומות נמוכים כדי להעלות משם נשמות נדחות .....
- ח חשכה לטובה | באור דברי המדרש אלו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו וכו' היה טוענו ומוליכו אצל אביו .....
- ח פתוחי חותם | השופר דמים אין תפלות נשמעת .....
- ח בית אברהם | ה'לד איננו ואני אנה אני בא' - ימי הנעורים השנים הכי מבחרות בחיי האדם .....
- ט כפורי אביב | השעם ששבלו התנתק בדם והביאהו ליעקב, כדי שלא יחשד בהם שהם הרגוהו .....
- י אור החיים | וינקמו כל בניו וכל בנותיו לנקמו - רצו שיתנתם על ידי שיראה רביו בניו ובנותיו .....
- י שם משואל | באור דברי המדרש רבה .....
- יב אור יצחק | רמז להשגחת הבורא על נקטת ישראל בגלות המר ותשוקתו להוציאנו מהגלות .....
- יב קדשת לוי | ע"י שמואס בתענוגי העולם הזה זוכה לשוב למדרגה הראשונה אתערותא דלעילא להדבק בבורא יתברך .....
- יג שפת אמת | בכל מצב קשה על האדם לדעת שהוא בהשגחת הבורא ואין בכך במקרה וזו היא שליחותו בעולם .....
- יג אגרא דכלה | יוסף הצידי נותר במורא עבדות מאדונתו על אף קרבתה אליו .....
- יד דברי יחזקאל | בעת ספיו על האדם למאן בכל תקף שוב ושוב מצד אמונה וללא כל נתינת טעם .....
- יד עירון קדישיו | היצר פתח את יוסף שעליו לחטא כדי להגיע למדרגת הצלי תשובה .....
- יד מאמרי אדמו"ר הגון הקצרים | רק מי שישמחו מאצילות יכול להיות מרובה לשכינה אף בעת התעסקותו בעניני גשמיות .....
- טו מהרי"ד | העצה לצנח במלחמת היצר, תפלה .....
- טו דברי יואל | נראית לו דמות דיוקנו של אביו נראתה לו - יוסף שנו מה שלמדו לו אביו וראה בעל השמועה עומד לנגדו .....
- טז לקוטי הלכות | רב תאנות הממון הוא בפשול הבגדים .....
- טז בית אהרן | הקפץ להתקרב לבורא יתברך ולהתרחק מתאוות עליו לצאת מדרך הטבע .....

אוצרות גאוני הדורות:

- זי כתב סופר | אין ראוי לצדיקים לישב בשלוח בעולם הזה בידועם שמוקו להם עולם הבא .....
- יח דרש משה | אסור לאב להסיח דעתו מחנוף בניו אף בהיותם גדולים וצדיקים .....
- יח בינה לעתים | יוסף הוכיח תחלה את אחיו בשדה בסתר כדי שלא ישמע אביו .....
- יח בית הלוי | מעלת העשר אינה מעלה בעצם האדם, ולפיכך חלום האלמות לא גרם לקנאת האחים .....
- יט משיבת נפש | לזנת הדרך מועילה לשמירה כפי כונת ודעת המלוח והמתלנה .....
- כא חמדת ישראל | יעקב אבינו רצה להציל את רבי עקיבא ממימתת הגוי מלכות .....
- כא אלשיך | גנות המדבר קרה בחברו וימעתל המספר בשבח חברו .....
- כא דברי אליהו | האדם שאין בו תורה טמון בקרבו כל מדות רעות ומגונות .....
- כב בית יצחק | קודם עשיית המצוה צריך לעשות תשובה תחלה כדי שהמצוה תעשה ברחימו .....
- כב מהר"ם שיק | חזר ראובן ועשה תשובה מאהבה בראותו שאין נוספים זכות בתשובה מיראה .....
- כג דברי שאול | חזק היצר הרע מהיצר טוב לפי שגדל עם האדם מנערו .....
- כג פתוחי חותם | הקורא קריאת שמע ומינים תפלוין כאלו עוסק בתורה .....
- כה כלי יקר | המסתפק במיעוט ראוי להיות בעל צדקה ואיכיו נפלים לפניו .....
- כו בינה לעתים | דבוק היה יוסף בה' הן בשעה שעמד ברום ההצלחה והן בשעה שעמד במדרגה שפלה .....
- כו שערי שומחה | היה שם שמם שגור בפיו של יוסף תמיד אף בשעה שזרחו עליו שמש הצלחה .....
- כז נדחי ישראל | למוד התורה הציל את יוסף מן החטא .....
- כז טוב טעם | המדבר קרה בחברו נוטל צוונותיו .....
- כז מעיל צדקה | למוד מעלת כח החסד מפותיפרע ושר בית הסתר שנתברכו בזכות החסד שעשו עם יוסף .....
- כח באר יוסף | רמז מן המקרא שאין ראוי לראג ולהתעצב ביום ראש השנה .....
- כח רבנו בחיי | דרך הצדיקים השלמים בבטחונם בה' להמנע מלעשות פגלת השתדלות כלל .....
- כט מהר"ם שיק השלם | הולמד תורה ואינו חוזר וראי שובח למודו .....
- כט מעשי הצדיקים | יומא דהילולא .....
- לה כל מצותיך אמונה | השבת נועם הנשמות .....
- לז דבר הלכה .....
- לח ספיר והלום | הארה חסידים מן הפרשה .....
- לט

פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב

בּוֹצִינָא דְנַהוּרָא

רבי ברוך ממוז'יבזו זיע"א

פְּרִשְׁיֹת וַיֵּשֶׁב מִקֵּץ וַיֵּגֶשׁ בְּחֵינַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם כְּפוּר וְסוֹתוֹ

מִרְגְּלָא בְּשֵׁם הַרְהַ"ק רַבֵּי בְרוּךְ נ"ע מִמְעֻזִּיבּוֹז כִּי הִשְׁבּוּעוֹת בְּהֶם קוֹרְאִים אֶת הַפְּרִשְׁיֹת וַיֵּשֶׁב מִקֵּץ וַיֵּגֶשׁ שְׁמַתְחִילִים מִמְחֻצֵּית כְּסִלּוֹ עַד תַּחֲלַת טַבַּת, הֵם בְּבְחֵינַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם הַכְּפוּרִים, סוֹתוֹ. וְהַרְמָזוּ לְכַף הוּא, בְּהַפְטָרַת וַיֵּשֶׁב נֶאֱמַר (עמוס ג ו) 'אִם יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר' [רְמָזוּ לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה], בְּפְרִשְׁת מִקֵּץ (בראשית מא ט) 'אֶת חֲטָאֵי אֲנִי מוֹכִיר הַיּוֹם' [רְמָזוּ לַיּוֹם הַכְּפוּרִים], וּבְהַפְטָרַת וַיֵּגֶשׁ (יחזקאל לו ז) 'וְהָיוּ לְאַחֲדִים בְּיַדְךָ' [רְמָזוּ לְאַרְבַּעַת הַמַּיְנִים]:

בֵּית אַבְרָהָם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

'וַרְעָה אֲמוּנָה' - יֵשׁ לְטַפֵּל בְּאֲמוּנָה וּלְחַזְקָה מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ עַד שֶׁתַּחֲזוֹק בְּלֵב הָאֲדָם

וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו לְרַעוּת אֶת צֵאן אַבְרָהָם בְּשֶׁכֶם' (לו יב). בְּשֶׁכֶם ר"ת בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלֻכּוּתוֹ. מִרְן מְלַעְכוּוִיץ ו"ל אָמַר, 'שְׂכָן אֶרֶץ וַרְעָה אֲמוּנָה' (תהלים לו ג), כְּמוֹ מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּעֲלֵי חַיִּים וּבְהַמּוֹת, אִם מוֹלִיךְ אוֹתָם בְּמַרְעָה טוֹב וְשִׁמּוֹן, הֵם הוֹלְכִים וּגְדִלִים מִיּוֹם לַיּוֹם, כְּמוֹ כֵּן צָרִיף לְהִיּוֹת בְּעֵנָן אֲמוּנָה, צָרִיף לְטַפֵּל בָּהּ בְּכָל יוֹם, עַד שֶׁיִּגְדֵּל וַיִּתְחַזַּק בְּלִבּוֹ בְּיוֹתֵר. צֵאן יַעֲקֹב הָיוּ כָּלֵם נִשְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדּוֹרוֹת הַבָּאִים. וְזֵהוּ לְרַעוּת אֶת צֵאן אַבְרָהָם בְּשֶׁכֶם - לְהַשְׁרִישׁ בְּהֶם אֲמוּנָתוֹ וּקְבֻלַּת עַל מְלֻכּוּתוֹ.

בְּחִבְרוֹ גַּר הַתְּחִילוֹ מְנַשְׁקִים זֶה אֶת זֶה וְדַבְּקוּ עִצְמָם יַחַד, וְכָל אֶחָד אֵין מְגַלֵּה מִסְתוּרָיו וּמְצַפּוּנָיו. אֲלֵא לַגֵּר חִבְרוֹ הוּא מְגַלֵּה כָּל לְבוֹ וְכָל מִסְתוּרָיו.

וְזֶה יֵשׁ לוֹמַר שֶׁכֵּן דוֹד הַמְּלִיךְ ע"ה בְּתַפְלָתוֹ שֶׁאָמַר 'גַּר אֲנִי בְּאֶרֶץ', וְהַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ בְּרוּךְ הוּא כְּכֹלֵל הוּא גַם כֵּן גַּר בְּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁאֵין לְהַשְׁיֵיג בְּזֶה הָעוֹלָם כָּל זְמַן שֶׁמְלַבֵּשׁ בְּחַמְרֵיּוֹת עֵצָם אֶלְקוּתוֹ יִתְבַּרַךְ, וְגַם אֲנִי גַר בְּאֶרֶץ, לְכֵן 'אֵל תִּסְתֵּר מִמֶּנִּי מִצּוֹתֶיךָ', לְשׁוֹן צְוִתָּא וּדְבַקוּת, סְתָרֵי תוֹרְתְךָ וּמִצּוֹתֶיךָ הַצְּפוּנִים וְחַתוּמִּים בְּתַכְּן כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה, כְּדוּכּוֹ שֶׁל גַּר שֶׁלֹּא לְגַלוּת מִסְתוּרָיו כִּי אִם לַגֵּר חִבְרוֹ כְּמוֹתוֹ.

וְגַם יֵשׁ לוֹמַר שֶׁמְרָמֵז הַפְּסוּק 'וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּמַגְוֵרֵי אַבְיָו', הֵינְנוּ שֶׁהִנְהִיג עִצְמוֹ בְּגִרוּת

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מַגְוֵרֵי אַבְיָו (לו א)

דְּגַל מִחְנֵה אֶפְרַיִם

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

הַזּוֹכֵר שֶׁמִּקּוֹמוֹ הַעֲקָרֵי בְּעוֹלָם הַבָּא וְאֵלוֹ הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא רַק אֶרְצֵי זוֹכָה לְהַתְּדַבֵּק בְּבוֹרָא יִתְבַּרַךְ וּלְהַשְׁיֵיג סְתָרֵי תוֹרָה

'וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב וְכוּ' אֵלֶּה תְּלֻדוֹת יַעֲקֹב וְכוּ'. וְנִקְדָּיִם הַפְּסוּק שֶׁאָמַר דוֹד הַמְּלִיךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם (תהלים קיט יט) 'גַּר אֲנִי בְּאֶרֶץ וְכוּ' [אֵל תִּסְתֵּר מִמֶּנִּי מִצּוֹתֶיךָ], וְלִכְאוּרָה אֵינוֹ מוּבָן כָּלֵל, כִּי הַמִּצְוֹת אֵינֶם סְתוּרִים כָּלֵל, רַק מְפֹרְשִׁים בְּמַגְוֵנִים וּבְפִרְסוּם, וְגַם הָאֵיף תְּלִיּוֹ בְּזֶה שֶׁהוּא גַר בְּאֶרֶץ.

אֵף הָעֵנָן הוּא כֵּף, דְּרַף מְשַׁל כְּשֶׁגַּר בָּא לְעִיר אֵין לוֹ שׁוֹם מְכִיר שֶׁיִּקְרָבוּ אֲצִלּוֹ, עַד שֶׁפָּגַע

טעם נוסף: יעקב אבינו ברב קדשתו לא
 ככל לסבל טמאת הגויים

השבתתי לומר עוד בסבת הדבר שיעקב אבינו
 לא קרב את אמות העולם תחת פנפי
 השכינה, כי יעקב אבינו, ברב קדשתו, שנא
 מאד את הגויים, תעב אותם, לא סבל את עצם
 טמאתם ולא רצה בשום אפן שיתערכו עם
 משפחתו. יעקב אבינו קים בשלמות את דברי
 חז"ל (מגילה כח.), אסור לאדם להסתפל בצלם
 דמות אדם רשע. לכן לא רצה שום התקשרות
 עמו ולא רצה לשהות כלל במחצתם, בשנאו
 אותם שנאה עמקה ובקברו שהם טמאים כעבודה
 זרה ממש. גם את הגרים לא קרב יעקב אבינו,
 כדעת הסוברים (קידושין ע.) שקשים גרים לישראל
 כספחת.

לכו התבודד יעקב אבינו כל ימיו, כדרך
 צדיקי כל הדורות

מטעם זה התבודד יעקב אבינו כל ימיו, הנה
 יושב אהלים ולא התגורר בין ההמון,
 כי לא הנה מסגל לסבל את טמאת הפירה של
 אמות העולם. זהו גם הסבה שכל הצדיקים
 הקדושים, החל מהתנאים והאמוראים עד תלמידי
 הבעל שם טוב הקדושים, היו מתבודדים ויוצאים
 לשוח בפיערות ובמדריות, בידעם ששם האויר
 מזכך מטמאת העמים, שם לא יפגשו מעמי
 הארץ שמוהמים ומטילים רפש בעולם.

בן הנה אצל צדיקים מהדור הקודם, כמו שמספר
 על הרה"ק רבי מרדכי מנדרבורנה זי"ע,
 שחלונות ביתו היו תמיד סגורים ומוגפים עם
 קרשים, באמרו שאינו יכול לסבל את אויר
 העולם. כשנצרך לנסע מעירו, נסע רק זמן קצר
 קדם תדלקת הנרות בערב שבת, בהטעמו שאז
 האויר נקי ומזכך קצת מקדשת השבת. הוא הנה
 מגיע למחוז הפצו ממש בזמן פניסת השבת.

יוסף הצדיק המשיך בדרך זו של יעקב
 אבינו

יוסף הצדיק המשיך בדרך הקדושה של יעקב
 אבינו, וגם הוא לא סבל, ברב קדשתו

כמו אביו בעולם הזה, כדכתיב (בראשית כו ג)
 'ויגר יצחק', וכן באברהם (שם כג ד) 'גר ותושב
 וכי', ועל פן הנה אלה תלדות יעקב, שנהו
 שהנה מוליד בנה יוסף – היינו שהנה מוסיף
 בכל יום דבקות בתורה ובמצות, ונתוסף לו בנה
 דעת להבין סתרי עליון, והבן:

שבע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זי"ע

דעת המדרש שיעקב אבינו גיר גרים
 כמנהג אברהם ויצחק

במדרש (בראשית רבה פד ד) דרש על וישב יעקב
 בארץ מגורי אביו - מגורי אביו,
 רמז על הגרים שעשה יצחק אבינו. המדרש
 ממשוץ שם, שגם אברהם אבינו גיר גרים, וכן
 יעקב אבינו, ככתוב (בראשית לה ב) 'ויאמר יעקב
 אל ביתו וגו'', עיין שם במדרש.

דעת המגיד מישרים שיעקב אבינו לא
 עסק בקרוב גרים / טעם הדבר, רק
 אברהם ויצחק הצרכו לכך כדי לכפר
 על ישמעאל ועשו בניהם

בספר הקדוש גור הקדש (בפירושו על המדרש שם)
 הביא שיטה אחרת בשם ספר מגיד
 מישרים (סוף פרשת לך), שאמר המגיד מן השמים
 שהנה לבית יוסף זי"ע, שרק האבות אברהם
 ויצחק גירו גרים וקברו נפשות תחת פנפי
 השכינה, אבל יעקב אבינו לא נהג כן, וזה
 הפונה, מגורי אביו, שרק יצחק אבינו גיר אבל
 יעקב נמנע מכן. הוא מביא שם טעם לדבר,
 כי לאברהם ויצחק הנה פגם מזה שהולידו בנים
 רשעים כישמעאל ועשו, וכדי לכפר על זה,
 קברו אחרים תחת פנפי השכינה, אבל ליעקב
 אבינו, שהיתה מטתו שלמה וזכה להוליד י"ב
 שבטי י-ה, צדיקים קדושי עליון, לא הנה שום
 ענין לקרב אחרים לצד הקדשה ולגירם, עכדה"ק.

הקדוש ברוך הוא בשמות יצחק ויעקב, יצחק שמונה הוי"ת ויעקב שבע, לרמוז שהקדושה והיראה שיש ביצחק יש ביעקב, ולפיכך יש בהם חשבון ההי"ו"ת. ויתרה הוי"ה אחת ביצחק, להורות כי יצחק ויעקב שוים ביראה והקדושה, וההי"ו"ה היתרה ביצחק משום שהוא אב, מפני הכבוד נתוספה בו הוי"ה אחת, אבל מפל מקום שוים הם בקדושה ויראה. והכי נמי יעקב, השונה לו בקדושה ויראה בכניו הוא יוסף, לפיכך יעקב יש בו שבע הוי"ו"ת ויוסף שש הוי"ו"ת, להורות שיוסף שוה ליעקב בקדושה ויראה, לפיכך נרשמו ההי"ו"ת בשמותיהם. וההוי"ה היתרה ביצחק משום שהוא אב, מפני הכבוד הוסיפו לו אחת, אבל מפל מקום שוים הם בקדושה ויראה.

הרמז שיעקב שוה ליצחק ביראתו ויוסף שוה ליעקב

ונהו הרמז, וישב יעקב בארץ מגורי אביו, דהינו, המושב והתקון שהיה לו ליצחק בקדושה ויראה, בו נתישב יעקב ומקן ככל אשר תקן אביו. ומגורי לשון יראה, כמו לא תגורו מפני איש' (דברים א טו), ודהינו שהיראה שהיתה ליצחק היתה ליעקב, והיראה, חשבון ההי"ו"ת ששוים בשמותיהם. ומה שאמר 'בארץ פנען' היא לשון הכנעה, שהיו מכנעים לפני ה'. ותדע גם כן מי זכה למעלה זו מפני יעקב ונשתוה ליעקב בקדושה ויראה, לזה אמר 'אלה תלדות יעקב יוסף', יוסף הוא השונה ליעקב בקדושה ויראה, והיראה, חשבון ההי"ו"ת השונה בשמותיהם, ויתרה שביצחק וביעקב מפני הכבוד:

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

יעקב ויוסף נחשבים כאחד ומה שתקו יוסף כאלו תקו יעקב

אפשר לפרש, דאמר בזהר הקדוש (ח"ג קיא): דאדם הראשון כשעבר על מצות ה'

התמימה, את טמאת הגויים. לכן היה יוסף רועה את אחיו בצאן, כי העדיף לשהות תמיד בשדות השוממים, יחד עם הצאן, או עם אחיו הקדושים, כדי שלא יכשל בראית פני אדם רשע מאמות העולם, לקיים דברי חז"ל (אבות פ"א מ"ז) הרחק משכן רע. מטעם זה גם לא גזר את הגרים, ביעקב אביו, בסברו שמי שנולד בטמאה, עדיף שישארו בצד הטמאה ולא יתערב במתנה ישראל. ע"כ תרכו של יוסף בעקבות יעקב אביו רומז הפסוק, שפתח וישב יעקב בארץ מגורי אביו, וכדעה זו שרק יצחק אבינו היה מגזר גרים, אבל יעקב שגא את הגויים ולא היה לו שום קשר עמם. לכן ממשיך הפסוק, 'אלה תלדות יעקב יוסף', שגם יוסף המשיך בהנהגה זו, שלא סבל טמאת העמים ולכן לא גזרם:

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ פנען. אלה תלדות יעקב יוסף וגו' (לו א-ב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

שם הוי"ה רמזו ביצחק יעקב ויוסף לרמזו ליראתם וקדושתם

אפשר לרמז למה שתלה תולדות יעקב ביוסף, דהנה יצחק יש בו שמונה הוי"ו"ת, ויעקב יש בו שבע הוי"ו"ת, ויוסף יש בו שש הוי"ו"ת. ולא לחנם הקבע הדבר הזה, כי הכל עשה הקדוש ברוך הוא בכונה מכוונת, וכמו שאמרו (ברכות ז): 'אשר שם שמות בארץ' (תהלים מו ט), אל תקרי 'שמות' אלא 'שמות', דכל השמות עושה הקדוש ברוך הוא בכונה.

וצריך לתת טעם לדבר, למה נרשמו ההי"ו"ת ביצחק ויעקב ויוסף בוקא. ואפשר, דהנה הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם 'כי ביצחק יקרא לך זרע' (לעיל כא יב), ונדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין טו): 'ביצחק' ולא כל יצחק, דהינו יעקב הוא שיקרא זרע ולא עשו. וזה רמזו

הם באצילות, המשיך יוסף והוריד בעולמות בריאה יצירה עשיה עד לעולם הזה הגשמי. ויוסף דוקא היה ביכלתו לפעל את זה, כי מדרגתו (בענין זה) היתה עוד למעלה מדרגתו של יעקב, ולכן היה באפשרותו לרדת למטה יותר, כהפלת שכל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה יותר.

פלאו מר: הגם שאין קורין אבות אלא לשלשה (ברכות טו), שרק השלשה, אברהם יצחק ויעקב, הם אבות, שכל אחד מהם פעל בכל יהודי, והמשיך אלקות על ידי מדה מיחדת: אברהם על ידי החסד, יצחק על ידי הגבורה ויעקב על ידי התפארת, ואלו יוסף לא פעל שום דבר חדש, כי הוא היה תלדות יעקב, שהוא הביא בפעל בעולם את המשכותיו של יעקב, 'בחירי שבאבות' (כי מדתו, תפארת, היא הקו האמצעי שבין חסד וגבורה, שהוא כולל את שניהם), אבל זה גופא היה בכחו של יוסף להוריד את המשכות של הבחירי שבאבות למטה מטה, הרי זה מפני שהוא עצמו היה גבוה גבוה ביותר:

וישראל אהב את יוסף מפניו כי בן זקנים הוא לו (לז א)

קדשת יום טוב

רבי חנניה יום טוב ליפא מסיגעט זיע"א
יוסף עבד את הבורא ברוך הוא הו
בהתלהבות נעורים והו בדעת שלמה
קזו שקנה חכמה

כי בן זקנים הוא לו. לכאורה תבת 'לו' היא מימר, והיה לו לומר 'כי בן זקנים הוא'. יחבאר על פי דברי אבי מרן וצלה"ה בספרו ייטב לב לפסוק 'ואברהם זקן בא בימים', פי איש בחור בימי נעוריו כחו רב והזק לעבד את בוראו בבחינת מצוה, אולם השכל עודנו חלש

דעך הדעת טוב ורע, עבר על עבודה זרה ועל שפיכות דמים ועל גלוי עריות, וכשבאו אברהם ויצחק ויעקב תקנו מה שפגם אדם הראשון. אברהם תקן עבודה זרה כשהשליכוהו באור כפדים, ויצחק תקן שפיכות דמים כשנתקרב על גבי המזבח, ויעקב תקן גלוי עריות.

והנה כשנזקק, לא מצינו תקון גלוי עריות ביעקב כמו תקון אברהם ויצחק שעשו הדבר בפרהסיא, זה נתפס על עבודה זרה והשילף לאש, וזה פשט צוארו על גבי המזבח לכבוד ה' יתברך, אבל יעקב לא מצינו שבא לידו דבר ערוה ממש. אמנם ממה שכתוב בזה הקדוש (ח"ג רכג): דיעקב יוסף גוף אחד נחשבים, משום דיעקב רמזו בגוף יוסף רמזו בברית, וגוף וברית חשבינן חד, וכיון דגוף אחד נחשבים, הרי יוסף נתנסה בעריות ועמד צמידה גדולה, ונחשב כאלו יעקב בעצמו תקן גלוי עריות.

וזהו שאמר וישב יעקב בארץ מגורי אביו, דהינו תקן יעקב באדם הראשון כמו שתקן יצחק אביו, דכמו שתקן יצחק שפיכות דמים, כך תקן יעקב גלוי עריות. וכי תימא היכן מצינו שתקן יעקב גלוי עריות בפרהסיא, לזה אמר 'אלה תלדות יעקב יוסף', דהינו דיעקב יוסף נחשבים גוף אחד, ויוסף תקן עריות תקון גמור, שנתנסה ועמד, וכאלו יעקב הוא בעצמו תקן:

אלה תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה וגו' (לז ב)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מנדל מליובוויץ זיע"א
'אלה תלדות יעקב - יוסף', עקב מדרגתו הגבוהה של יוסף היה ביכלתו להמשיך את גלוייו של יעקב אבינו למטה יותר **'אלה תלדות יעקב יוסף'**, ש'תולדות יעקב', היינו הגלויים של יעקב, שיעקב ועניניו

ולא חי רק ק"י, חסרו לו ל"ז שנים, הם שנתן לָדוֹד.

נמצא בין שלשתם אברהם יעקב ויוסף הם שנתנו ע' שנה לָדוֹד, ויוסף לבדו נתן יותר משניהם, פי אברהם ויעקב לא נתנו לו שניהם רק ל"ג שנים, ויוסף לבדו נתן לו ל"ז שנים. ומצינו (שם ח"ג רסב): דָּדוֹד הַמֶּלֶךְ ע"ה הוא רגל רביעי למֶרְכָּבָה, ולפיכך חסרו האבות משנותיהם ונתנו לו, כְּדִי שְׁלֹא תִהְיֶה הַמֶּרְכָּבָה פְּגוּמָה חֹס וְשָׁלוֹם. ולהכי יוסף שנתן גם הוא מחייו, בכלל האבות שהם המֶרְכָּבָה יחשב, שהרי אלמלא לא נתן הוא הִיָּה רגל רביעי חסר. ואפשר גם כן דבשביל השנים האלו שנתנו האבות לָדוֹד יָזְכוּ בְּאוֹתוֹ עוֹלָם לְחִלּוּקָא יִתְּרָה עַל שְׁאָר הַצְּדִיקִים, ולפיכך יעקב עשה ליוסף כְּתִנְתּוֹ יִתְּרָה עַל אַחֵיו, לְרַמֵּז עַל הַחִלּוּקָא שְׁנוּטֵל יִתְּרָה עֲלֵיהֶם בְּאוֹתוֹ עוֹלָם בְּשִׁבְלֵי הַשָּׁנִים שֶׁנָּתַן מִחֵיו לָדוֹד.

יוסף נתן משנותיו לָדוֹד והשלים את המֶרְכָּבָה

וְנָהוּ כֹּנֵת הַפְּסוּק 'וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו, וְנָתַן טַעַם לָמָּה, 'כִּי בֶן זְקֵנִים הוּא לוֹ, דְּהֵינּוּ מֵה שְׁעָשׂוּ הַזְּקֵנִים שֶׁהֵם אֲבָרָהם וְיַעֲקֹב שֶׁנָּתְנוּ מִחֵיהֶם לָדוֹד, בֶּן עֶשֶׂה גַם הוּא. וְהֵיָה בֶן זְקֵנִים הוּא רִאשֵׁי תְבוֹת גִּימְטְרִיא דְּדוֹד, לְרַמֵּז מֵה שֶׁכְּתוּבנוּ, 'לֹא עִם הַכּוֹלָל גִּימְטְרִיא ל"ז, הֵם ל"ז שָׁנִים שֶׁנָּתַן יוֹסֵף לָדוֹד, וְנָהוּ בֶן זְקֵנִים הוּא לוֹ, לְרַמֵּז עַל דוֹד שֶׁנָּתַן לוֹ יוֹסֵף ל"ז שָׁנִים וְעָשָׂה מַעֲשֵׂה זְקֵנִים שֶׁהֵם אֲבָרָהם וְיַעֲקֹב כְּאֹמֵר. וְלִפְיֶכָּה אֶהָב אוֹתוֹ 'מִכָּל בְּנָיו, כִּי זֶה מִשְׁרֵשׁ הַמֶּרְכָּבָה יחשב לפי שהוא השלים רגל הרביעי. ובשביל זֶה יַעֲשֵׂה לוֹ כְּתִנְתּוֹ פְּסִים, לְרַמֵּז עַל הַחִלּוּקָא יִתְּרָה שִׁטְל לְעוֹלָם הַבָּא כְּאֹמֵר. וְהֵיָה 'פְּסִים' עִם אַרְבַּע אוֹתוֹת גִּימְטְרִיא 'יוֹסֵף' עִם הַכּוֹלָל, וְל"ז יִתְּרִים, לְרַמֵּז עַל ל"ז שָׁנִים שֶׁנָּתַן מִחֵיו לָדוֹד, דְּבִשְׁבִילֵם יִזְכֶּה לְחִלּוּקָא יִתְּרָה בְּעוֹלָם הַבָּא.

ובלתי זך, ונתפוף הוא בימי הזקנה השכל נתוסף, וזקני תלמידי חכמים כל זמן שמוקנים ועתה נתוספת עליהן, אבל כחן חלש בענין המעשה לא יוכל עשה כפי אשר ימי עלומיו. ואברהם היו לו שני המדרגות, היינו 'זקן' זה שקנה חכמה ושכל, וגם 'בא בימים' בבחינת ימי הבחירות, כאלו עוד לא בא רק בימים ולא בשנים, וזה 'זה' ברך את אברהם בכל, הן בכת וגבורה והן בהשגת השכל והמחשבה, עכ"ל בקצור נמרץ.

וכן אני אומר גם כאן. וישראל אהב את יוסף כי בן זקנים הוא לו, רצה לומר ליוסף, כי היו לו גם כן שני המדרגות כמו אברהם אבינו עליו השלום, היינו בבחינת 'בן', רך בשנים, וגם 'זקנים' זה שקנה חכמה ושכל, ומחמת זה 'אהב את יוסף':

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

יעקב אהב את יוסף כיון שנתשב כמו האבות

אפשר לרמז הטעם דאהב את יוסף מכל בניו, משום דצפה יעקב ברוח הקדש דיוסף והיה נמנה משבעה כורתי ברית, והיה בכלל האבות כאחד מהם. והנה מצינו הבחנה גדולה שיוסף יחשב בכלל האבות, כמה שמוצינו (וזהו ח"א קסח). שדוד המלך עליו השלום לא היו לו חיים כלל, והאבות הם שנתנו לו חיים מחיהם, דמצינו יצחק חי ק"פ שנה, ואברהם היה ראוי שיחיה גם הוא ק"פ שנה כמו יצחק, ולא חי רק קע"ה שנה, חסרו לו חמש שנים, הם שנתן לָדוֹד המלך עליו השלום. ויעקב היה ראוי שיחיה קע"ה שנה כמו אברהם, ולא חי רק קמ"ז שנה, חסרו לו כ"ח שנים, הם שנתן לָדוֹד. ויוסף היה ראוי שיחיה קמ"ז שנים כמו יעקב,

וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת דְּבַתָּם רְעָה אֶל אָבִיהֶם (לו ב)

דַּרְךְ הַמִּלֻּךְ

רבי קלונימוס קלמיש מפּוֹטְסְנָא זי"ע א

יוסף ואחיו נחלקו האם מתר לאדם לומר אפשי בדבר עברה ומה אעשה שבוראי יזר עלי או שעליו למאס זאת מכל וכל

וַיּוֹבֵֹל להיות שְׂנֵה עֲנָן יוסף עם אָחָיו. כי איתא בספרים קדושים, שמה שאמרו חז"ל (ספרא קדושים ט) אל יאמר אדם אי אפשי וכו' רק אפשי ומה אעשה וכו', הוא הכל באיש שלא חטא עדין בזה הדבר, מה שאין פן מי שעבר בחמא לאָלֵן, יש לו צד קלות והתר לזה, כי כשעבר וְשָׁנָה נַעֲשֶׂה לו כהתר, ובפעם אחת יש לו צד קלות, ואם יאמר אפשי שיתקרב לזה ברצונו יוכל להקשל חס ושלום, לכן צריך למאס הדבר בתכלית המאוס ויאמר אי אפשי. והנה השבטי ז"ה בכּוֹאֵם לדבר עברה, וכן לצד הרחקה, בחינת משמרת למשמרת וכו', אמרו הלשם: חודר הנ"ל אפשי ואני פורש לשם ד' שגור עלי וכו', ויוסף חשב שיצא שיעדין הם קדם קבלת התורה, והאם יש לה נעשה לו כהתר בזה, לכן אסור להם לומר אפשי רק אי אפשי. ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, פרש רש"י ז"ל שאוכלים וכו', מה שהם מדברים אודות הרחקות העברות הללו אפשי כנ"ל:

והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחווין לאלמתי (לו ז)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זי"ע א

יוסף ראה את חלומותיו בצורה ברורה כבהקיצ ממש, שהוא סימן לחלום אמת

אמר שלש פעמים 'והנה'. דע כי החלום אשר יהיה מראה הנבואה והודעה מהמודיעים

דוד הודה לה' על החיים שקבל מאברהם ועקב ויוסף

וְאֶפְשָׁר דלזה פנו דוד המלך ע"ה באמרו 'אחת דבר אלהים שמים זו שמעתי כי עז לאלהים, ולך אדני חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו' (תהלים סב יב-ג). והוא, שמצינו דאדם הראשון הוא נתן תחלה שבעים שנה לדוד, ולבסוף חזר, ולא הועילו לדוד ולא חזרו לאדם הראשון, עד שבאו אברהם ועקב ויוסף ונתנו לו באמור. ודוד, כשראה שאדם חזר בו ולא הועיל מה שנתן לו, אמר מעתה אין לי חיים, כשבאו שלשה צדיקים אלה ונתנו לו שבעים שנה מחדש, שמח ונתן הודאה לה' יתברך על שסיע לו בחייו, שנתן בלב שלשת הצדיקים לתת לו חיים מחדש.

וזהו שאמר 'אחת דבר אלהים', היא השבעים שנה שנתן לי אדם הראשון, וכיון שחזר בהם ולא הועילו לי אמרתי מעכשו אין לי חיים, אבל 'שמים זו', שחזרו אברהם ועקב ויוסף ונתנו לי שנית שבעים שנה מחייהם. ואף על פי שהם נתנו, יש שכב גם פן לאלהים שנתן בלבם למחל בחייהם ולתנם לי, וזהו 'כי עז לאלהים', דהינו הוא שנתן עז והעצמות בלבם לתן לי חיים שלי. ועל זה קרא גם פן לשל אדם הראשון 'אחת דבר אלהים', אף על פי שאדם הוא שדבר ולא אלהים, מאחר שה' הסכים לדבר, כאלו הוא שדבר, שאף על פי שאדם הראשון ואברהם ויוסף ועקב נתנו, אלמלא שהסכים ה' בדבר הנה אומר להם לא זו הדרך שיתן אדם לתברו מחייו ויועיל, לפי שהחיים בידו יתברך הם, ולהכי הני כאלו הוא בכבודו דבר. ומסים דוד המלך עליו השלום 'ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו', דהינו, שאלה הצדיקים שנתנו מחייהם, פשוט אצלי שפעשה עמהם חסד נוסף באותו עולם, מפני שאתה משלם לאיש כמעשהו, וגם אלה מכרח שתשלם להם:

ויראו אתו מרחק ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו
אתו להמיתו (לו יח)

שארית ישראל

רבי ישראל דב מווילעדיניק זיע"א

יוסף השפיל עצמו למקומות נמוכים כדי
להעלות משם נשמות נדחות

ברש"י ויתנכלו אתו להמיתו, אותו כמו אתו
עמו כלומר אליו, עד כאן לשונו. הפרוש
הוא, כי לכאורה נפלא על שבטי ג-ה איך יחשדו
על שפרכת דמים להרג אותו. אף הענין הוא,
כי יוסף הצדיק היה צדיק יסוד עולם (וזהר ח"ג
ו'לו), והכרח להשפיל את עצמו אפלו למקומות
השפלים והנמוכים חס ושלום כדי להעלות
נשמות ישראל אשר מנחים בתחתיות המדרגה,
רוצה לומר נשמות האובדים והנדחים חס ושלום
העלה אותם. והשכטים לא הבינו שידע יוסף
מזה הדרך, שלא היו מתזיקים אותו לצדיק
גדול כזה, וחשדו אותו שירד מדרך הישר חס
ושלום בראותם שהוא עושה לפעמים שלא פהגן
מעט, ולכך רצו להקרו על דבר הזאת, פרוש
להוריד את יוסף ממדרגתו, וזה בחינת מנות,
מאן דנחית ממדרגתו קרי ביה וימת (וזהר ח"ג
ק'לה).

וזה הפרוש ברש"י ויתנכלו אתו כמו אתו
עמו, פרוש שלא אותו לבדו רצו להקרו
ולהשפילו ממדרגתו, אלא עמו, פרוש אף
להנשמות הנדחים והאובדים היו גורמים ריידה
גדולה ומיתה חס ושלום, וזהו אתו עמו כלומר
אליו, להנשמות הנלוים אליו להעלותם, וכלומר
אליו, כי זה שעשו גרמו חס ושלום צער לשכינה,
כי יש נחת להקדוש ברוך הוא שהצדיק יעלה
אותם, ובשמוידיים אותו ממדרגתו לא יעלה
אותם הנשמות ויהיה צער להשכינה כפיכול
השוכן אתם כו', וזהו אליו, כלומר שזה נוגע
גם להקדוש ברוך הוא כפיכול, וד"ל:

ש'לפני ה', האות והמופת הוא, אם יהיה החלום
לחולם כהיר וצהיר, פיוס יאיר, שיהיה הדבר
בעיניו כאלו הוא בהקיץ ממש, בא האות והמופת
להודיע כי מזהה שדי יחזה. כי החלומות אשר
צעירים ישחקו בו, יהיה בלבול הרעיון והגזמת
הנדמה. על פן ספר יוסף ואמר ויהנה בכל
פרט, שכל דבר שהראוהו היה ברור בעיני שכלו,
כאלו היה רואהו עתה שהוא בהקיץ בהשקמת
דעתו, ואין זה אלא חלום צודק:

וימצאחו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש
לאמר מה תבקש (לו טו)

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

ליוסף ארעו כל הסבות שמחמתם יש
לחשש לצאת לדרך ובכל אופן לא נמנע
לצאת בגלל כבוד אביו

וימצאהו איש והנה תעה בשדה, כתב הרמב"ן,
להודיע כמה סבות ארע לו שהיה
ראוי לחזר עבירן ולא חזר, גם כתיב נסעו
מזה דפרש רש"י מהאונה, לא שהאיש אמר
לו כן, ולא ידע יוסף שהיה מלאך, אלא שבצחות
לשונו הכחיד דבר זה.

וינראה לי דארע ליוסף כל השלשה סימנים
שראו לחוש להם, דאמרו חז"ל פרק
גיד הנשה צ"ה ע"ב, רב ברוך במברא, פרוש
רש"י אי היה מודמנות לו לעבר, ושמואל
בספרא, ורבי יוחנן בינוקא. והכי נמי מברא,
הרי היה תועה בשדה ולא נודמן לו דרכו וראוי
היה למנע ההליכה. בספרא, שבשעת פרישתו
עסק בפרשת עגלה ערופה שהוא סימן שלא
יעליח בדרך, כי הפרשה מיירי ממי שנהרג
בדרך, וינוקא לאו דוקא אלא כל מה שישמע
ממי שמדבר לפי תמו, והכי נמי היה לו להרגיש
בדברי האיש נסעו מזה, והכל סבל לכבוד
אביו ולא חזר [תקס"ד]:

בתורה, לזאת אָנו צָרִיכִים לְרִאוֹת לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים יָפִים, וְלֹא חֲלִילָה כְּמַעֲשֵׂה הָאֱלוֹפִים, וְזֶה הַפְּרוֹשׁ בְּמִשְׁנֵה (אבות פ"ב מ"א) וְכָל מַעֲשֵׂיךְ בְּסִפְר נִכְתָּבִין, פְּרוֹשׁ בְּסִפְר הַתּוֹרָה:

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל אַחִיו מַה בָּצַע כִּי נִהְגַּג אַתְּ אַחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת דְּמוֹ (לו כו)

פְּתוּחֵי חוֹתֵם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הַשּׁוֹפֵר דְּמִים אִין תְּפִלְתּוֹ נִשְׁמַעַת

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל אַחִיו מַה בָּצַע כִּי נִהְגַּג אַתְּ אַחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת דְּמוֹ. אֲפֹשֶׁר לְרַמֵּז כַּמָּה שְׂכָחוּב (ישעיה א טו) אֲגַם כִּי תִרְבוּ תְּפִלָּה אֵינְנִי שֹׁמֵעַ יְדִיכֶם דְּמִים מְלֹאוֹ, הַמּוֹכֵן מִזֶּה דְּהַשּׁוֹפֵר דְּמִים אֵין תְּפִלְתּוֹ נִשְׁמַעַת, דְּהִכִּי קָרָא צִוּחַ וְאָמַר אֲגַם כִּי תִרְבוּ תְּפִלָּה אֵינְנִי שֹׁמֵעַ מִשּׁוֹם דִּי יְדִיכֶם דְּמִים מְלֹאוֹ שֶׁהִיא שְׂפִיכוֹת דְּמִים. וְהִנֵּה פְּשוֹט דְּהַשְׂכָּבְטִים הָיוּ מִתְּפַלְלִים שְׁלֹשׁ תְּפִלוֹת, מִשּׁוֹם דְּתְּפִלוֹת אַבוֹת תְּקַנּוּם (ברכות כו:), וּמִכִּרְחַ לִזְמַר דְּבִגְיָהֶם הָיוּ מִתְּפַלְלִים. וְהִנֵּה אֲבָצַע רֵאשֵׁי תְּבוֹת בִּיקָר צִ'הָרִים עֲרֵב, רוֹמֵז עַל שְׁלֹשׁ תְּפִלוֹת. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר לָהֶם יְהוָה, מַה נִּשְׁאָר לָנוּ לְהַתְּפַלֵּל שְׁלֹשׁ תְּפִלוֹת בְּכָל יוֹם הַקְּמוּזִים בְּרֵאשֵׁי תְּבוֹת אֲבָצַע, אִם נִהְגַּג אַתְּ אַחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת דְּמוֹ, דְּהַשּׁוֹפֵר דְּמִים אֵין תְּפִלְתּוֹ מִתְּקַבְּלַת כְּאָמְרוֹ:

וַיֹּשֶׁב אֶל אַחִיו וַיֹּאמֶר הִילֵד אֵינְנוּ וְאֵנִי אֵנָּה אֲנִי בָּא (לו ז)

בֵּית אַבְרָהָם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

'הִילֵד' אֵינְנוּ וְאֵנִי אֵנָּה אֲנִי בָּא' - יָמִי

הַנְּעוּרִים הַשְּׂנִיִּים הֵכִי מִבְּחֵרוֹת בְּחַיֵּי הָאָדָם

'הִילֵד' אֵינְנוּ וְאֵנִי אֵנָּה אֲנִי בָּא. יָמִי הִילְדוֹת

וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנּוּ נַפְשׁ (לו כא)

חֲשֵׁבָה לְטוֹבָה

רבי חנוך העניף מאַלְפִּסְגָּר זיע"א

בְּאוֹר דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ אֵלוּ הִנֵּה רְאוּבֵן יוֹדֵעַ שֶׁהַקב"ה מִכְתִּיב עָלָיו וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם הִנֵּה טוֹעֵנוּ וּמוֹלִיכּוֹ אֶצֶל אָבִיו

'אֵיתָא בְּמִדְרַשׁ (ויקרא רבה לז ט) שְׁאֵלוּ הִנֵּה רְאוּבֵן יוֹדֵעַ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִכְתִּיב עָלָיו וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם הִנֵּה טוֹעֵנוּ וּמוֹלִיכּוֹ אֶצֶל אָבִיו. וַיֵּשׁ לְהִבְיָן, וְכִי רְאוּבֵן הִנֵּה עוֹשֶׂה בִשְׂבִיל כְּבוֹד בְּלִבְד יוֹתֵר מִמָּה שֶׁעָשָׂה.

אֵף הַפְּרוֹשׁ הוּא, שְׁאֵלוּ הִנֵּה רְאוּבֵן יוֹדֵעַ, שֶׁמַּעֲשֵׂיו יִהְיוּ לְמוֹד לְדוֹרוֹת הִנֵּה עוֹשֶׂה יוֹתֵר בְּמִסִּירוֹת נַפְשׁ, כְּדִי שִׁיְהִיָּה לְמוֹד גְּדוֹל יוֹתֵר לְדוֹרוֹת הַבָּאִים הַאִיךְ לַעֲשׂוֹת הַמְּצֻנָּה. כִּי מִקְדָּם הִזְתָּה הַתּוֹרָה בְּצַרוּפִים אֲחֵרִים כִּידוּעַ, וְכָל דָּבָר הַנִּכְתָּב בַּתּוֹרָה הֵינּוּ מוֹרָה וּמִתְנָה דְּרָף לְדוֹרוֹת הַבָּאִים, וְאַחַר כֵּן נִתְּלַבְּשָׁה הַתּוֹרָה בְּסַפּוּרִים מִמַּעֲשֵׂי אַבוֹת וְסַפּוּרֵי אֱלוֹפִים, וּבִתְוֹכֵם הַכְּנִיִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא סוֹדוֹת הַתּוֹרָה, וְהִדִּין הוּא שֶׁאִם חָסַר בְּסִפְר תּוֹרָה אֶפְלוּ אוֹת אַחַת פְּסוּל, וְאֶפְלוּ שֶׁהָאוֹת הַחֲסֵרָה הִיא בְּסַפּוּרֵי אֱלוֹפֵי עֶשׂוֹ, אִם כֵּן פְּסוּל, דְּזֶה גַם כֵּן תּוֹרָה.

וְהַחֲלוּקִים שְׂבִיִן מַעֲשֵׂי הָאֲבוֹת לְסַפּוּרֵי הָאֱלוֹפִים הוּא, שֶׁכְּמַעֲשֵׂי אַבוֹת יְכוּל הָאָדָם לְמַצֵּא לְמוּדִים גַּם בְּנִגְלָה, מִצּוֹת עֲשֵׂה וּמִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וּשְׁאָר מִדוֹת טוֹבוֹת, אֲבָל סַפּוּרֵי הָאֱלוֹפִים, שֶׁהֵם מַעֲשִׂים מְכַעְרִים, נִכְתָּבוּ בַּתּוֹרָה כְּדִי לְלַמֵּד מֵהֶם כְּעוֹר הָרַע וְלִידוּעַ אִיךְ לְהִתְרַחֵק מֵהֶם.

וְזֶה פְּרוֹשׁ דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ, אֵלוּ יָדַע רְאוּבֵן – שֶׁהִנְהַגְתּוֹ תְּהִיָּה סַפּוּר בַּתּוֹרָה וּמִמֶּנּוּ יִלְמְדוּ, הִנֵּה טוֹעֵנוּ וּמִבִּיאָו עַל כְּתוּפוֹ אֶצֶל אָבִיו – כְּדִי שִׁיֻּכַּל הָאָדָם לְלַמֵּד מִכֵּן בְּנִגְלָה שֶׁצְּרִיף לַעֲשׂוֹת מִצְוָה בְּמִסִּירוֹת נַפְשׁ.

(וְהַפְּטִיר רַבְּנוּ וְאָמַר:) גַּם הַמַּעֲשִׂים שֶׁאֵנוּ עוֹשִׂים הַיּוֹם יִמְצָאוּ נִכְתָּבִים מִפְּרֵשׁ

בפורי אביב

רבי יעקב אריה מרדכי'מין זיע"א

הטעם שטבלו הפתנת בדם והביאיהו ליעקב, כדי שלא יחשד בהם שהם הרגוהו

כתוב ששחטו שעיר עזים שדמו שוה לדם אדם (רש"י), ויטבלו הפתנת בדם, וישלחו אל אביהם הפך נא הפתנת בנך היא, והוא הפיר ואמר אף טרף טרף יוסף. וקשה למה עשו כל זה, הא בלא זה אם יראה שלא יבוא לביתו ישער שמשמתמא מת. רק בפשיטות הוא, שעשו בן כדי שלא יחשד אותן שהם הרגו אותו, ובזה שעשו בן אמר [יעקב] חנה רעה אכלה אותו.

טעם נוסף: ע"י שלא תהיה ליעקב תקנה יוסף חי לא יוכל לפעל על ידי מדת הבטחון שישוב יוסף ממצרים

רק עוד יש לומר, משום דאם לא היו עושין בן היה יעקב אבינו בוטח בד' שיבוא יוסף לביתו, כמו שאמרו (ברכות י) אפלו חרב חדה מנחת על צוארו [של אדם] אל ימנע מן הרחמים - לבקש להשם יתברך ולהיות לו בטחון בהשם יתברך, וזה שיש לו בטחון בהשם יתברך ודאי יעזר לו השם יתברך, ולא יחסר לו כלל הדבר אשר בוטח בד' שיעזר לו, כל שפן יעקב אבינו שהיה לו בטחון גדול בד', ודאי היה לו בטחון גדול בהשם יתברך שיעזר לו שיבוא יוסף לביתו, אם בן יעזב [יוסף] במצרים וילך לביתו, שפן בבטחון גדול יכול אדם למשך עזרה, כל שפן יעקב אבינו שהיה לו בטחון גדול, בנדאי היה מושך בבטחון שלו להיות לעזרו השם יתברך - לשלח לביתו את יוסף.

ובג, כמו שכתוב אפלו חרב חדה מנחת על צוארו [של אדם] אל ימנע [עצמו] מן הרחמים, אם בן ודאי היה יעקב אבינו מתפלל להשם יתברך שיבוא יוסף לביתו כל זמן שלא שמע שמת, והיו יראים השבטים שאם יעקב אבינו יתפלל להשם יתברך שיבוא יוסף לביתו, וגם יהיה לו בטחון בד' שיבוא יוסף, ודאי

הם הימים והשנים הכי מבחרים בחיי האדם, מה שיכולים להשיג לעת זקנה בכמה שנים. אבל אי אפשר להשיג לעת זקנה בכמה שנים. אבל אם 'הילד איננו' - שמי הילדות עברו לריק ולבשלה, 'אנה אני בא', פי מה שיכולים לתקן בימי הילדות בקל צריכים אחר כך לסבל על ידי זה הרבה צער ויסורים.

ככל שמתעלה האדם ומתנדב לגדלות הבורא מכיר יותר בחטאו / משל ממלך שגדל ונשא לך שפגע בו

אנ"ה אנ"י הוא ראשי תבות א' נ'קמות י' אל נ'קמות ה'ופיע (תהלים צד א), וענינו על פי מאמר הבעל שם טוב זי"ע, משל לילד קטן בן כפר שאין בו דעת ואין לו שום משג בכלל מהו כבוד מלכים, קרה שהמלך נסע דרך הכפר, וזרק עליו הילד הזה אבן, והיות והמלך היה מלך חסד נתן לו ענש על פי מדת החסד, לקח אותו אתו, ולמד אותו הרבה חכמה והבונה, ועלה מדרגה לדרגה עד שנהיה שר העצבא, וגדלו המלך על כל השרים, וכל מה שנתגדל יותר והיה מכיר יותר מהו כבוד המלך, היו קוראים לפניו מה שעשה להמלך, שזרק עליו אבן, וכל מה שהכיר יותר בגדלותו של המלך היה הענש הזה קשה עליו יותר מכל הענשים הקשים ביותר.

וזהו 'אל נקמות ה', הנקמה של הקב"ה מקור החסד והרחמים, הוא א'-ל נקמות הופיע, הוא מופיע עליו מאורו יתברך, ומכיר ורואה גדלות הבורא, ואז מרגיש פמה פגם בכבודו על ידי מעשיו, ומתחרט עליהם מאד:

ויקחו את כתנת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הפתנת בדם. וישלחו את כתנת הפסים ויביאו אל אביהם ויאמרו זאת מצאנו הפך נא הפתנת בנך הוא אם לא (לו לא-לב)

כְּשֶׁרָאוּ בְּנָיו כֵּף אֲבֹלוֹת וְשָׁק בְּמִתְנָיו יָמִים רַבִּים, אָמְרוּ זֶה יַעֲשֶׂהוּ אָדָם שָׁמַת לוֹ בְּנוֹ יְחִידוֹ, אוֹ אָפְלוֹ אֵינּוּ יְחִידוֹ אִם הָיָה לוֹ בְּנִים מוֹעֲטִים יִקְפִיד עַל חֶסְרוֹן מֵהַמוֹעֵט. לָזֶה נִתְחַכְּמוּ לַעֲשׂוֹת דְּבַר שְׂבָאֲמֻצְעוֹתוֹ: תִּנְחַם מַעֲצָמוֹ, וְהוּא שְׂנֵתְקַבְּצוּ יַחַד כָּל בְּנָיו, אַחַד עֶשֶׂר בְּנִים וְאֶחָד עֶשֶׂר בְּנוֹת, וּבְנֵיהֶם וּבְנוֹתֵם רַבִּים הֵם, וְהִלְכוּ וְעָמְדוּ אֶצְלוֹ, וַתְּהִי זֹאת נִחְמָתוֹ. כִּי מִי שֵׁישׁ לוֹ כָּל כֵּף בְּנִים וּבְנוֹת, אֵינּוּ רְאוּי לוֹ לְהִצְטַעַר כֵּף עַל בֶּן קֶטָן אִם נֶעְדַר מִן הַבְּנִים. וְהוּא אָמְרוּ וַיִּקְּמוּ כָּל בְּנָיו וְכָל בְּנוֹתָיו יַחַד, וְקִיְּמָה זֶה שֶׁל כָּלֵן יַחַד הִיא לְנִחְמָו, כְּשִׁירְאָה כִּי רַבּוּ בְּנָיו וּבְנוֹתָיו. וְאַף עַל פִּי כֵּן לֹא הוֹעִיל לוֹ דְּבַר זֶה, וַיִּמְאָן לְהִתְנַחֵם, וַיֵּאמְרוּ 'שִׁיבָנוּ' כִּי אֵרָד אֶל בְּנֵי, פְּרוּשׁ, גְּגֵר שְׂאִין לִי אֶלֶּא הוּא מֵיַחַד, כִּי אֵינּוּ כְּדִי בְּכָל בְּנָיו וּבְנוֹתָיו לְהִתְנַחֵם עֲלֵיו, כִּי אֶהְבּוּ מְכַל אֶחָיו לַטַּעַם הַיְדוּעַ בְּדַבְּרֵי הַזֶּה (ח"א קפ.).

ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו ויט עד איש עדלמי ושמו חירח. וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע ויקחה ויבא אליה (לח א-ב)

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

באור דברי המדרש רבה

בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (פ' פ"ה) רַבִּי שְׂמוּאֵל בַּר נַחֲמָן פָּתַח, 'כִּי אֲנֹכִי יוֹדְעִי אֶת הַמִּחְשְׁבֹת' (ירמיה כט יא), שְׂבָטִים הָיוּ עֲסוּקִים בְּמִכִּירוֹת שֶׁל יוֹסֵף, וְיוֹסֵף הָיָה עֲסוּק בְּשִׂקוֹ וּבְתַעֲנִיתוֹ, וְאוֹבְדֵי הָיָה עֲסוּק בְּשִׂקוֹ וּבְתַעֲנִיתוֹ, וַיַּעֲבֹד הָיָה עֲסוּק לִקְחָ לוֹ אִשָּׁה, וְהַקְּבָ"ה הָיָה עֲסוּק בּוֹרְא אוֹרוֹ שֶׁל מִשִּׁית.

מהות דוד המלך היא הכנעה עד תכלית,

וכן תהיה מהות מלך המשיח

וַיִּנְרְאָה לְפָרֵשׁ, דְּהִנֵּה מְצִינּוּ מֵהוּת דְּדוֹד הַמֶּלֶךְ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם שֶׁהִיא הַכְּנָעָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

יִשְׁלַחוּ לוֹ לְבֵיתוֹ, וַיִּסְפַּר לְאָבִיו הַאִיף מְכָרוּ לוֹ לְמַצְרַיִם, וַיִּכְעַס עֲלֵיהֶם אָבִיהֶם יַעֲקֹב.

וַיִּלְכְּדוּ שְׁחָטוּ שְׂעִיר עִזִּים וְטָבְלוּ בְּתַנּוֹתוֹ בָּדָם, וְשִׁלְחוּ אֶת בְּתַנּוֹתוֹ בָּדָם [לַיַּעֲקֹב], כְּדִי שִׁיִּסְבֵּר יַעֲקֹב שֶׁבּוֹדָאֵי מַת, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ 'חַיָּה רַעָה אֶכְלֶתְהוּ טַרְף טַרְף יוֹסֵף', כְּדִי שִׁיִּפְסִיק מִלְּהַתְפַּלֵּל, וַיִּפְסִיק מִלְּהִיזוֹת לוֹ בַּשְּׂחוֹן בְּד' שִׁבּוּא, כְּמוֹ אִם אֶחָד מֵת שׁוֹב לֹא שִׁיף בַּשְּׂחוֹן רַק אִם יִהְיֶה תַחֲתֵת הַמַּתִּים, כֵּף בְּשִׁיחָהּ לוֹ רְאִיָּה מוֹכַחַת שָׁמַת שׁוֹב לֹא יִהְיֶה לוֹ בַּשְּׂחוֹן וְלֹא יָבוֹא לְבֵיתוֹ.

דיוק הפסוק ד'אה פניד לא פללתי לפי הנ"ל

וַיִּלְכְּדוּ אָמַר יַעֲקֹב לְיוֹסֵף (בראשית מח יא) 'רְאֵה פְּנִיד לֹא פִלְלֵתִי וְהִנֵּה הִרְאָה אֶתִי אֱלֹקִים גַּם אֶת וַרְעֵד', דְּקִשָּׁה הָא הָיָה לוֹ בַּשְּׂחוֹן בְּד', וְהַאִיף שִׁיף לומר 'רְאוּת פְּנִיד לֹא פִלְלֵתִי', הָא אִם הָיָה לוֹ בַּשְּׂחוֹן, הָיָה לוֹ בַּשְּׂחוֹן בּוֹדָאֵי שִׁיבָא. רַק בְּזֶה שְׂעִשׂוֹ הַשְּׂבָטִים כֵּף - שִׁיחָהּ לוֹ רְאִיָּה מְכַרַחַת שִׁיִּסְבֵּר שָׁמַת, וְהָיָה כְּמוֹ שֵׁישׁ עֲדִים שָׁמַת, קִלְקְלוֹ הַבַּשְּׂחוֹן אֶצֶל יַעֲקֹב - שֶׁפֶסֶק מִלְּהִיזוֹת לוֹ בַּשְּׂחוֹן בְּזֶה, פִּינּוֹן שִׁרְאָה פְּתַנְתַּ מְטַבֵּל בָּדָם.

רַק בְּמִדְרַשׁ (ב"ר צא א) 'וַיִּרְא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שְׂכַר בְּמַצְרַיִם', שֶׁפְּתַב שָׁם: אֲשֶׁרִי שְׂאֵל יַעֲקֹב בְּעִזְרוֹ, לֹא מִשְׁמַע הָכִי, רַק מִשְׁמַע שֶׁהָיָה לוֹ בַּשְּׂחוֹן כֵּף הַכ"ב שְׁנָה, וְאֶפְשֵׁר יְכוּלִין לְפָרְשׁוֹ שָׁם שִׁיחָהּ כְּמוֹ פֶּאֶן, וְדו"ק:

וַיִּקְמוּ כָּל בְּנָיו וְכָל בְּנוֹתָיו לְנַחְמוּ וַיִּמְאָן לְהִתְנַחֵם וַיֵּאמְרוּ כִּי אֵרָד אֶל בְּנֵי אֲבִל שְׂאֵלָה (לו לה)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

'וַיִּקְמוּ כָּל בְּנָיו וְכָל בְּנוֹתָיו לְנַחְמוּ' - רָצוּ

שִׁיתְנַחֵם עַל יְדֵי שִׁירְאָה רַבּוּי בְּנָיו וּבְנוֹתָיו

וַיִּקְמוּ כָּל בְּנָיו וְגו'.. לֹא הִזְכֵּר פֶּאֶן דְּבַרְךָ נִחְמָה. וְנִרְאָה שֶׁפְּתַנְתַּ הַפְּתוּבִים הִיא כִּי

לא יראה פני גיהנם. וכן ראובן עסוק בשוק ובתעניתו. וכן יוסף וכל השבטים עסוקים בשקם ובתעניתם, וכלם היו חושבים את עצמם כאבודים חס ושלום.

יהודה היה עסוק לשא אשה - על אף שהיה סבור שהוא אבוד ויורש גיהנם המשיך לעשות בנאמנות את המוטל עליו

ויהודה שהיה עסוק לשא אשה, היינו על פי מה דאיתא בספרים הקדושים בהפרש שבין אברהם אבינו עליו השלום לצדיקים הקודמים, שהצדיקים הקודמים הסתפקו בשלמות עצמם, אבל אברהם אבינו עליו השלום היתה כל מגמתו להעמיד עדה קוראים בשם ה', וזו היתה מגמת כולם, שלא הסתפקו בשלמות עצמם אלא חששו הכל לכבוד ה' שתהיה עדה וקבוצ גדול עובדי ה'.

וזה היה ענין יהודה שהיה עסוק בעת הזאת לשא אשה, היינו שאמר לנפשו כי אף שאנו חס ושלום אבודים וירשי גיהנם, אין אנו נפטרים מלמלאות צורך גבוה, כי עבדים אנחנו ועל כן עלינו להשתדל להוליד בנים - להיות עדה שלמה קוראים בשם ה', וכבר דברנו מזה.

על כן ממחשבתם זו, היינו שאף שחשבו את עצמם אבודים לא פסקו מלהיות עבדים נאמנים, ומבחינה זו היה הקדוש ברוך הוא עוסק לברא אורו של מלך המשיח, וזהו מחמת עמק המחשבות שאינן נודעות לשום בריה אלא להקדוש ברוך הוא לבדו שהוא יודע תעלומות, והוא בעצמו ידע עצם הכוונה שהיא בבחינה זו, וזהו שאמר הכתוב כי אנכי ידעתי את המחשבת, שבשטחיות הפננה היה נראה שבא לקח אשה לשלמות עצמו, אבל הקדוש ברוך הוא הוא לבדו ידע את המחשבות שהיה באפן זה, וכרא מזה אורו של מלך המשיח:

עד התכלית, וכל ספר תהלים מלא מזה, ויבואו כן תהיה מדתו של מלך המשיח, ועל כן כתוב בו (זכריה ט) 'עני ורכב על חמור' שמורה הכנעה. וכן תהיה מהות כל הדור, כמו שנאמר (צפניה ג יב) 'והשאיתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה'', ובתרגום יונתן 'עם ענותן ומקבל עלבון'.

עקר ההכנעה - עבודת עבד ללא כל כונה עצמית, גם אם לא יהיה לו שקר ואפלו אם יודע שיירש גיהנם

והנה ענין הכנעה איננו כפשוטו לכד להיות שפל בעיניו, כי שפלות לבדה לפעמים אין בה שבה, כי היא גורמת יאוש והתרחלות. אף עקר ההכנעה להשם: תבונה היא לזכר היטב שאיננו קנין של עצמו אלא עבד של השם: תבונה לעבד עבודתו, ואחת היא אם יהיה לו שקר על זה או לא, ואפלו חס ושלום יורש גיהנם איננו נפטר מעבודתו. וזה שאמר התנא (אבות פ"א) אל תהיו פעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס וכו', וכן אמרו ז"ל (ספרי פ' עקב) שמה תאמר אקרא כתי שאתה בן עולם הבא וכו', וכמו שאמר דוד המלך עליו השלום שינה מתוך צרותיו, ובזהר הקדוש שבת אותו בנה וקרי ליה בשביל זה דא עבדא מהימנא.

והיינו שנה הוא עבד נאמן, היודע שכל צורתו ומהותו אינה אלא עבדות לאדוניו, ואיננו נפטר מעבודתו אפלו בשעה שרבו מעניש אותו, על כן דוד המלך ע"ה שהיתה מהותו שירות ותשבחות, עשה גם בנה כעבד נאמן, שלא פטר עצמו מזה אפלו בשעה שקבל ענש, וכן היא מדת משיח, שאיננו חושש לעצמו כלל, ובפסיקתא שאמר משיח ימותו אלה פיוצא בו ואל יהא נזק צפרנו של אחד מהם.

כדי להביא לעולם נשמת משיח הצרכו יעקב והשבטים להיות בבחינה שיחשבו עצמם כאבודים

והנה להוציא לאור עולם נשמה כזו נצרך נמי מתוך בחינה כזו, והיינו שיעקב אבינו עליו השלום חשב את עצמו אבוד בגיהנם, כי סימן נמסר לו שאם לא ימות אחד מבניו בחייו

וסופי תבות של יתגדל ויתקדש שמייה רביה הוא שלה. וה"א הידוע, הוא המכתב ששלח לעם קדשו. וזה הנחמה הגדולה שכביכול ברוך הוא מנחם אותנו עם התורה הקדושה, וזה ראיה ברוכה שבודאי הוא משגיח עלינו בכל רגע, ויבוא הגואל במהרה בימינו ויגאל אותנו בקרוב, והבן:

ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה. ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרוצת עליך פרוץ ויקרא שמו פרוץ. ואחר יצא אחיו אשר על ידו השני ויקרא שמו זרח (לה כח-ל)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

בלדת האדם מתעוררת אתערותא דלעילא להדבק בבורא יתברך ואחר כך מסתלקת ממנו, ע"י שמואס בתענוגי העולם הזה וזכה לשוב למדרגה הראשונה

ויהי בעת לדתה ויתן יד ויהי כמשיב ידו ואחר יצא אחיו וגו' ויקרא שמו זרח. נראה לפרש בעצרת השם על דרך זה, כי ידוע כשהקדוש ברוך הוא נותן לאדם אתערותא דלעילא, נותן מיך כשיילד, ואחר כך כשהאדם נתגדל אזי מסיר הקדוש ברוך הוא ממנו האתערותא דלעילא, ונעשה כמו מחצה בינו ובין התעוררות מלעילא, ונשאר רק רשימה בעלמא, והוא הי"ד, כי באם שיהיה לאדם האתערותא דלעילא מאז ועד עתה, אזי לא היה לאדם בחירה, והקדוש ברוך הוא רוצה שיהיה לאדם הבחירה ויבחר לו הטוב, משום זה מסיר הקדוש ברוך הוא האתערותא בעצמה, ונשאר רשימה, ואחר כך כשהאדם מתדבק עצמו בעבודת הבורא ברוך הוא ועוזב הנאות עולם הזה ומדבק את עצמו באור החיים הנצחיים, אז הוא פורץ את המחצה ומדבק במצות ובמעשים של התורה הקדושה, ומתפלל תמיד באימה וביראה ומתמיד

ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא פאחיו ותלך תמר ותשב בית אביה (לה יא)

אור יצחק

רבי יצחק מראדוויל זיע"א

רמז להשגחת הבורא על נקסת ישראל בגלות המר ותשוקתו להוציאנו מהגלות

ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני. אחי אהובי, ראו מה שמרמז לנו התורה הקדושה. 'יהודא' הוא אותיות הויה ברוך הוא. ו'הד' שביהודה מרמזת על הבורא ברוך הוא, שהוא אחד ומיוחד בד' עולמות אבי"ע. ו'תמר' מרמזת לשכינת קדשו, הוא נקסת ישראל שנקראת כלה, שנאמר (שה"ש ז ח) 'דמתה לתמר'. ואנחנו כל ישראל בגלות המר הזה גולה וסורה בדרך כאלמנה, כמו שאמר המקובן (איכה א א) 'היתה כאלמנה'.

ובאמת אנחנו נמשלנו לאלמנה חיה שהלך בעלה למדינת הים, ואשתו הכשרה והאהובה מצפה ומשתוקקת אל בעלה היקר מתי יבוא, או שישלח לה על כל פנים איזה מכתב להשיב נפשה העגומה. אוי לנו, אין איש שם על לב, שהבעל משתוקק תמיד שביבוא לביתו לאשתו החביבה והנעימה עליו כנפשו. הוא כביכול ברוך הוא כל רצונו אף לנו, שיוציא אותנו מהגלות המר הזה, וזה המכתב הוא התורה הקדושה, ששלח לשכינת קדשו היא נקסת ישראל עם קדושו על ידי נביאו נאמן ביתו.

וזה 'ויאמר יהודה' – הוא כביכול ברוך הוא. 'לתמר כלתו' – היא שכינת קדשו שדמתה לתמר. 'שבי אלמנה בית אביך' – אף על פי שאת בעת אלמנה חיה שהלך בעלה למדינת הים, אבל את בבית אביך, ואין לך לצער כל כך, מצד שאת בבית אביך' – הוא האב הרחמן שלנו המשגיח עלינו בכל הטוב.

עד כי יגדל שלה בני – שלה בני הם ר"ת ה'מחזיר שכינתו לציון בג'חמות ר'ושלים,

כְּשִׁירָה לְמַצְרִים וּלְבַיִת הַסֵּהר יָדַע שֶׁזֶהוּ שְׁלִיחוֹת הַבוֹרָא יִתְבַּרְךָ, וּבְכָל מְקוֹם שֶׁרְצוֹנוּ יִתְבַּרְךָ לְשַׁלַּח הָאָדָם צָרִיף לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוֹתוֹ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַמֶּלֶךְ.

וְלִפְנֵי שֶׁהִיָּה גְלוּי לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ שְׁלֵא יִקְבַּל שְׁנוּי, נִשְׁתַּלַּח הוּא רֵאשׁוֹן לְמַצְרִים לְהִיּוֹת הַכְּנָה לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכֵן דָּרְשׁוּ חַז"ל (ויק"ר לב ה) בְּזִכּוֹת יוֹסֵף נִגְדְּרוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֲרִיּוֹת בְּמַצְרַיִם, וְגַם מִה שֶׁדָּרְשׁוּ (סו) בְּזִכּוֹת שָׂרָה נִגְדְּרוּ כָּל הַנְּשִׁימִים, גַּם בַּה כְּתִיב (בראשית כג א) 'וַיִּהְיֶה חַיִּי שָׂרָה' כִּלְּן שְׁוִין (כ"ד נח א), 'שְׁלֵא קָבְלָה שְׁנוּי כִּשְׁנִלְקַחָה לַפְרָעָה, וְכֵן יוֹסֵף, כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְנוּ (תריס"א):

וּיִמָּאן וַיֹּאמֶר אֵל אִשֶׁת אֲדָנָיו וְגו' (לט ח)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

יוסף הצדיק נותר במוֹרָא עבדות מאדונתו על אף קרבתה אליו

וַיֹּאמֶר אֵל אִשֶׁת אֲדָנָיו. אֵלֶיהָ הָיָה לוֹ לומר, כִּינֵן דַּעְלָה קָא. אֵף הוּא מִשְׁמִיעֵנו צְדָקַת יוֹסֵף וְתַחֲבוּלוֹתָיו נִגְדַּ הַיָּצָר, דְּהִגָּה הַעֲבָד בְּוֹדָאֵי מוֹרָא אֲדוֹנוּ וְאֲדָנָתוֹ עָלָיו, בְּעַת דְּבָרוּ אֵלֶיהֶם יִדְבַּר עִמָּהֶם בְּלִשׁוֹן קְבֻלַּת אֲדוֹנוֹת בְּמוֹרָא כַּנּוֹדַע, מַה שָּׂאִין כֵּן כְּשִׂרְוָאָה מְאֹדָתוֹ קְרוִיב דַּעַת כָּל כָּף, עַד הַגִּיעָה לַגִּדָּר לומר אֵלָיו 'שְׂכַבָה עִמִּי, עַל כָּל פְּנִים לֹו יִהְיֶה שְׂאִינוֹ שׁוֹמֵעַ אֵלָיָה, אֵף אֵף עַל פִּי כֵּן תַּתְּבַטֵּל הַמוֹרָא אֲדָנוֹת, וְלֹא יִדְבַר עִמָּה כָּל כָּף בְּקְבֻלַּת מוֹרָא אֲדָנוֹת, כִּינֵן שִׂרְוָאָה קְרוִיב דַּעַת כָּל כָּף, וְזֶה הַטָּבַע מְחִיב. וַיֹּסֵף הַצְדִּיק נִשְׁמַר מִכָּל זֶה, כִּי הָיָה מְתַנָּא שְׁלֵא יִלְכַד חַס וְשְׁלוֹם בְּרִשְׁתָּהּ מִחֲמַת הַתְּקַרְבוֹת הַדַּעַת, דְּבָר אֵלֶיהָ דְרָךְ אֲדָנוֹת וּמוֹרָא כְּמֵאָז, לְמַעַן לֹא יִהְיֶה לֹו שׁוֹם קְרוִיב דַּעַת וְאַחֲבָה עִמָּה, כִּי הִירְאָה וְאַחֲבָה ב' הַפְּכִיִים, יִרְאָה רַחֲקוֹת וְאַחֲבָה קְרִיבוֹת. וְזֶהוּ וַיֹּאמֶר אֵל אִשֶׁת אֲדָנָיו, שֶׁהֶאֱמִירָה עִמָּה הָיָה בְּאִפְן וּבְגִדָּר מוֹרָא אֲדָנוֹת כְּמֵאָז, וְהִבֵּן:

בְּלִמּוּדוֹ הַטּוֹב וְנוֹתֵן צְדָקָה, דְּהֵינּוּ תוֹרָה וְתַפְלָה וְצְדָקָה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לוֹ טוֹבוֹת וּבְרִכּוֹת וַיִּרְיַחָה גְדוּלָּה.

וְזֶהוּ פְרוּשׁ הַפְּסוּק 'וַיְהִי בְעַת לְדַתָּה', כְּלוֹמַר בְּעַת שִׁינְלֵד הָאָדָם, אִזּוֹ נוֹתֵן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַאֲתַעְרוּתָא דְלַעֲיָלָא, וְאַחַר כֵּף מְסִיר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִחֲמַת הַטַּעַם שֶׁכְּתַבְנוּ לְמַעְלָה, וְנִשְׂאָר כְּמוֹ מַחֲצָה, וְכִּי רְשִׁימָה דְהוּא נִקְרָא 'יָד', וְזֶהוּ פְרוּשׁ 'וַיִּתֵּן יָד', וְאַחַר כֵּף כְּשֶׁהָאָדָם מִתְגַּבֵּר אֶת עַצְמוֹ לְעַבֵּד הַבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא וְשׁוֹכֵחַ הַכְּלִי עוֹלָם, הוּא פּוֹרֵץ אֶת הַמַּחֲצָה, וְזֶהוּ 'וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פְרָץ', כִּי הוּא פּוֹרֵץ אֶת הַמַּחֲצָה, וְיָדוּעַ שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא 'אֶח' לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר 'לְמַעַן אֲחִי וְרַעֲי', וְנִמְצָא נוֹתֵן לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא טוֹבָה וַיִּרְיַחָה גְדוּלָּה, וְזֶהוּ 'וְאַחַר יָצָא אָחִיו' דְּהֵינּוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, 'וַיִּקְרָא שְׁמוֹ וַרַח' כְּנ"ל (השטטרוט):

וַיְהִי ה' אֵת יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ וַיְהִי בְּבֵית אֲדָנָיו הַמַּצְרִי (לט ב)

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

בכל מצב קשה על האדם לדעת שהוא בהשגחת הבורא ואין דבר במקרה וזו היא שליחותו בעולם

בַּפְּסוּק 'וַיְהִי בְּבֵית אֲדָנָיו הַמַּצְרִי', וַיְהִי שֶׁם בְּבֵית הַסֵּהר' (פסוק ט). 'וַיְהִי' בְּתוֹנְתוֹ יְהִיָּה, הוּא בְּחִינַת הַשְׁתַּוּוֹת שְׁלֵא קָבַל שְׁנוּי מִכָּל אֵלָה הַמְקוּמוֹת, וְכֵן כְּתִיב (שמות א ה) 'וַיֹּסֵף הָיָה בְּמַצְרַיִם', הוּא יוֹסֵף הַרְוָעָה הוּא הַמֶּלֶךְ וְלֹא נִשְׁתַּנָּה, וְזֶהוּ בְּחִינַת 'צְדִיק יִסוּד עוֹלָם' (משלי י כה), וְלָכֵן הָיָה הוּא הַמְכִּיֵן לְגֵאֲלָה, שֶׁזֶה עֶקֶר נִסְיוֹן הַגְּלוּת, שְׁלֵא יִקְבַּל שְׁנוּי עַל יְדֵי זֶה.

וְכֵן צָרִיף לְהִיּוֹת אִישׁ יִשְׂרָאֵל לִידַע וּלְהֶאֱמִין כִּי הַכֹּל בְּהַשְׁגַּחַת הַבוֹרָא וְלֹא בְּמַקְרָה. וְגַם

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בִּשְׂדֵה' (בראשית כד טג), וְכַן אֲבָרְהָם אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם – כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם' (שם יט כז), אֵף עַל פִּי כֵן עָקַר הַכֵּנֶת הַתְּפִלָּה לְיִשְׂרָאֵל הִזְתָּה עַל יְדֵי יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, כְּדֹכְתִיב 'וְזָה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם' (שם כחי ז) וּפָרַשׁ רַש"י מְקוֹם לְעֵלוֹת תְּפִלָּתְךָ לְשָׁמַיִם.

וַיֵּלֶךְ פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יוֹכֵן הַעֲנִיָּן, דְּכַאֲשֶׁר רָצָה יוֹסֵף לְשַׁבֵּר מִדּוּחְתּוֹ וּלְהַתְּגַבֵּר עַל יִצְרוֹ עָמַד בַּתְּפִלָּה, וְאֵיחָא בְּמַסְכַּת בְּרִכּוֹת (לא). א"ר חִיָּא בַר אֲבָא לְעוֹלָם יִתְפַּלֵּל אָדָם בְּבֵית שֵׁישׁ בּוֹ חִלּוּנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר 'וְכֹרֵץ פְּתִיחַן לֵה'. וְלִכְּזֵן כְּשֶׁעָמַד יוֹסֵף לְהַתְּפַלֵּל, בְּאֵת דִּיּוֹקְנוֹ שֶׁל אָבִיו - שֶׁהוּא עָשָׂה הַכֵּנֶת הַתְּפִלָּה וְעַל שְׁמוֹ הִיא נִקְרָאת - וְנִרְאָתָה לוֹ בַּחֲלוֹן, רָמְזוּ לְתְּפִלָּה, פִּי צְרִיף לְהַתְּפַלֵּל בְּמָקוֹם שֵׁישׁ בּוֹ חִלּוּנוֹת:

דְּבָרֵי יוֹאֵל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

נראית לו דמות דיוקנו של אביו נראתה לו - יוסף שגן מה שלמד לו אביו ונראה בעל השמועה עומד לגדוד

וּמַה שְׂאֵיחָא שֶׁנֶּרְאָה לוֹ דְמוּת דִּיּוֹקְנוֹ שֶׁל אָבִיו, לְכַאֲוֶרְהָ הֵלֵא יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא יָדַע כָּלֵל הֵיכָן יוֹסֵף קָבִים. נִרְאָה לְפָרֵשׁ עַל פִּי מַה שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר הַקְּדוֹשׁ בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר (מאמרי חודש סיון מאמר ב) לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ (שמו"ר כח א-ב) כְּשֶׁעָלָה מִשָּׁה לְמָרוֹם לְקַבֵּל הַלְּוִחּוֹת, בְּקִשּׁוֹ מִלְּאֲכֵי הַשְּׂרָת לְפָגַע בְּמִשָּׁה, עָשָׂה בּוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קְלִסְטוֹרִין שֶׁל פָּנָיו שֶׁל מִשָּׁה דוֹמָה לְאַבְרָהָם, אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵי אַתֶּם מִתְּבַשְּׂיִין הֵימָנוּ, לֹא זָהוּ שֶׁיִּנְדָּתֶם אֲצִלּוֹ וְאַכְלֶתֶם בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אָמַר הַקַּב"ה לְמִשָּׁה לֹא נִתְּנָה לָךְ תּוֹרָה אֲלֵא כְּזִכּוֹת אֲבָרְהָם וְכו', עַכ"ד הַמְּדַרְשׁ. הִנֵּה מִהְרָאִי לְהַתְּבוֹנֵן הָאֵיךְ סִלְקָא דַּעְתָּךְ שִׂיאֵמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַלְאָכִים שֶׁזָּהוּ אֲבָרְהָם, וְזָה

אֲלֵא לְמִי שֶׁנִּשְׁמָתוֹ מֵאַצִּילוֹת, שֶׁהוּא בְּחֵינַת אֲלִקוֹת, כְּמוֹ וַיֵּצֵא לְכוּ, אוּ פָרוּשׁ אֲצִלּוֹ כו', וְכֵלְאָ קַמֵּיהּ כְּלֵא חֲשִׁיב וְאֵינן הָעוֹלָם מִפְּסִיק כָּלֵל, מַה שְׂאֵינן בֵּן מִשְׁאָר עוֹלְמוֹת אֵי אֲפֻשֶׁר לְהִיֹּת לְגַמְרֵי שְׁוֵה שִׁדְּבָר כְּכֵל מַחֲשׁבוֹתָיו וְעַנְיָנוֹ כו', וד"ל:

מִהְרֵי"ד מִבְּעֵלְזָא

רבי יששכר דב מבעלזא זיע"א

העצה לנצח במלחמת היצר, תפלה

וַיֵּשׁ לְהִבִּין בְּגִמְרָא הַנ"ל, מִפְּנֵי מַה נִּרְאָתָה לוֹ דְמוּת דִּיּוֹקְנוֹ שֶׁל אָבִיו וְהָקָא בַּחֲלוֹן. וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ, דְּהִנֵּה אֵיחָא בְּשֵׁם הַקְּדוֹשׁ מְסֻטְרַע לִיִּסְק, דְּכִשְׂאָדָם רוּצָה לְהִלָּחֵם מִלְּחַמַּת הַיֵּצֵר וּלְהַתְּחַזֵּק שֶׁלֹּא יָבֹא חֶסֶד וְשְׁלוֹם לְיַדֵּי דְכָר שֶׁלֹּא כְּרָצוֹנוֹ יִתְּבַרְךְ שְׁמוֹ, הַעֲצָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר הִיא שִׁיתְּפַלֵּל לֵה' שֶׁיִּצִּיל אוֹתוֹ מִחֲזוֹן מִמֶּנּוּ.

וְכַתּוּב בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב זי"ע, שֶׁהַתְּפִלָּה צְרִיכָה לְהִיֹּת בְּאִפְךָ שִׁימְסֵר כָּל חַיּוּתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְּבַרְךְ - עַל דַּעַת שֶׁהַשֵּׁם יִתְּבַרְךְ יִתֵּן לוֹ חַיּוּת חֲדָשָׁה, שֶׁעַל יְדֵהּ יוּכַל לְהַתְּפַלֵּל עוֹד מִכָּאֵן וְאֵילָךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב 'כָּכֵל לְכַבֵּד וּיְכַל נַפְשֶׁךְ' (דברים ו ה), וּבִתְהִלָּים (מב ט) כְּתוּב 'תְּפִלָּה לְאֵל חַי', וּמִתְרַגֵּם 'לֹא דִי נָטִיר חַי', דְּהֵינִי שֶׁהַשֵּׁם יִתְּבַרְךְ יִשְׁמַר לוֹ חַיּוּתוֹ מִכָּאֵן וְאֵילָךְ. וְהַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים כְּתוּבוֹ דְּכַאֲשֶׁר כָּא הַיֵּצֵר הֲרַע אֶל הָאָדָם לְהַסִּיתוֹ לְעֵבֵר עֲבָרָה, יִחֲשַׁב כְּלָבוֹ: אֵיךְ יְכוּלְנִי לְעֲשׂוֹת חֶסֶד וְשְׁלוֹם שֶׁלֹּא כְּרָצוֹנוֹ יִתְּבַרְךְ - בְּאוֹתָהּ הַחַיּוּת עֲצָמָה שֶׁהוּא יִתְּבַרְךְ מִשְׁפִּיעַ עָלַי כְּכֵל שְׁעָה, וּיְכַהֵן תִּנְצֵל נַפְשׁוֹ.

דמוות דיוקנו של אביו בחלון - רמז לתפלה הנקראת על שם יעקב אבינו, שיש להתפלל בבית שיש בו חלונות

וְהִנֵּה הַתְּפִלָּה נִקְרָאת עַל שֵׁם יַעֲקֹב, דְּאֵף עַל פִּי שִׁיִּצְחָק גַּם כֵּן הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר

רבויה ההוצאה הוא על המלבושים. והוא המטריד את רב בני אדם בפרנסתם מתמת שכל אהד וזרף אחר הכבוד ורופה מלבושים גבוהים מערכו, ועל ידי זה נעשה בעל חוב ומכחיש קמון חברו.

ויכמו ששמעתי מפיו הקדוש שהמלבושים מטרידין מאד את האדם, כי אכילה ושתיה יכול האדם להתפרנס בהוצאה קלה, אבל המלבוש מטריד מאד, וכמו שמבאר על פסוק 'ותתפששו בבגדו', שהסטרך אחרך תופסת את האדם בבגדו דיקא וכו', עין שם בספר שיחות הר"ן.

היגו פנ"ל כי עקר פגם תאות קמון שמכלה ימי האדם נמשך מפגם המלבושין פנ"ל, ועקרו מתמת חסרון אמונתו שאיגו מאמין שבכל דבר יש פנימיות הרבה וכנ"ל וסומך על חכמתו וערמתו כאלו כבר השיג את כל החכמה, ויודע איך למצא להשיג קמון על ידי תחבולות וערמות האלו. כי אם היה שם לבו אל דבר ה' המלבש בכל דבר והיה מאמין שהכל בהשגחה פרטית. ואף על פי שהאדם צריך לעשות איזה עסק בשביל פרנסה, כמו שכתוב 'וברכך ה' אלוקיך בכל מעשה ידיך' (דברים טו יח). אף על פי כן 'אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' (משלי כא ל), 'כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים וכו'' (תהלים ז ט) 'כי לא בכח יגבר איש וכו'' (שמואל א' ב ט). (חזקת מטלטלין הי"ד אות ו):

היה משה. ועוד, הנה התחיל שהיה קלסטר פניו דומה לאברהם, ואחר כך אמרו שאמר הקב"ה למשה בזכות אברהם.

ונראה לי דחדא מתרצית בדרך חבדתה, דהנה נעמי כשנתנה עצה לרות וירד"ת הגרן (רות ג א), דרשו חו"ל (ירושלמי פאה פ"ח ה"ז) זכות תרד עמך, נראה דרשו זה מן הקרי והפתיב, דהפתיב הוא וירדת"י והקרי וירד"ת, ותרנוייהו קשוט, כי זכות של נעמי הלך עמה, ויהיה כמו שעור קומתה ממש. הנה מבאר לך הזכות של האדם הוא ממש שעור קומת האדם עצמו, דהנה נעמי אמרה וירדת"י, הגם שהיא הייתה בביתה וכו', ולפי זה יצח לך גם כאן, כיון שזכות אברהם עלה עם משה, הנה היה שם קומת אברהם ממש, וד' אלקים אמת אמר לא זהו שאכלתם אצלו וגו' (עכ"ד הבני יששכר זלה"ה).

והנה אמרו ז"ל במדרש (ילקוט רמז קמו) 'ויבא הבייתה לעשות מלאכתו', ומה מלאכה היתה לו, שזנה וקורא מה שאביו למדו, ואיחא בירושלמי (שבת פ"א ה"ב) כשמפירין שם תנא או אמורא צריך לציר לנגד עיניו כאלו בעל השמועה עומד לנגדו, ועל דרך זה יוסף הצדיק כשקרא ושנה מה שלמדו אביו, ציר לנגד עיניו דמות דיוקנו של אביו, ועל ידי זה נתעורר לו זכותו של יעקב לסייע בידו והוי כשעור קומתו ממש פנ"ל:

ותתפששו בבגדו (לט יב)

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

רב תאות הקמון הוא בשביל הפגדים

רב תאות קמון הוא בשביל המלבושים והפגדים. כפאשר יכול כל אהד להבין בעצמו שרוב גיעות וטרדות הפרנסה הוא בשביל הפגדים והמלבושים של כבוד לו ולאשתו ולבניו ולבנותיו, ובכפרט בעת הנשואין שצריך להשיאם, שכל

וינס ויצא החוצה (לט יב)

בית אהרן

רבי אהרן מקרלין זיע"א

החפץ להתקרב לבוורא יתברך ולהתרחק מתאוות עליו לצאת מדרך הטבע

בתיב הקא וינס ויצא החוצה, וקתיב הקם כפרשת לך לך (בראשית טו ה) באברהם וינצא אתו החוצה, מה להלן הוא למעלה

וכו' ויאמר לו כה יהיה ורעף, היינו שהקדוש ברוך הוא אמר לאברהם כמו שאני הוצאתי אותך עכשו למעלה מכפת הרקיע, כה יהיה ורעף, היינו כשיצאו גם ורעף להתקרב לעבודתי ולנוס מתאוות רעות, אזי יהיו צריכים גם כן לצאת ולעלות למעלה מכפת הרקיע:

מכפת הרקיע (ראה רש"י שם) אף כאן למעלה מכפת הרקיע. היינו כל בר ישראל אשר הוא רוצה להתקרב לעבודת השם יתברך ולהתרחק מתאוות הגשמיות ורמנא ליצלו, אזי צריך לצאת ולעלות למעלה מכפת הרקיע ומדרך השבע. וכבר אמרנו על פסוק הנ"ל יוצא אתו החוצה

אוצרות גאוני הדורות

מספק אם יגיע לתכליתו, על ידי זה לעולם לא יהיה לו שלוח בעולם הזה ולא ימלא שחוק פיו, ע"כ, והוא דבר נאה על דרך צחות.

והיה דאגת צדיקים שיראים לנפשם שמה יגרם החטא, ודואגים שמה בזמנים הבאים יחטאו, ויעקב כששב מלכן ואמר עם לכן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי חשב שלא יחטא עוד, מפל שכן כששב 'בארץ מגורי אביו במדרש (כ"ר פד ד) מגיירי אביו, שגיר גרים, וגם יעקב הלך בעקבותיו וגיר גרים וזכה רבים, חשב שלא יפשל בעברה, כי כל המזכה רבים אין חטא בא על ידו (אבות פ"ה מ"ח), ולכן בקש לישב בשלוח, הינו מדאגת עולם הבא, והתענג נפשו וישב בטח כי ישיג אחריתו.

אבל אינו ראוי לצדיקים שיחשבו שבודאי יש להם עולם הבא, כי זה שמחת ותענוג עולם הזה שאין ראוייה לצדיקים. והינו 'לא די לצדיקים מה שמוכן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה, הינו שמבקשים על ידי שמוכן להם עולם הבא לישב בשלוח בעולם הזה כבטחון שיש להם עולם הבא, וזה שאין נאות. לכן 'קפץ עליו רגזו של יוסף, על פי מה שפרש רש"י (לו לה) דהיה סימן ליעקב אם ימות אחד מבניו שלא יהיה לו חלק עולם הבא, ותחת אשר חשב שבודאי יהיה לו עולם הבא נענש בסימן זה, כדי שיתנאש לגמרי שאין לו עולם הבא בודאי.

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו א)

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנמיני סופר זצ"ל אין ראוי לצדיקים לישב בשלוח בעולם הזה בידעם שמוכן להם עולם הבא וברש"י, בקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רגזו של יוסף, אמר להם הקב"ה לא די להם לצדיקים מה שמוכן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה. צריך באור מאי החטא על שבקש לישב בשלוח בעולם הזה, כמה צדיקים זכו לזה, וכבר נתקשה ביפה תאר בזה. וגם יש לדקדק איך שפך על זה רגזו של יוסף מדה נגנז מדה. וגם גוף הענין אינו מוכן שחס ושלום חפץ יעקב להתענג בעולם הזה נפשו.

ונראה לי על פי ששמעתי אומרים, למה כל האמות חושבים שיש להם עולם הבא בטוח, ובישראל צדיקים גדולים אינם מאמינים שיהיה להם עולם הבא ודואגים תמיד, כדמצינו בדרך הפלך ע"ה (תהלים כו יג) 'לולי האמנתי וכו', דאין לו (עולם הזה) [עולם הבא] יותר. אלא דאם אדם בטוח שגוע לתכליתו לאחר אריכת ימיו [אין צערו בעולם הזה גדול], ואין לך צער [כהצער] באם מספק בו תמיד ומלא דאגות תמיד. ומביין שחלק עשו בעולם הזה וחלק יעקב בעולם הבא, ולכן צריך שיהיה בטוח עשו שיהיה לו עולם הבא, על ידי זה ינוח לבו וישמח בעולמו. ויעקב חבל נחלת ה' יהיה

דַּרְשׁ מֹשֶׁה

רבי משה פיינשטיין זצ"ל

אסור לאב להסיח דעתו מחנוף בניו אף בהיותם גדולים וצדיקים

פֶּרֶשׁ רַשׁׁי בקש יַעֲקֹב לַיִשָּׁב בְּשִׁלְוָה, קִפְצָן עָלָיו רָגֵזוּ שֶׁל יוֹסֵף וכו'. נִרְאֶה דְּוַיֵּא רֹעֵה הַשֶּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׁלְוֹת צַדִּיקִים, שֶׁהִנָּא לְהֵן וְהִנָּא לְעוֹלָם, וּמִי סָנִי לְצַדִּיקִים דְּאֲכָלִי תְרֵי עֲלָמָא (הוריות י'). אַבְל הַפְּנִינָה לְעֵינֵן הַחֲנוּף וְהַלְמוּד לְהַבְנִים, שֶׁיַּעֲקֹב חָשַׁב שְׂאִינוּ צָרִיךְ שׁוֹב לְדָאג עֲבוּר חֲנוּף בְּנָיו, שֶׁהֵם בְּלִם בְּחִירֵי ה' וְצַדִּיקֵי עוֹלָם שֶׁהִקְבִּי"ה מִשְׁתַּבַּח בָּהֶם, וְקִפְצָה עָלָיו רָגֵזוּ שֶׁל יוֹסֵף, שֶׁמִּזֶּה חֲזִינֵן שֶׁלְעוֹלָם אִף בְּבָנִים הַיּוֹתֵר גְּדוֹלִים בְּעוֹלָם וְהַיּוֹתֵר צַדִּיקִים, צָרִיךְ הָאֵב שְׁלֵא לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִקֵּהם וְלְהוֹכִיחֵם וְלְהוֹרוֹתָם אִיךְ לְהַתְּנֶהג.

מְנַהֵג וּמְדַרְיָךְ אֹתָם אֶל הַדְּרָךְ הַיִּשְׁרָה, בְּנַעַם תּוֹכַחְוֹתָיו עַל מַה שֶּׁהָיוּ עוֹשִׂים, וְלֹא הָיָה זֶה בְּבֵית, מְקוֹם שְׂיוּכְלוּ הַדְּבָרִים לְהִשְׁמַע וּלְהַגִּיעַ לְאָבִיו הַזָּקֵן, אֲלֵא 'בְּצֵאן', בְּמְקוֹם מְרֻעָה הַצֵּאֵן בְּשִׂדְהָ, בֵּינוּ לְבֵינָם, כְּאֲשֶׁר הַמְתִּיק סוּד יַעֲקֹב ע"ה עִם נַשְׂוֹ הַשִּׂדְהָ אֶל צֵאנֹו (בראשית לא ט), וְהָיָה זֶה עַל דְּרָךְ שְׂאֵמֵר דְּוֹד ע"ה (תהלים נ טא) 'אוֹכִיחֶךָ וְאֶעֱרַכֶּה לְעֵינֶיךָ'.

וְלֹא הָיָה מוֹעִיל כְּלוֹם, כִּי בְּמְקוֹם קְבֻלַּת תּוֹכַחְוֹתָיו בְּסִבָּר פְּנִים זְפוֹת בְּתַקוּן עֲוֹנוֹתָם, אֲדַרְבָּה, הָיָה לְבוֹז בְּעֵינֵיהֶם, בְּהִיּוֹתוֹ אִתָּם וְאֶעֱלֵם בְּגִדְרָנָעַר, גְּנוּקָא פְּתִיא, שְׂאֵפִילוּ בְּנֵי בְלָהָה וּבְנֵי זְלַפְהָ הָיוּ מְזוֹלְזָלִים בּוֹ וְקוֹרִים אוֹתוֹ נַעַר וּבַעַר, וְכָל שְׂפָן בְּנֵי הַגְּבִירוֹת, כְּאִפְשָׁן שְׁלֵא הָיוּ מְקַבְּלִים מִמֶּנּוּ תּוֹכַחַת מוֹסֵר, עַל כֵּן גָּמַר אוֹמֵר לְהוֹדִיעַ הַדְּבָרִים אֶל אֲבִיהֶם, לְמַעַן יוֹכִיחֵם וַיִּחְזִירֵם לְמוֹטָב, כִּי מִמֶּנּוּ (שְׁהָיָה אֵב שְׁלֵחַם וּמִנְאוּ עֲלֵיהֶם, שְׁלָכָן אָמַר אֶל אֲבִיהֶם' וְלֹא אֶל אֲבִיו) קְבֻלְוֹ תּוֹכַחְוֹתָיו וְאֵל יִשׁוּבוּ לְכַסְלָה. וְאֵם כֵּן, אֵינן כָּאֵן לְשׁוֹן הָרַע, אֲלֵא כְּפִינָה רְצוּנָה, כְּעֵינן לְוֹכַחְיָנְהוּ מִרְ לְהַגִּי דְּבִי רִישׁ גְּלוּתָא' וכו' (שבת נה.). [דרוש סה]

יוסף בן שבוע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם (לו ב)

בֵּינָה לְעֵתִים

רבי עזריה פייגו זצ"ל

יוסף הוכיח תחלה את אחיו בשדה בסתר כדי שלא ישמע אביו

יאמר כְּנֻתָן הַתְּנַצְלוֹת לְיוֹסֵף ע"ה, עַל מַה שֶּׁסָּפַר לְאָבִיו מַדְבַּח אֲחִיו, כִּי כְּנֻתָו הָיָה לְשִׁמִּים לְהַצִּילֵם מִן הַחֲטָא וּלְהַשִּׁיבֵם לְמוֹטָב, וְלֹא בָּא לְיַדֵּי מִדָּה זֹו אֲלֵא אַחַר הַהִקְרַח הַגְּמוּר, שְׁלֵא רָאָה לְהֵם שׁוֹם תַּקְנָה אַתְרָת.

כִּי הִנֵּה, הוּא מִתְחַלֶּה עֲשֵׂה כָל מְאֻמְצֵי כְחוֹ, לְכַל תַּגִּיעַ שׁוֹם דִּיעֵזָה מִזֶּה לְאָבִיו ע"ה, אֲלֵא לְהִיּוֹתוֹ בֵּן שְׁבַע עֲשָׂרָה שָׁנָה, שֶׁכָּכַר הֵם שְׁנַיִם כְּדָאִים וּמְסִפִּיקִים לְשִׁיכֹל לְהוֹכִיחַ וּלְהִישִׁיר זוּלָתוֹ בְּמָה שְׂאִיּוֹת, וּמַה גַּם כְּאֲשֶׁר הָיָה זָקֵן שְׁקִנָּה חֲכָמָה. וּלְפִיכָךְ הוּא 'הָיָה רֵעָה אֶת אֲחִיו',

ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי (לו ט)

בֵּית הַלְוִי

רבי יוסף דובער סולוביצקי זצ"ל

מעלת העשר אינה מעלה בעצם האדם, ולפיכך חלום האלמות לא גרם לקנאת האחים

הִנֵּה בְּחִלוֹם הָרֵאשׁוֹן כְּתִיב וַיּוֹסִפּוּ עוֹד שְׁנֵא אֹתוֹ עַל חֲלַמְתּוֹ וְעַל דְּבָרָיו, נֶאֱמַר בּוֹ שְׁנֵאָה שְׁנַתּוֹסַף לְהֵם עָלָיו שְׁנֵאָה, וּבְחִלוֹם הַשְּׁנִי נֶאֱמַר וַיִּקְנְאוּ בּוֹ אֲחִיו, חֲלָקִים הַכְּתוּב, דְּכִרְאשׁוֹן הָיָה שְׁנֵאָה וּבְשְׁנֵי הָיָה קְנָאָה.

שמונה על יתרונו ברוחניות לא נאמר בו שנהא, כי לא שיף בזה שנהא, רק קנאה על יתרונו עליהם, דהיא קנאה המתרת, וכמו שאמר הכתוב (משלי כג יז) 'אל יקנא לבך בחטאים כי אם ביראת ה'".

לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן
(לו יד)

משיבת נפש

רבי יוחנן לוריא זצ"ל

לזית הדבדבב מועילה לשמירה כפי פנות
ודעת המלצה והמתלזה

פֶּרֶשׁ רש"י מעצה עמקה [של אותו צדיק] הקביר בחברון, לקיים מה שנגאמר כו'. קשה מה היא העצה העמקה הקביר בחברון של אברהם, למי יעץ, או מי יעץ לו. ועוד מה רמה לומר 'לקיים מה שנגאמר', וכי אברהם [יעץ] כדי לקיים, ואין הלשון מתניב כלל לפשט העולם. גם תימא מה לנו בספור שאמר יעקב ליוסף שימצא אחיו בשכם, ושתעה בשדה ומצאו גבריאל, והגיד לו שימצא אחיו בדתן. ועוד לפי פרש רש"י שפרש שנסתלקה ממנו השכינה, אין הלשון נפל בחזרת השכינה ויתחי רוח יעקב אביהם, אלא 'ותנח הרוח' כמו שנגאמר במקום אחר, כי ויתחי רוח' נפל על חלשת הנבואה, ולא על סלוק הנבואה לגמרי.

וּנְרָאָה לי לבאר ולדרש כמין חמר מה שנגאמר 'וישלחהו מעמק חברון', קשה והלא ידע יעקב ששנאוהו אחיו אותו בכלל השנאה הבא מתוך הקנאה שאין לה רפואה, ומה ראה וסבן בנו ושלחהו אצל שנאיו, ולא היה גרא שמא יזיקהו. על זה אמר הכתוב ששלחו מאותו עצה עמקה מאותו צדיק הקביר בחברון, שייעץ לבניו כשהולכים בדבר, סוד הלוייה ושהמלצה והמתלזה אינם נזיקין. וקודם אברהם לא מציינו

והענין, דבחלום הראשון נאמר לו שיהיה גדול מאחיו בעשר ובהצלחת עולם הזה, ואחיו יהיו נצרכים לו ללחם ולפרנסה, ועל פן הראו לו החלום בתבואה שהיו מאלמים אלמים, ואלמתו קמה, ואלמתם השתחוו לאלמתו, דזה מורה על פרנסה ומזונות שהיו נצרכים לו. אבל בחלום השני הראו לו יתרונו עליהם בעניני רוחניות, וכמו שאמר 'והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לי', אשר השנים עשר כוכבים רומזים על סדר הנהגת העולם המנהג בסדרן של י"ב מזלות, אשר הוא יהיה המרכז לכל י"ב כוכבים, וצדיק יסוד עולם.

והנה מעלת העשר והצלחות הגופניות אינן מעלות נוספות בעצם האדם, כי לא נתוסף על ידם שום מעלה בעצם אל העשיר יותר מהעני, ואינם רק מעלה שכנית, אבל בעצמותם העשיר והעני שוים, וכבר ידוע מאמר העולם שאומרים על חבריהם אשר הוא עשיר יותר ממנו, תתביש תיבתי מפני תבתו, וכיסי מפני פיסו, אבל אני לא אתביש ממנו. אבל במעלות הרוחניות, והם תורה ועבודה, כל מי שהוא גדול מתברו נתוסף עליו בעצם האדם, דהצדיק נתעלה בעצמו יותר, ונעשה בעצם בחינה אחרת מזולתו.

וַעֲלָ פן בחלום הראשון אמר 'תסבינה אלמתיכם ותשתחוונינה לאלמתי', לא אמר שהם משתחווים לו, דבזה לא נתוסף בו מעלה עליהם, רק שהאלמה שלהם השתחוו לאלומה שלו, וזהו ממש כמאמר העולם הנ"ל. אבל בחלום השני המורה על יתרונו ברוחניות אמר 'ואחד עשר כוכבים משתחווים לי', שהוא בעצמו נתעלה עליהם.

וַעֲלָ פן בחלום הראשון לא נאמר בו קנאה כלל, כי הם לא רצו למלך אחד על חברו, וצדיקים כמותם לא יקנאו בעשר ובהצלחת עולם הזה, רק שנאו אותו על שחושב שהם יצטרכו למזון והוא ימשל בהם. אבל בחלום השני

וְיִהְיֶה יוֹסֵף בְּאוֹר, שְׂדוּקָא רְאוּי עַל יְדֵי גְבַרְיָאֵל שְׁלִיחוֹת זֶה שְׁהַעֲדִיבוּהוּ, שְׂיַדַע גַּם הוּא מִצְוֹת הַלְוִיָּהּ, שְׂכַבֵּר אַבְרָהָם וְקָנָה עֲשֵׂה לִי לְוִיָּהּ, שְׂנֵאָמֵר וְאַבְרָהָם הַלֵּךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם. וְעַל פִּי גִזְרַת הַמְּקוֹם בְּבִרְיַת בֵּין הַבְּתָרִים לְוִיָּהּ אוֹתוֹ שְׁלֵא יְהֵא נִזְוֵק בְּגוּפוֹ, וְלֹא שְׂיֵהָא נִצְוֹל בְּיַתֵּר צַעַר וְנִזְוֵק. וְעוֹד רְאוּי לַעֲשׂוֹת גְּבַרְיָאֵל שְׁלִיחוֹת זֶה, שְׂהוּא בָּא לְהַשְׁלִים מִדּוֹת הַדִּין, פִּי כֶּף מִדְּתוֹ וְהִבֵּן.

וּמֵאַשְׁרֵי לֹא חִזַּר יוֹסֵף אֶצֶל אָבִיו וְסָבַר שְׂנִזְוֵק, חֲשַׁב שְׂטַעֲהָ בַּהֲלֹנְיָהּ בַּהֲלֹכָה שְׂלֵמִד מִזְּקָנוֹ אַבְרָהָם, וְנִסְתַּפֵּק בְּנִבְוָאָה וְנִחַלֵּשׁ כַּח הַנְּבִוָּאָה הַשְּׂרוּיָה עֲלָיו, כִּי אֵין נְבוּאָה שׁוֹרְהָ אֶלֶּא מִתּוֹךְ שְׂמִחָה, רְצָה לֹמַר שְׂמִחַת תּוֹרָה הַשְּׂגַת[וֹ] בַּהֲלֹכָה פְּסוּקָה. וּמֵאֵז כְּשֶׁהִיָּה הַלְכוֹת הַלְוִיָּהּ רוֹפֶפֶת בְּיָדוֹ מִמַּעֲשֵׂה שְׂאַרְעֵ לוֹ, אֵז הִיָּה כֹּל הַשְּׁגוֹת נְבוּאָתוֹ רוֹפֶפֶת (מִסְּפָקוֹת), עַד שְׂבִשְׂרוּהוּ שְׂעוֹדְנֵי חֵי, וְשִׁלַּח לוֹ הַעֲגֹלוֹת לְסִימָן, שְׂהַהֲלֹכָה שְׂלֵמִדוּהוּ אֲמִתִּית הִיא, אֵז נֵאָמֵר וְתַחֲיֵי רִיחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם' וְכוּ', שְׂפִסֵּק הַחֲלִי וְתַחֲלֵשׁ וְנִתְחַזַּק, אֵז נֵאָמֵר הַנְּבִוָּאָה כְּלֵי סִפֵּק.

המתפלל תפלת הדרך ולו בלילה בין הנכריים, אם צריך לחזור ולהתפלל שנית

וּמִזֶּה תוֹפֵס אֲנִי מִרְבוּתִי לְלַבֵּן הַסְּפָקוֹת, שְׂרְאוּתִי בִּימֵי חַרְפֵי מִרְבוּתִי כְּשֶׁהִיָּה אָדָם הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ וְנִתְלַוָּה וְהַתְּפַלֵּל תְּפִילַת הַדֶּרֶךְ, וְלֵן בְּלִילָה בֵּין הַגּוֹיִם, אִם צָרִיךְ לְמַחְרַתוֹ לְהַתְּפַלֵּל תְּפִילַת הַדֶּרֶךְ, אוֹ אִם דֵּי בִשָּׁל אֶתְמוּל. וְהַרְבֵּה מִרְבוּתִי לֹא רְצוֹ הַתְּפַלֵּל פֶּעַם שְׁנִיָּהּ פִּי אִם בְּלֹא בְּרַכָּה. וּמֵאֵז לְפִי אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי תְּפִסְתִּי לַעֲשׂוֹת כֵּן, כְּשֶׁאֲצַא לְדֶרֶךְ וְסָבוֹר אֲנִי לְלוֹן בְּבֵית יְהוּדִי, וְכֵן הַמְּלִנְיָה, אֵז אִם יֵאָרַע שְׂצָרִיף אֲנִי לְלוֹן בְּבֵית הַגּוֹי, חוֹזֵר אֲנִי לְמַחְרַתוֹ לְכַרֵּף תְּפִילַת הַדֶּרֶךְ בְּכַרְפֶּתָה. אֲכַן אִם יִדְעַתִּי שְׂצָרִיף אֲנִי לְלוֹן לִינֵה אַחַת, אוֹ כַּמָּה לִינֹת טָרָם יִגִּיעַ לְבֵית יְהוּדִי, אֵז סוּמָךְ עַל תְּפִילַת הַדֶּרֶךְ שֶׁל אֶתְמוּל שְׁלִשׁוֹם וְאִינוּ חוֹזֵר בְּכַרְכָּה, כִּי תְּפִילַת הַדֶּרֶךְ וְהַלְוִיָּהּ אַחֲרֵי הַכּוֹנֵה כְּמוֹ שְׂבִאֲרַתִּי.

עֲנִין לְוִיָּהּ, רַק בְּאַבְרָהָם נֵאָמֵר (לעיל י"ח טו) 'וְאַבְרָהָם הַלֵּךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם', וּמִתְרַגֵּם לְאֵלוֹאֲהֵיוֹן. וְכֵן סָמְכוּ רו"ל (מדרש תהלים לו) עַל 'וַיִּטַע אֲשׁוּרִי' לְאֵכִילָה שְׂתִיָּה לְוִיָּהּ.

וּבְבִאֲמַת יוֹסֵף הִיָּה מִתְּפַחַד מֵאַחֲיוֹ, וְיַעֲקֹב לְמִדּוֹ מַה שְּׂקַבֵּל מֵאַבִּיו וּמִזְקָנוֹ סוֹד הַלְוִיָּהּ, וְשְׂעֲגֵלָה עֲרוּפָה בָּא לְכַפֵּר דוֹקָא הַשְּׂגָגָה מִשׁוּגֵג, שְׂלֵא רְאוּ כְּשִׁוְצָא הַנְּהַרְגֵ מֵהֶם, וְשְׂפִטְרָנוּהוּ בְּלֹא לְוִיָּהּ, הָא אִם רְאוּהוּ וְלֹא לְוִיָּהּ אֵין הַעֲגֵלָה מִתְּפַרְתָּ, כִּי הֵם מִתְּחִיבִים בְּנֶפֶשׁ הַהֶרֶג, שְׂאִם לְוִיָּהּ לֹא הִיָּה נִזְוֵק. עַל כֵּן נֵאָמֵר (להלן מה כז) 'וַיִּרְא אֶת הַעֲגֹלוֹת', שְׂהוֹדִיעַ סִימָן שְׂעַסֵּק עִמּוֹ בְּפִרְשַׁת עֲגֵלָה עֲרוּפָה כְּשִׂפְרָשׁ מֵאַבִּיו, וְהִינוּ לְפִרוּשֵׁי שְׂעַסֵּק עִמּוֹ בַּהֲלֹכָה הַצְּרִיכָה לוֹ, לְהוֹצִיא הַפַּחַד מִלֵּב בְּנוֹ.

וְאַחֲרַי כֶּף קָשָׁה מֵאִי טַעֲמָא הַזֶּק, עַל כֵּן בָּא הַסְּפוּר הַהוֹדִיעֵנוּ שְׂאֵין הַלְוִיָּהּ מוֹעִיל כִּי אִם לְפִי בְּנִינּוֹת הַמְּלִנְיָה וְהַמְּתַלְוִיָּהּ, הַכּוֹנֵה, לְפִי הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלֵךְ. עַל כֵּן בָּא לְנוֹ הַסְּפוּר הַזֶּה 'הֵלֵא אַחֲרַי רַעִים בְּשָׂכְם', וְלֹא הִיָּה נֹדַע לְיַעֲקֹב אוֹ לְיוֹסֵף שְׂיֵלֵךְ יוֹתֵר מֵעַד שְׂכָם, וְכֵן בְּלִוְיָהּ שְׂלוֹ עַד שְׂכָם וְלֹא יוֹתֵר, וְאִם כֵּן כְּשֵׁלֵא מְצָאֵם יוֹסֵף בְּשָׂכְם הִיָּה לוֹ לְחֹזֵר, כִּי קִיַּם מִצְוֹת אָבִיו, כִּי לֹא מְצָא אוֹתָם, וְלֹא הִיָּה לוֹ לְלַכַּת בְּמִקּוֹם סְבָנָה. עַל כֵּן בָּא הַסְּפוּר שְׂתַעֲהָ בְּשׂוּדָה, שְׂמִצְאֻוְהוּ גְּבַרְיָאֵל שְׂגַמֵּל עִמּוֹ חֶסֶד לְשִׁאוֹל מַה תְּבַקֵּשׁ, וְלֹא הַמְּתִין עַד שְׂשָׂאֵל אוֹתוֹ יוֹסֵף, וְזֶהוּ גְּמִילוּת חֶסֶד בְּאֲמַת. וְאֵז הַגִּיד לוֹ הָאִישׁ שְׂהֵם בְּרַתָּן, וְחֹזֵר לַעֲשׂוֹת לוֹ לְוִיָּהּ שְׂנִיָּה עַד דִּתָּן. וּמִשְׂרָאָה יוֹסֵף וְרָאָה בְּזֶה הָאִישׁ דְּבַר טוֹב, הֵאֱמִין וְסָמַךְ עַל הַלְוִיָּהּ שְׂלוֹ, אֲכַן הָאִישׁ גְּבַרְיָאֵל כּוֹן בְּלִוְיָהּ שְׂלֵא יְהֵא נִזְוֵק בְּמִיתָה, וְהַפְּקִירוֹ בְּיַתֵּר מִקְרוֹת וְסָבוֹת. וְעַל זֶה קָשָׁה לְמַה עֲשֵׂה גְּבַרְיָאֵל זֶה, וְלְמַה לֹא עֲשֵׂה לוֹ לְוִיָּהּ גְּמוּרָה. עַל זֶה פִּרְשׁ רַש"י לְקַיַּם מַה שְׂנֵאָמֵר 'כִּי גַר יְהִיָּה וְרַעֲדָה', וְעַל פִּי הַדְּבוּר הִיָּה סְבָה זוֹ, כְּמוֹ שְׂאָמֵר 'בַּחֲבָלֵי אָדָם אֲמַשְׂכֵּם', וְלֹא בְּשִׁלְשָׁאוֹת.

חֲמֻדַּת יִשְׂרָאֵל

רבי ישראל יהודה קארופונקעל זצ"ל

יעקב אבינו רצה להציל את רבי עקיבא ממימתת הרגי מלכות

בַּמִּדְרָשׁ [הויבא בַּדְּמִשְׁק אַלְיַעֲזַר (אות ז)], הֲרָאָה לוֹ דְרִשְׁתָּ 'אֵת' שְׁדַרְשׁ רַבִּי עַקִּיבָא. וְנִרְאָה לַעֲנִיּוֹת דְּעָתִי, עַל פִּי הַיְדוּעַ מֵהַקְדוּשׁ רַבִּי שְׁמִשׁוֹן מֵאוֹסְטְרָאפֹאֲלִי זי"ע בְּפִרְשַׁת בְּחֻקֹּתַי לְפָרֵשׁ הַפְּסוּק (ויקרא כו לב) 'וְכָל מַעֲשֵׂר בְּקָר וּצְאֵן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה' , דְּהִנֵּה אֵימָא בְּחוּ"ל (מדרש משלי א יג) דְּעִשְׂרָה הַרוּגֵי מַלְכוּת הָיוּ לְכַפֵּר עַל מַכִּירַת יוֹסֵף, כְּדִאָמְרִינֵן בְּפִיטַת הַמִּתְחִיל 'אַרְזֵי לְבָנוֹן אֲדִירֵי הַתּוֹרָה', וְלִכְאוּרָה לֹא הָיוּ אֲצֵל הַמְּכִינָה רַק תַּשְׁעָה מִן הַשֶּׁבִּטִּים, אָבָל הַתּוֹרָץ דְּצָרְפוּ הַשֶּׁכִּינָה הַקְדוּשָׁה, וְזֵהוּ 'וְכָל מַעֲשֵׂר בְּקָר וּצְאֵן', רֵאשֵׁי תְּבוּבוֹת וְיָדְעוּ כָּלֵם לְמַה מֵת עַקִּיבָא שֶׁהִיָּה רוּעָה בְּקָר וּצְאֵן, 'כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר' תַּשְׁעָה קְדוּשִׁים שְׁנֵהֲרֹגוּ 'תַּחַת הַשֶּׁבֶט', פְּרוּשׁ תַּחַת הַשֶּׁבִּטִּים, אָבָל הָעֲשִׂירִי דְּהוּא רַבִּי עַקִּיבָא 'יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה', וְזֵהוּ שִׁינְאָה נִשְׁמַתוּ בְּאֶחָד (ברכות סא:).

וַיַּעֲקֹב אֲבִינוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִנְרָקָה בּוֹ, עַל פִּן אָמַר, 'לֵךְ נָא רְאֵה' לַעֲשׂוֹת 'שְׁלוֹם עִם אַחֲיָד', וּמִמִּילָא יִנְצַל עַל יְדֵי זֶה רַבִּי עַקִּיבָא שֶׁהִיָּה רוּעָה בְּקָר וּצְאֵן, וְזֵהוּ 'אֵת שְׁלוֹם הַצְּאֵן', וּמִפְּרֵשׁ הַמִּדְרָשׁ הֲרָאָה לוֹ דְרִשְׁוֹת רַבִּי עַקִּיבָא, וְקָל לְהִבִּין.

אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֵת הָרַע, כִּי הַכְּתוּב הֵס שְׁלֹא לְהַזְכִּיר אֵת עוֹשֶׂה הָרַעָה בְּשֵׁם בְּהַזְכִּיר רַעְתּוֹ, כִּי הֵלֵא מֵאָמַר אִישׁ אֶל אַחִיו סֵפֶר בְּאִמְרָם 'לְכוּ וְנִהַרְגֵהוּ' (לו ט), וְלֹא הַזְכִּיר אוֹתָם בְּשֵׁמָם שֶׁהֵם שְׁמַעוֹן וְלוֹוִי, עִם הָיִוֹת עַל דְּבַר אֲמַת, וּמֵה זֶם הַדּוֹכְרִים עַל אֲשֶׁר לֹא חִטָּא.

וּבְמַה חֲבִיבָה מִדַּת הַמִּסְפָּר בְּשִׁבְחַת חֲבָרוּ, כִּי הֵלֵא אֵת רְאוּבֵן שְׁלֹא הִצִּיל אֵת יוֹסֵף, כִּי אִם אֲדַרְבָּה צִוְיָה לְהַשְׁלִיכוֹ הַבְּרָה מִלֵּא נְחֻשִׁים וְעַקְרָבִים, כִּי לוֹ הִיָּה נִשְׂאָר שָׁם, הִיָּה מִצְטַמֵּק וְרַע לוֹ, וְעַם כָּל זֶה כְּרֹזוּא קָרִי בְּחִיל מִקְרָא שְׁפָתוּב 'וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם', כִּי לֹא בְּלִבְד הַזְכִּיר שְׁמוֹ, רַק הַפְּלִיג בְּשִׁבְחוֹ כְּאֵלוֹ הִצִּילוֹ עַל דְּבַר טוֹב הַכּוֹנֵה אֲשֶׁר לֹא בָּאָה אֶל הַפַּעַל.

וְחִבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מִים (לו כד)

דְּבָרֵי אֱלֹהִים

רבי אליהו מוילנא זצ"ל - הגאון מוילנא

הָאָדָם שְׂאִין בּוֹ תוֹרָה טְמוּן בְּקַרְבוֹ כָּל מַדּוֹת רַעוּת וּמַגִּנּוֹת

דְּרִשׁוּ רז"ל (שבת כב) מִים אֵין בּוֹ אָבָל נְחֻשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ. יֵשׁ לְפָרֵשׁ עַל דְּרַף הַרְמָז, הִנֵּה יְדוּעַ שְׁמִים הוּא תוֹרָה, וּכְמוֹ שְׁנֵאָמַר (ישעיה נה א) 'הוֹי כָּל צִמָּא לְכוּ לְמִים', וְדְרִשׁוּ רז"ל (תענית ז) עַל זֶה דְקָאִי עַל הַתּוֹרָה. וְזֵהוּ 'מִים אֵין בּוֹ', פְּרוּשׁ הָאָדָם שְׂאִין בּוֹ תוֹרָה, 'נְחֻשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ', פְּרוּשׁ שְׂאוֹתוֹ הָאָדָם עֲלוּל מְאֹד שִׁיחֵיָה בּוֹ כָּל הַמַּדּוֹת מַגִּנּוֹת וְנִפְסְדוֹת שְׂדוּמִים לְנְחֻשִׁים וְעַקְרָבִים, אָבָל הַתּוֹרָה מְכַשְׂרָתוֹ לְהָיִוֹת צַדִּיק וְחֹסֵיד, וּכְמוֹ שְׁשִׁנְיֵנוּ בְּאֲבוֹת (פ"ו מ"א) וּמְכַשְׂרָתוֹ לְהָיִוֹת צַדִּיק חֹסֵיד יִשְׂרָאֵל וְנִאָמַן וְכוּ'.

וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנוּ נַפְשׁ (לו כא)

אַלְשִׁיף

רבי משה אלשיף זצ"ל

גנות המדבר סרה בחברו ומעלת המספר בשבח חברו

לְמַדְנֵנוּ לְמוֹד נָאָה עַד מְאֹד כְּמֵה הַקְּפִידָה תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה בְּדַבֵּר סְרָה עַל אִישׁ

שָׁבֵן בְּנֶךְ עוֹמֵד וּפְתוּחַ בְּתִשּׁוּבָה תַחֲלָה, שְׁנֵאָמַר 'שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹקֶיךָ', רְצָה לומר תַעֲשֶׂה תִשּׁוּבָה תַחֲלָה, עַד שֶׁתְּבוֹא לַה' אֱלֹקֶיךָ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, 'קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וּגּו' אָמְרוּ אֵלָיו כָּל תִּשְׂא עִזּוֹן תַחֲלָה', רְצָה לומר תַחֲלָה תִקְבַּל תִּשּׁוּבַתְנוּ, וּתְכַפֵּר לָנוּ עֲוֹנוֹנוּ, וְאַחַר כֵּן יִקַּח טוֹב' אֵלָיו הַמִּצְוֹת, 'וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפַחְתִּינוּ וּגּו'.

וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהָנַח אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. וַיֵּשֶׁב אֶל אָחִיו וַיֹּאמֶר הִילָד אֵינָנו וְאֵנִי אָנָּה אֵנִי כָּא (לו כט-ל)

מזהר"ם שיק

רבי משה שיק זצ"ל

חזר ראוובן ועשה תשובה מאהבה בראותו שאין נוספים זכיות בתשובה מיראה

וּנְרָאָה [לְפָרֵשׁ], דְּהִנֵּה בְּסוּף יוֹמָא (פ"ו): אָמְרִינָן דְּיֵשׁ ב' מִינֵי תִשּׁוּבָה, תִּשּׁוּבָה מִירָאָה וּתִשּׁוּבָה מֵאַהֲבָה, וְאִם עוֹשֶׂה תִשּׁוּבָה מִירָאָה אִזּוּ נִתְהַפְּכוּ לוֹ הַזְּדוּנוֹת לְשִׁגְגוֹת, וְאִם עוֹשֶׂה מֵאַהֲבָה אִזּוּ נִתְהַפְּכוּ לוֹ הָעֲבָרוֹת וְנַעֲשׂוּ זְכוּיוֹת.

וְאָמַרְתִּי לְהַסְבִּיר הַדָּבָר, לְמָה אִם עוֹשֶׂה תִשּׁוּבָה מֵאַהֲבָה הָעֲבָרוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ כְּזָכוּיוֹת, שֶׁהִנֵּה אָדָם הַעוֹבֵד ה' וּמְפִיר גְּדֹל הַנְּסִים שְׁעוֹשֶׂה לָנוּ ה' בְּכָל יוֹם, שֶׁמִּתְדַּשׁ בְּכָל יוֹם מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְלֹא כָּא בְּלָבוּ לְעוֹלָם לְחֵטָא לַה', אֵינּוּ יְכוּל לְהַפִּיר גְּדֹל רְחוּק הָאָדָם מֵאַהֲבַת ה' אִם עוֹבֵר עַל רְצוֹנוֹ, וְגִדְּל הַטּוֹבָה שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם אִם בּוֹטֵחַ בָּהּ, שֶׁכָּל צַעַר וְיַגוֹן שֶׁיָּבֵא עַל הָאָדָם יִהְיֶה קָל בְּעֵינָיו אִם יוֹדֵעַ וּמְפִיר שְׂאֵת כָּל זֶה עֲשֵׂה ה' לְטוֹבָתוֹ. וַיִּכְמוּ שְׂאֵין הָאָדָם יְכוּל לְהַפִּיר גְּדֹל הַטּוֹבָה שֶׁבָּאָה לוֹ אִם יֵשׁ לוֹ חֵבֵר טוֹב, וְרַק אִם חֵבֵר זֶה מֵת אוֹ הוֹלֵךְ לְמַדִּינַת הַיָּם, אִזּוּ מְפִיר גְּדֹל הַטּוֹבָה שֶׁהִיָּתָה לוֹ עַל יָדוֹ, וְכֵן הָאָדָם שֶׁעוֹבֵר עֲבָרָה וּמִתְחַרֵּט בָּהּ וְאוֹהֵב אֶת ה' בְּכָל נַפְשׁוֹ וּמֵאָדוֹ, זֶה מְפִיר גְּדֹל הַטּוֹבָה שֶׁבָּא לוֹ עַל

וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר וְהָנַח אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר (לו כט)

בית יצחק

רבי יצחק רייטבוירד זצ"ל

קודם עשית המצוה צריך לעשות תשובה תחלה כדי שהמצוה תעשה בדחילו ורחימו

אֵיתָא בַּמְדַּרְשׁ (כ"ו פ"ו יט) 'וַיֵּשֶׁב רְאוּבֵן אֶל הַבּוֹר', וְהִכֵּן הָיָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּשִׁקּוֹ וּבַתְּעִנִּיתוֹ (על שֶׁבִּלְבַל יְצוּעֵי אַבְיֹו) וְכוּ', אָמַר לוֹ הַקַּב"ה מַעֲלֵם לֹא חָטָא אָדָם לְפָנַי וְעֲשֵׂה תִשּׁוּבָה, וְאַתָּה פִּתְחַת בְּתִשּׁוּבָה תַחֲלָה, חֲמִיד שְׁבֵן בְּנֶךְ עוֹמֵד וּפְתוּחַ בְּתִשּׁוּבָה תַחֲלָה, וְאֵינָה זֶה, זֶה הוֹשֵׁעַ, שְׁנֵאָמַר (הוֹשֵׁעַ י"ב ב) 'שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹקֶיךָ', ע"כ, עֵינֵן שָׁם. וְהַקְּשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים ז"ל, וְהֵלֵא אָדָם וְקָנָן כְּכֹר עֲשׂוֹ תִשּׁוּבָה, וּמָה זֶה שְׂאָמַר לוֹ הַקַּב"ה אַתָּה פִּתְחַת בְּתִשּׁוּבָה תַחֲלָה. וְעוֹד צְרִיכִין לְהַבִּין לְמָה עֲשֵׂה תִשּׁוּבָה עִתָּה דוֹקָא.

וְשִׁמְעֵתִי מֵהַרֵּב הַגְּאוֹן הַחֲרִיף הַמְּפָרֵסֵם לְשֵׁם הַדְּרָשָׁן וְכוּ' מו"ה צ"י יְהוּדָה (ש"ל"ט"א) [זצ"ל] אב"ד דְּעִיר סְטַאוּוִיסִין שְׂאָמַר כֵּן, דְּתִשּׁוּבָה לֹא הָיָה דָּבָר חֲדָשׁ בְּעוֹלָם, דְּכִבֵּר עֲשׂוֹ תִשּׁוּבָה אָדָם וְקָנָן כְּנ"ל, אִף רְאוּבֵן הִרְאָה דָּבָר אַחַר, הוּא הִרְאָה דְּאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, קוֹדֵם שֶׁהוֹלֵךְ לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, צָרִיד תַחֲלָה לַעֲשׂוֹת תִּשּׁוּבָה וְלִהְיוֹת תּוֹדוֹת עַל עוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁהַמִּצְוָה יַעֲשֶׂה אַחַר כֵּן בְּדַחֲלִילוֹ וּרְחִימוֹ בְּאֵמַת וּבְלֵב שָׁלֵם, וְיִהְיֶה נַחַת רוּחַ לְשִׁמּוֹ יַתְעַלָּה. לְזֹאת כִּשְׁהִלֵּךְ עִתָּה בְּמִצְוֹת הַצֵּלַת נַפְשׁוֹת, כְּדֹאִיתָא לְמַעֲלָה בַּמְדַּרְשׁ, שְׂאָמַר לוֹ הַקַּב"ה אַתָּה פִּתְחַת תַחֲלָה בְּהַצֵּלַת נַפְשׁוֹת, עֵינֵן שָׁם, הִלֵּךְ תַחֲלָה לַעֲשׂוֹת תִּשּׁוּבָה עַל מַה שֶׁבִּלְבַל יְצוּעֵי אַבְיֹו, וְהִתְדַּוְּדָה לַה' בְּצוּם וּבְכַבִּי וּבְלִבִּישַׁת שִׁק, וְאַחַר כֵּן הִלֵּךְ לְהַצִּיל אֶת יוֹסֵף.

וְזֶה שְׂאָמַר לוֹ הַקַּב"ה 'אַתָּה פִּתְחַת בְּתִשּׁוּבָה תַחֲלָה', רְצָה לומר קוֹדֵם שֶׁהִלֵּכְתָּ לְהַצִּיל אֶת יוֹסֵף, עֲשִׂיתָ תַחֲלָה תִשּׁוּבָה עַל עוֹנֶךָ, חֲמִיד

ויאמר יהודה לתמר פלחו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלח בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו (לח יא)

דברי שאול

רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל

חוק המצור הרע מהמצור טוב לפי שגדל עם האדם מוצרי / חיב האב בחנוך בנו הקטן לפי שיודע דרכי המצור הרע ותחבולותיו

עין רש"י ורמב"ן, וכבר כתבתי בזה הרבה ענינים. וכעת נראה לי, דהנהגה מה שאמרו במדרש (ב"ר סג ע) על פסוק (לעיל כה כז) ויגדלו הנערים, דהאב צריך שיברך לשיהיה הנער בן שלש עשרה שנה ברוך שפטרני מעונשיו של זה, נראה לי, דהנהגה באמת כבר כתב הר"ן (דרוש ב ברושיו, דמה שהמצור הרע פקיה יותר ממצור טוב ברב בני אדם, הוא לפי שגדל עמו מוצריו, והמצור טוב לא בא אצלו כי אם בהיותו לאיש. ומצאתי בזהר פירשת וישב (קמח:) שהמליץ בזה, כמו שאסור להטעים טענותיו להיין קודם שיגיד חברו טענותיו, כי אז יהיה משרש בלב הדין טענותיו של זה, כמו כן המצור הרע מכניס בלב האדם טענותיו, ובלבו משרשים טרם ידע הנער מהמצור טוב.

ובזה נראה לפענ"ד, דלכך האב מחיב לחנך הבן עד כן שלש עשרה שנה ונשא עונותיו, לפי שהאב פנין שהוא כבר בא אליו המצור טוב ויודע יצרו הרע ותחבולותיו, ואם כן הוא מחיב לחנך לבנו לאמור לא תשמע ולא תאבה, פי אני כבר ידעתי פי ברע הוא. וזה על דרך משל, אם אחד נוסע בדרך, ואינו בקי בדרך אם הוא דרך ישר או פח ופחת ותחתמים בדרך, הוא מוליך עמו אחד שכבר עבר בדרך ובקי, והוא מתאר לפניו הדרך, ומזהירו לא זה הדרך הישר, פי אם זה הדרך לכו וראו. וכמו כן מחיב האב לחנכו, ולכך צריך לשא עונותיו שלמה לא הזהירו, ולכך משבא לשלש עשרה שנים והוא בעצמו כבר

ידי אהבת ה' ומתחרט בכל יום יותר, ואם יבא לידו לעבור עברה מתאמץ עצמו לעשות באותו מקום מצוה, ואם חטא באחד מאבריו משתדל כל מה דאפשר למקן ולעשות באותו אבר מצוה. ואם כן העברה שעשה קודם חזרתו גורמת לו שיעשה המצוה בהתלהבות גדולה, ולכן שפיר אמרו שהעושה תשובה מאהבה עברות נעשו לו פזכויות, כיון שהם גורמים להביא אותו למצוות ה'.

ויפ"י זה שפיר מוכן גם כן למה תשובה מועלת ותעביר את הקטגור [שקנה לו בעשיית העברה], כיון שעל ידי הקטגור גופא עושה עתה מצוה. וכל זה תשובה מאהבה, אכל אם חוזר רק מיראת הענש, אף שיתאמץ שלא לעבור עוד עברה שיגרא מן הענש, מפל מקום לא יתאמץ לעשות מצוות, ולכן לא נעשו העברות פזכויות. וקשה באמת למה תהני תשובה, ורק מצד מדת החסד שעושה השם יתברך עם בני אדם גור אומר שתהני גם תשובה מיראה, שלא כל אדם זוכה להיות עושה תשובה מאהבה.

ובזה אני מפרש הקרא וישב ראובן דהינו שראובן שב משקו ותעניתו, שעשה תשובה על מעשה בלהה [כדאיתא במדרש ב"ר פד יט], אל הבור' מיראת בור שחת, ונראה ראובן והנהגה אין יוסף בבור', דהינו שאין נוספת בתשובתו מחמת יראה, שאין העברות נעשים פזכויות. ויקרע בגדיו, וישב ראובן אל אחיו, דהינו שעשה תשובה מאתנה ואהבה לה', ויאמר הילד איננו, לא לכד שאין נוספת בתשובה מחמת יראה, פי גם עברה נשארה, שגם שנגה עברה היא, וראיה ממה שנענש יוסף אף שלא היה עוד כן עשרים ובכלל ענשים שאינו כן דעת, וכל עברותיו לא היו רק פשגגה, ופתי קטנה אנס הוא, ואף שלאחר י"ג שנה לאו אנס הוא, אכל שנגה הוי ובכל זה נענש, אלמא שגם שנגה הוה קצת עברה. ולכן שב מחמת אהבה ואמר הילד איננו, ואני אנה אני בא' אם אעשה רק תשובה מיראה.

ער בכורו, הזהיר לאונן לעמוד נגד היצור הרע, ואמר לו שייבם אשת אחיו ויעשה כפי המצוה. אבל אונן לא שמע אליו, ולכך כשראה שלא הועיל בחנוכו כל עוד שלא בא לו היצור טוב, ולכך המתין לשלה עד פי יגדל ויבא היצור טוב לפעמו ותריחו בנראת ה', כי אז יוכל לעמוד נגד היצור הרע ותחבולותיו, וכעין זה פירש הרמב"ן, עין שם.

הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והסתילים והמטה האלה. ויכר והודה ויאמר צדקה ממני כי על כן לא נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה (לח כה-טו)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זצ"ל

הקורא קריאת שמע ומניח תפלין כאלו עוסק בתורה

יש לומר בהקדים מה שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין מ:), שבאותו עולם אין תחלת דינו של אדם אלא על התורה, שגאמר (משלי יז יד) 'פוסט מים ראשית מדון'. ובמקום אחר מצינו לרבותינו זכרונם לברכה שאמרנו (מדרש תהלים פ"א), שאומרים: שראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, אנו רוצים לעסוק בתורה יומם ולילה ואין לנו פנאי, אמר להם הקדוש ברוך הוא, קנימו מצות קריאת שמע ומצות התפלין ואני מעלה עליכם כאלו עסקתם בתורה. ומצינו גם כן במקום אחר שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות טז:) כל הקורא קריאת שמע ערבית ושחרית מעלה עליו כאלו קיים והגית בו יומם ולילה' (יהושע א ח). והנה לפי האמת, כיון שישראל שרויים בגלות בעונותינו הרבים, ועליהם על גוים יום ולילה לא לשבתו, וגדולה מכלם טרח הפונסה, די להם אם קנימו מצות הציצית והתפלה

בא יצר טוב לפעמו, שוב נפטר האב מעונשו של זה.

וזה לדעתי מה שאמרו (קנים פ"ג מ"ו) זקני תלמידי חכמים כל זמן שמוקינין דעתן מתישבת עליהם, וזקני עמי הארץ כל זמן שמוקינין דעתן מטורפת עליהם, והינו לפי שהתלמידי חכמים גם בעוננו נער, בוצין בוצין מקטפיה ידיע, ולא הכה בו שרש היצור הרע, ואם כן כל זמן שמוקינין והיצור טוב מתגבר עליו, אז דעתו מתישבת יותר. אבל העם הארץ שמגדל היצור הרע מנעריו, והיצור הרע השריש בלבו שרש פורה ראש ולענה, ואחר כך לא היה כח ביד היצור טוב לעקור כל שרשיו, אם כן כל שנודקו וכבר עשה כל מה שלכבו גזרו אומר, אף בלא דעת ולא תבונה, כי על כן נקרא (משלי יג) 'מלך זמן וכסיל'.

והמופת שבה בקטנות האדם בעוד לא הבשילו אשכולות שכלו, ועל פרחך שאין בו דעת ותבונה, ואם כן בלי היצור טוב אין בו דעת ותבונה, כמאמרם במדרש (כ"ט טז) ש'היצור הרע נקרא 'טוב מאד', שלולא היצור לא היה נשא אשה ובונה בית, ואם כן עקר היצור הרע לא נבך רק לתת בלב אדם התעוררות, ולא דעת ולא תבונה בו להבחין בין מעשה טוב לרע. ועל כן בתלמידי חכמים שיש להם דעת ותבונה, גם היצור הרע טוב להם, שעל ידי זה יתן בהם כח התשוקה לכל הפעולות טובות, שלולא כח התשוקה היה כח שכלו נדרם בנרפתי הגוף העצל. אבל זקני עם הארץ, אם כן היצור הרע מעוררם לעשות רע, אבל אין כח בהם להיות כח השכל שופט אם טוב הדבר לפניו וכשר לעשות או לא, ועל כן כל זמן שמוקינים דעתן מטורפת.

נחזור לענינו, דלכך האב מחיב לחנך לבנו בתורה ובמצות, ששכר אמרו (קידושין ל:) בראתי תורה בראתי תפלין נגד היצור הרע, ולכך יוכל לעמוד נגדו. והנה יהודה בראתו כי מת

ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרוצת עליך פרוץ ויקרא שמו פרוץ (לה כט)

כלי יקר

רבי שלמה אפרים מלונגטיץ זצ"ל

המסתפק במועט ראוי להיות בעל צדקה ואיביו נפלים לפניו

ארבע ידות כתובים פאן פנגד ארבעה תרמות שמעל עכן שיצא ממנו, רמז דבר זה כאן להורות, שבעבור שיצא ממנו עכן על פן לא יצלח למלוכה, כי מ'לך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה' (משלי כט ד), כי אם ישה אחר הבצע יבוא לידי קבלת שחד, על פן השיב אחור ידו, כדי שלא יהיה לו הבכורה והמלוכה.

והנה מקום אתי לפרש ארבע ידות אלו, שיש בהם רמז על איש חומד ממון, ואינו נפטר מן העולם ונחצי פאתו בידו, יש בידו מנה מתאנה מאתים וכו'. והנה כל אדם יש לו שתי ידים, אשר בהם עמל וטרח להשיג מלא חפנים בכחו ועצם ידו כפי אשר תשיג ידו, ואם פן כל אשר בכחו משיג משתי ידיו, ואם אינו מסתפק במה שחננו אלהים מלא חפנים, הרי הוא חומד עוד מלא חפנים, דהינו כדי מלאכת ארבע ידים, כפול מן המשג בשתי ידיו, והוא בעצם השיעור של בעל המנה החומד מאתים, דהינו כפול מכדי המשג לו ככר משתי ידיו.

וכך חומד ממון אינו בעל צדקה על פן לא יצלח למלוכה, לפי שאמרו חז"ל (סנהדרין מט.) שבזכות שעשה דוד משפט לזה ויצדקה לזה, היה יואב מנצח במלחמה. על פן נאמר אצל יהודה (דברים לג ז) 'ידיו רב לו', 'ירבו לו' מבעי ליה, כי 'ידיו' שתיים במשמע, 'רב לשון יחיד, אלא שהורה שלא היה חומד ממון של שתי ידים הנוספים, כי שתי ידיו 'רב לו', די לו, כי 'רב' הוא משמש לשון די, כמו 'רב לך אל תוסף' (דברים ג כו), ורמז שהיה די לו בעמל שתי ידיו, כי לא בקש עוד על שנים. לפיכך

והתפלין וקריאת שמע ערב ובקר ושמירת השבת. ומה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שתחלת דינו של אדם הוא על בטול תורה, הינו למי שלא קיים המצות האלה שזכרנו שהם במקום תלמוד תורה, לפי שאומרים לו, מפני מה פטרנו אותך, מפני שקימת מצות אלו, אבל מי שלא קיים יתן חשבון על התורה ועל המצות הללו.

כשהנשמה נתבעת על בטול תורה אומרת שקימה מצוות אלו

וזה הוא באור הפסוקים, 'הוא מוצאת', היא הנשמה שמוציאין אותה בעלי דינין באותו עולם לדון אותה על בטול התורה. 'והיא שלחה אל חמיה', הוא הקדוש ברוך הוא פנוכר לעיל. 'לאמר לו לאיש אשר אלה המצות לו', דהינו אפלו בלא תורה, אני נקראת אשתו על ידי המצות האלה, וזהו שאמר הכתוב 'אנכי הרה'. ו'תאמר הכר נא למי החתמת', היא חותם מילה ושבטות ומועדים. 'והפתילים' היא הציצית, וגם פן קרי בה 'והתפלין'. 'והמטה' היא קריאת שמע, שיש בה מ"ט אותיות בפסוק 'שמע' ו'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. 'ויבר יהודה', הוא שם ה'נ"ה ברוך הוא עם ארבע אותיותיו, 'ויאמר צדקה' בדברייה, לפי שגלוי לפני דחקם וענים בין האמות, 'וממני' יצאו הדברים שהמקיים מצות אלו מעלה אני עליו כאלו עסק בתורה ממש. 'כי על פן לא נתתיקה לשלה בני', פרוש, כמו שפרש רש"י זכרוננו לברכה 'כי על אשר', פלומו, האמת אתם במה שטען כל עוד שלא נתתיקה לשלה בני, דהינו כל זמן שלא הבאתי להם מ'לך המשיח, שמצות האלה שזכרנו הם במקום תלמוד תורה ממש, ולא פסק עוד טובו ממנה, ולא ניח שום משטין ומחבל ומקטררג לגע בה כלל, אלא מניחה במקום צדיקים לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו, וזהו ולא יסף עוד לדעתה, ולא פסק. וקל להבין.

אֶלָּא וְיֵהי ה' אֶת יוֹסֵף, תְּמִיד הָיָה ה' עִמּוֹ, חֲקוֹק וְזָרוֹנוֹ לִפְנֵי לְבַלְתִּי יִחְטָא לוֹ. וְזֶה בֵּין בְּזִמְן הָעֶבֶר, שֶׁהָיָה יוֹסֵף אִישׁ מִצְלִיחַ בְּרוּם הַהַצְלָחָה וְשׁוֹפֵעַ הַטּוֹבָה, וְגַם בְּקִצָּה הָאֲחֵר, עִתָּהּ בְּהִיּוֹתוֹ לְמַס עוֹבֵד בְּבֵית מִי שֶׁהוּא אֲדוֹן לוֹ, וְרוֹאֶה בְּעֵצְמוֹ בְּגֵר עֹבֵד, שְׂאִין לָךְ מִדְּרָגָה שְׂפֵלָה מִמֶּנָּה, וְעַם כָּל זֶה קִיַּם בְּעֵצְמוֹ 'כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׁא וּבִשֵּׁם ה' אֶקְרָא' (תהילים קטו יג), 'צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא וּבִשֵּׁם ה' אֶקְרָא' כו' (שם ג-ד).

[דרוש סה]

שְׁעֵרֵי שְׂמֵחָה

רבי שמחה בונם סופר זצ"ל

הָיָה שֵׁם שְׂמַיִם שְׂגוּר בְּפִיו שֶׁל יוֹסֵף תְּמִיד אֵף בְּשָׁעָה שֶׁזָּרְחָה עָלָיו שְׂמֵשׁ הַצְלָחָה

אֲמַרְתִּי כִּי רָגִיל לִהְיוֹת אִם הָאָדָם בִּימֵי הַצְלָחָה וְזָרַח שְׂמֵשׁ הַצְלָחָה עָלָיו, אִזְ אֵין שֵׁם שְׂמַיִם שְׂגוּר בְּפִיו, וּבִוִּטְחַת עַל הַצְלָחָתוֹ וְעוֹשְׂרוֹ וּמַעֲשֵׂי יָדָיו שֶׁמְצַלְחִין, אֲבָל אִם נִעְצַב מִהַצְלָחָה וְהוּא עֲנִי וְאֶבְיוֹן וְרוֹאֶה שְׂאִין מַעֲשֵׂיו מְצַלְחִים, אִזְ מִזְכִּיר ה' תְּמִיד שֶׁיַּעֲמֵד לִימִינוֹ. וּכְתִיב וַיֵּרָא אֲדָנָיו כִּי ה' אִתּוֹ, בְּפָרוּשׁ רַש"י שֶׁשֵּׁם שְׂגוּר בְּפִיו תְּמִיד, וְזֶה סֵפֶר לָנוּ הַפְתּוּב וְיֵהי ה' אֶת יוֹסֵף, שְׂתִמִּיד הָיָה שֵׁם ה' בְּפִיו שֶׁל יוֹסֵף, אֵף שֶׁהָיָה אִישׁ מִצְלִיחַ וְרוֹאֶה שֶׁהַצְלִיחַ בְּכָל דְּבָרָיו.

וְזֶה שְׂאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה (תהלים קיח ז) 'ה' לִי בְּעֹזְרֵי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשׁוֹנְאֵי, הִינּוּ אֵף שְׂרָאָה בְּשׁוֹנְאָיו וְהָיָה לוֹ תְּקוּמָה אֲצֵלָם וְגַבַּר עָלֵיהֶם, מִכָּל מְקוֹם רַק ה' הָיָה לִי בְּעֹזְרֵי, וְלֹא תִלָּה שָׂרָק בְּכַחוֹ וּבְגַבְוַתְרוֹ הַגְּבִיר עַז וְחִיל עַל שְׁנֹאֵיו אֲשֶׁר נָפְלוּ תַחְתּוֹ.

'עוֹר מִצְרֵי תִהְיֶה', כִּי הַסְתַּפְּקוֹת זֶה סִבָּה אֶל הַצְדִּיקָה, אֲשֶׁר בְּזִכּוֹתָהּ אוֹיְבִים נִפְלִים לִפְנֵינוּ, וְרָאִיָּה מִיּוֹאֵב, וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים קיב ה-ח) 'טוֹב אִישׁ חֲנוּן וּמְלֵוָה וְגו' סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יֵירָא עַד אֲשֶׁר יֵרָאָה בְּצִרְיוֹ, וְכֵן מְסִיק בְּבִבְא קָמָא (י'). שֶׁהַעוֹסֵק בְּגַמְלֵיּוֹת חֲסִידִים אֵיבּוֹ נוֹפְלִים לִפְנֵי חַלְלִים, לְכַף נֶאֱמַר שֶׁבְזִכּוֹת שִׁירָיו רַב לוֹ, עֲמַל הַמְשָׁג מִשְׁתֵּי יָדָיו רַב לוֹ וְאִינוּ מִבְּקַשׁ מוֹתְרוֹת, וְאִזְ הוּא בְּעַל צְדִיקָה, עַל כֵּן 'עוֹר מִצְרֵי תִהְיֶה'.

וְזֶה נֶאֱמַר עַל יְהוּדָה הַבָּא מִפְּרָץ, אֲבָל זָרַח לֹא הָיָה יָדָיו רַב לוֹ, אֶלָּא בְּקַשׁ עֲמַל אֲרַבַּע יָדוֹת וְחִמָּד מִמּוֹן שְׂאִינָנו רְאוּי לוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֲצֵל עֶכָן (יהושע ז כא) 'וְאַחַמְדֵם וְאֶקְחֶם', עַל כֵּן הֵשֵׁב אַחֹר מִינּוֹ 'כְּמֹשִׁיב יָדוּ', כִּי לֹא לוֹ יְהִיָּה מִשְׁפָּט הַבְּכוֹרָה וְהַמְלוּכָה, כִּי כָּל מֶלֶךְ צָרִיף לְנִצְחוֹן הָאוֹיְבִים, וְהוּא לֹא בַר הַכִּי כְּאֲמוֹר.

וְיֵהי ה' אֶת יוֹסֵף וְיֵהי אִישׁ מִצְלִיחַ וְיֵהי בְּבֵית אֲדָנָיו הַמִּצְרֵי (לט ב)

בִּינָה לְעֵתִים

רבי עזריה פיג'ו זצ"ל

דְּבוּק הָיָה יוֹסֵף בַּה' הוּ בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲמֵד בְּרוּם הַהַצְלָחָה וְהוּ בְּשָׁעָה שֶׁיַּעֲמֵד בְּמִדְּרָגָה שְׂפֵלָה

כִּי עִם הִיּוֹת מִדְּרָף הָעוֹלָם לְהַמְצָא שְׂתֵי סְבוֹת הַפְּכִיּוֹת וְנִגְדִיּוֹת, שְׂמֵתוּכָן בֵּא הָאָדָם לִידֵי הַמַּעֲדָה לְהַתְּפַקֵּר חַלִּילָה נִגְדוֹ יַחֲבֹרָף, וְלִהְרַחֵיקוֹ מִמַּחֲשַׁבְתּוֹ, וְהֵן: רַב טוֹבָה וְהַצְלָחָה, וְהַפְּלַגַת צָרָה וּמְצוּקָה, כְּמֶאֱמַר הַחֲכָם ע"ה (משלי ל ח-ט) 'רֹאשׁ וְעֶשֶׂר אֶל תִּתֵּן לִי, הַטְרִיפְנִי לְחֶם חֲקִי פֶן אֲשַׁבַּע וְכַחֲשֵׁי וְאֲמַרְתִּי מִי ה', וּפֶן אֲרוּשׁ וְנִגְבַחְתִּי וְתַפְשֵׁתִי שֵׁם אֱלֹהֵי'.

הַגָּה הַעֲרִידָה תּוֹרַתְנוּ שֶׁתַּעֲלֶה, כִּי יוֹסֵף הַצְדִּיק ע"ה לֹא כֵן הָיָה, כִּי בְּכָל אֶחָד מִשְׁנֵי קְצוֹת אֵלוֹ שֶׁעָבְרוּ עָלָיו, מִן ה' לֹא סָר לְבוֹ,

ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו
(לט יא)

נדחי ישראל

רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל - בעל הקפץ חיים

למוד התורה הציל את יוסף מן החטא

מצינו אצל יוסף שאפילו בעת שהיה נמכר לעבד ומשעבד תחת ידי אחרים גם כן היה לומד תורה, וכדאימא בג'לקוט (רמז קמו) בשם המדרש על הפסוק ויבא הביתה לעשות מלאכתו, שפיוס שהיה שובת מלאכתו היה יושב ושונה מה שאביו למדו, ולכך אמר הפסוק לעשות מלאכתו, שזו היא המלאכה המיוחדת לו לעצמו, מה שאין כן שאר קנני העולם הזה הוא קנן אשר לא לו יהיה לבסוף.

ונכתב זה בתורה לכמה ענינים, אחד להורות לנו שזו היא שהצילתו מן החטא, וכמו שאמרו חז"ל (סוטה כא.) תורה מגינה מן הסיפורין, ומצלת מן החטא. וגם להורות לדורות הבאים הנהגתו של יוסף והנהגת ה' אתו עבור זה, שלכך היה ה' את יוסף וכל אשר עשה הצליח ה' בגדו, ונתן חנו בעיני הכל, שאפילו בעודו בבור נתן ה' חנו בעיני שר בית הסהר, כי התורה היא מעלת חן על לומדיה, כדכתיב (משלי ה ט) 'אצלת אהבים ויצלת חן, ומעשה אבות סימן לבנים, שאף אנו אם נהג כן, יתגנו ה' לחן בעיני הכל. וכן נסיונו של יוסף בעת ההיא, וגאלתו ורוממותו, הוא גם כן סימן לדורות הבאים שיעשו כן ויגאלם הקב"ה, וכמו שאמרו חז"ל (ויק"ר א ז) אין הגליות מתפסין אלא בזכות התורה, שגאמר (הושע ח י) 'גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם, ובאורו הוא כפשוטו, 'כי יתנו בגוים' רצה לומר בעוד שגפזרים ומתנוודים בתוף הגוים, ולכך סים הפסוק כי 'עתה', להורות לנו שלמוד בעת דחוק כזה, הוא מקרב הגאלה עד מאד. [פרק יב]

ותנח בגדו אצלה עד בוא אדניו אל ביתו (לט טז)

טוב טעם

רבי אברהם דיני זצ"ל

המדבר סרה בחברו נוטל עונותיו

רמז מה שאמר הכתוב ויתנח בגדו אצלה, בהקדים מה שכתבו ז"ל (חובות הלכות שער הכניעה פ"ז) כי מי שדבר שקר ולשון הרע על חברו, העונות של מי שדברו עליו לוקח אותם מי שדבר, ונוספים על עונותיו עד יום מיתת מי שדברו עליו, כי אז פותחין פנקסו, וכשמוציין העונות אומרים כבר נחשבו על פלוני שדבר עליו. ומלת 'בגדו' הם העונות, לשון 'בגדים בגדו' (ישעיה כד טז), וכמו שכתב בזהר (ח"ג רע"מ רעו.), והוא אומרו 'יתנח בגדו' הם העונות, 'אצלה' לפי שדברה עליו. ואימתי נפקדים, 'עד בוא אדניו אל ביתו', רצה לומר אדניו של העבירה שעשה אותה, 'אל ביתו' הוא הקבר, ואז פוקדים אותם.

אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו
באשר ה' אתו ואשר הוא עשה ה' מצליח (לט כג)

מעיל צדקה

רבי אליהו הכהן האיטמרי זצ"ל

למוד מצלת כח חסד מפוטיפרע ושר
בית הסהר שנתברכו בזכות חסד שעשו עם יוסף

גם נלמד כח חסד מפוטיפרע, שמאז שעשה חסד עם יוסף והפקיד אותו בביתו ועל כל אשר יש לו, מיד ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף.

וכן שר בית הסהר נתגדל בהצלחה על שעשה חסד עם יוסף להשימו על כל האסורים, וכל אשר עושים שם הוא היה עושה. ובשכר

ואמרו בגמרא (כריתות ו), אמר אביי השתא דאמרת סמנא מילתא היא, זהו רגיל אינש למיכל ריש שתא קרא סלקא וכו'. וכתבו הספרים שמכל שפן שיהא אדם נוהר מלכעוס בנמים אלו, אלא היה לבו שמח ובוטח בקסד ה' כדי שיהיה לסימן טוב, וכפתיב בספר נחמיה (ח ט) פאשר בכו העם בראש השנה, אמר להם 'היום קדש הוא לה' אלהיכם, אל תתאבלו ואל תבכו וגו' ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעזכם, ועל פי זה כתב במעשה רב שאין לככות בראש השנה. ויוסף כשהיה עם אסירי המלך, בודאי שהיה משפיע עליהם בענייני אמונות ודעות ומדות, וזה שהדגיש לומר להם מדוע פניכם רעים 'היום', הינו שהיום שהוא ראש השנה, לא מספני מילתא להיות בפנים רעים ועצבים, אלא צריך להראות פנים שמחים, וליפא מידי דלא רמיזי באורייתא.

כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה (מ יד)

רבנו בחיי

רבי בחיי אבן חלונה זצ"ל

דרך הצדיקים השלמים בבטחונם בה' להמנע מלעשות פעלת השתדלות כלל

בקש ממנו שני דברים, האחד שיזכירנה הוא עצמו, והשני שיזכירנו לפרעה. ומפני זה כתוב ו'לא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו', כלומר שלא זכרו לעצמו, וישכחהו מלהזכירו אל פרעה, וזה טעם ו'לא זכר וישכחהו', זהו 'והזכרתני אל פרעה'.

וחם ושלום שיתלה יוסף הצדיק בטחונו בשר המשקים, רק בה' לבדו, אבל היתה פנותו שהשם יהעלה הזמין אליו שר המשקים זה, כדי שיעשה לו גם על ידו, כי מן הידוע שהצלת

זה, אף על פי ד'אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו', כלומר לא היה מצלח, שמעולם היה רואה את כל מאומה, שהיה משלל מכל טוב, וכל אשר נוטל בידו לא היה בו הצלחה, וכן לא היה דבר מאומה בידו, אבל 'באשר ה' אתו', בעבור החסד שעשה עם יוסף, משם ואילף ו'אשר הוא עושה ה' מצליח'.

ומכרח דפסוק זה חוזר לשר בית הסהר, משום ו'יהי ה' את יוסף ויתן שר בית הסהר ביד יוסף את האסירים, ואת כל אשר עושים שם הוא היה עושה', מדברים במעלת והצלחת יוסף. ומה לו לחזור לומר 'אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו', שכבר נזכר כל זה בשני הפסוקים הקודמים, אלא דחוזר לשר בית הסהר שהיה ה' אתו להצליחו על החסד שעשה עם יוסף במדבר. ואם נאמר שחוזר ליוסף, אמרה התורה באפן דמשמע לתרין אנפין, לרמוז שנתעלה בהצלחה שר בית הסהר על החסד שעשה עם יוסף. [סי' תתסח]

וישאל את סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדניו לאמר מדוע פניכם רעים היום (מ ז)

באר יוסף

רבי יוסף צבי סלנט זצ"ל

רמז מן המקרא שאין ראוי לדאג ולהתעצב ביום ראש השנה

אפ'שר שמה שאמר להם 'היום', רמזו בזה שהורה להם שביחוד ביום זה אין להעצב, כי היה אז ראש השנה, כי מקץ שנתים ימים מעת שאמר לשר המשקים 'כי אם זכרתני, ונתוסף לו שנתים, ולאחר שנתים ימים בדייק יצא יוסף מבית האסורים, וזה היה בראש השנה, כמו שאמרו בגמרא (ר"ה י) בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים, אם כן כשחלמו שר המשקים והאופים היה גם כן ביום ראש השנה.

הזמין לו אותה הסבה והוא לא בקש אותה. והעולה לנו מזה כי יוסף הצדיק לא תלה בטחונו בבשר ודם כלל, והענש היה על שבקש סבה.

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישפחהו (מ כג)

מהר"ם שיק השלם

רבי משה שיק זצ"ל

הלומד תורה ואינו חוזר ודאי שוכח
למוד

אפשר לרמוז בזה, דמי שלומד תורה הנמשלת למשקים יין וחלב, ואינו חוזר עליהם, ודאי הוא שוכחן. וזה שאמר הכתוב 'ולא זכר שר המשקים', הינו הלומד את התורה נקרא שר המשקים, משום שהתורה נמשלת למשקים כנ"ל, וזה ולא זכר שר המשקים את יוסף, הינו לחזר ולהוסיף על למודו, על כן 'וישפחהו' מה שלמד.

הקדוש ברוך הוא את הצדיקים על ידי סבות הוא. ומה שנענש באחריו שם שתי שנים עוד, כמו שדרשו רז"ל (ב"ר פט א), זה היה על דבור שדבר עם שר המשקים מענין הצלתו וחלה פניו לדבר, ולפי שבקש סבה בשר המשקים שיזכרונו ויוציאונו כמו שאמר לו 'והנפתי והוצאתי', ואין ראוי לצדיקים פיוצא בו לבקש סבה, לךך נענש בזה, כי היה לו לבטח בהקב"ה לבדו שהוא בעל הסבות כלן, שהוא יזמין אליו הסבה מבילתי שיבקש הוא אותה, ולצדיק כמוהו נחשב לעון, שהרי הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים אפילו פחות השערה, וכן הדרך הצדיקים השלמים בבטחון שלא יבקשו סבה כלל.

ובן מצינו באלהו שעמד במדבר חסר המזון ובטח בהקב"ה, והקב"ה הזמין לו שם ערבים וכלכלו אותו, כמו שכתוב (מלכים א' יז ו) 'והערבים מבאים לו לחם ובשר בבקר, ולחם ובשר בערב', והנה הערבים היו סבה לפרנסתו, או בדרך הגס או משלחנו של יהושפט, והקב"ה

מעשי הצדיקים

אליו הרה"ק רבי יחזקאל משינאנוא בתלום הלילה, ואמר לו שלא יצטער כי הוא ילמודו עתה את הנגון ושוב לא ישפחהו. ואכן הוא למד שוב את הנגון בעת החלום, ויותר לא נשפח ממנו. (שאל בחי ה')

"ויספנו עוד שנא אתו..." (לו, ה)

פעם נשאל הרה"ק רבי אהרן מקוזניץ זי"ע, כיצד זה הוא מסגל לאהב את האנשים החפשיים, וכיצד הוא מקרב את כל הנשמות הנדחות, והרי הם עברים על הרבה

"שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי" (לו, ו) בעת שהגה"ק רבי שאול בראך זצוק"ל, הרב מקאשוי, הסתופף בצל קדשו של הרה"ק רבי יחזקאל משינאנוא זי"ע, הוא שמע את הרה"ק משינאנוא אשר בסעודה שלישית נגון על המזמור 'מזמור לדוד ה' רעי לא אחר', והנגון מצא חן בעיניו. משום פן החליט מייד כי כשישוב לביתו יחל אף הוא לזמר נגון זה על 'מזמור לדוד'.

ואולם, בשבת הבאה, כשרצה הרב מקאשוי לומר בבית מדרשו 'מזמור לדוד', פרח מזכרונו הנגון ששמע בשינאנוא, והצטרע כף צער גדול. בליל מוצאי שבת נתגלה

זאת היתה לי שבכלל לא שאלתי אותם מי הם, ולמה באו בצל קודתי?" אט אט החל להזכר בדברים ששמע מהם, ואז הבין כי הם דברים העומדים ברומו של עולם. בכל יום נזכר יותר ויותר בדבוריהם, וכצפיחית בדבש היו לו אמרותיהם, עד שפמש היתה לו עגמת נפש על שלא עשה הפרות עם שני האנשים הללו.

לאחר שבועים, בטילו לפנות בקר במרפסת ביתו, ראה לפתע שוב את אותם שני אנשים כשהם חולפים בעגלה מתחת לחלון ביתו. חיש מהר נטל עמו את הטלית והתפלגן שלו והחל לרוץ אחריהם. אבל הם לא נעצרו אלא המשיכו בניסיעה מהירה בעגלתם. הוא רץ אחריהם והם ברחו ממנו, עד שלבסוף נכמרו רחמיהם עליו ונעצרו, ואז יכל להגיע אליהם.

לאחר שהתפללו שחרית במקום עצירתם רצו שני הצדיקים לשלחו לביתו, אבל הוא אמר להם: לא! כי באשר תלכו אלה! אבל הם מאנו לקחתו עמם, ואמרו לו: "אתה אינך שייך אלינו, כי אם לליו'ענסק, אל הרה"ק רבי אלימלך. לשכנו תדרש ובאת שמה, ואלו אנו לא באנו אלא להראותך את הדרך בה תלך". ה'אהב ישראל' עשה פדבריהם, ומאז ואילך החל לחסות בצלו של הרה"ק הנעם אלימלך מליו'ענסק.

שנים לאחר מכן, בבא הרה"ק רבי יקותיאל שמעלקא מסאסוב ז"ע בנו של הרה"ק רבי משה ליב להתארח בביתו של ה'אהב ישראל' בשבתו במעזיבו, צוה ה'אהב ישראל' להביא פסא ולהעמידו סמוך לכסאו, עליו ישב הארח, ואף צוה להדליק נרות בפנרשת, ולהביא לו את הבגד של ראש-חדש, כל זאת לכבוד הארח. רבי שמעלקא מסאסוב נתבייש מאד על הכבוד, אבל ה'אהב ישראל' אמר

גופי תורה ועל המצוות, ואם כן בודאי מצוה לשנא אותם.

השיב להם ואמר: "מוטב שאכשל ב'אהבת חנם, מאשר אכשל בשנאת חנם".
(מעשי אהרו)

"וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם..." (לו, יב) **דרכו** של הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב ז"ע היתה לקרב אנשים אל תורת החסידות, ואת זה עשה יחד עם הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע, בנסעם יחדיו ממקום למקום לקרב נפשות לחסידות. בין אלו היה הרה"ק רבי אברהם הושע העשיל מאפטיא ז"ע, בעל "אהב ישראל". וכך הוה מעשה:

בדרכם בין הערים הגיעו פעם שני הצדיקים, הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב והרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב לעיירה הקטנה קולבסוב, בה פהו אז רב הרה"ק ה'אהב ישראל'. דרכו של ה'אהב ישראל' היתה ללמד הרבה מבלי לבטל מלמודו, ולכן כאשר הגיעו שני הצדיקים לביתו, לא שאלם מי הם ומה מעשיהם, אבל פיון שראה שאנשי צורה הנה כבדם במיני תרגימא ומעט "יש ותקף חזר ללמודו. שני הצדיקים דברו כל העת ביניהם בדברי חסידות וסודות עמוקים, ואף הפריעו לו מלמודו, אבל ה'אהב ישראל' השקיע את עצמו בלמוד ולא קנע בעדם מלשוחח. באותו לילה נשארו שני הצדיקים ללון בביתו של ה'אהב ישראל'. וכאשר קם ה'אהב ישראל' לומר תקון חצות קמו גם הם, ושוב ישבו ושוחחו כל הלילה במילי דחסידות.

עם אור הבקר נפרדו ממנו וילכו לדרכם. אז החל ה'אהב ישראל' לחשב לעצמו: "מה

שָׁלוֹם. הוּן יוֹדַע אֶתְהָ כִּי אֲנִי זָקוּק לְסָכוּם וְכַבֵּד לְמַעַן פְּדִיוֹן שְׁבוּיִים מֵהַצָּבָא. פֶּתַח אֲפֹאֶת אֶת אוֹצְרוֹ וְתָנוּ לִי כֶּד וְכָד רַבְלִים...

אַבְל כְּבוֹד הָרַב", אָמַר הָעֲשִׂיר, "הֲרֵי שֶׁבַת הַיּוֹם וְאֲסוּר לְטַלְטֵל וּלְנַגּוֹעַ בְּכֶסֶף, וְכִיצַד הָרַב יִכּוֹל לְטוֹל אֶת הַכֶּסֶף לְיַדְיוֹ?" נֶעֱנָה וְאָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים: "אֲמַנָם, יוֹדַע הַעֲנִיָּן כִּי אֲסוּר לְחַלֵּל שֶׁבַת, וּלְנַגּוֹעַ בְּמַעוֹת, אַבְל תִּדַּע לָךְ כִּי כַּיּוֹם זֶהוּ זְמַן אַחֵר. מִדְּבַר בְּתַקּוּפָה וּבְמַצָּב שֶׁל פְּקוּחַ נֶפֶשׁ. מִדְּבַר בְּשַׁחְרוּר בַּחוּרֵי יִשְׂרָאֵל מֵהַשְּׂרִירוֹת בְּצָבָא, וּבְכַף מִדְּבַר בְּפְקוּחַ נֶפֶשׁ שֶׁל צְעִירֵי יִשְׂרָאֵל, וּפְקוּחַ נֶפֶשׁ דּוּחָה שֶׁבַת.

וְאִם כֹּה דוֹאֵג אֶתְהָ, הֲרֵי שְׂאֲנִי לֹא אֶטְלֵטֵל אֶת הַכֶּסֶף. יֵשׁ עִמִּי גֹוִי שֶׁל שֶׁבַת' וְהוּא יִקַּח אֶת הַכֶּסֶף. רַק אֲמַוֹר לִי הֵיכֵן הַכֶּסֶף נִמְצָא..." וְאֲמַנָם, סִפְרוּ, כִּי בְּאוֹתָהּ שָׁנָה לֹא גִיס לְצָבָא מִבְּנֵי לּוּמְזָא אָף לֹא בַחוּר אֶחָד. (יחידי סגולה)

"אל תשפכו דם..." (לו, כב)

בֵּיתוֹ שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי יִצְחָק מִזְקַאליש זי"ע (אָחִיו שֶׁל הַרְה"ק רַבִּי מַאִיר מִפְּרַמִּישְׁלָאן זי"ע) הָיָה תְּמִיד פְּתוּחַ לְרוֹחָה בְּפִנֵּי כָּל עוֹבֵר וְשׁוֹב. פַּעַם הִגִּיעַ אֶל בֵּיתוֹ נִכְרִי אֶחָד שֶׁבִקֵּשׁ פְּרוּסַת לֶחֶם. בְּבֵית לֹא הָיָה לֶחֶם רַק חֲלוֹת שְׁלֵמוֹת שֶׁהַרְבֵּנִית אֶפְתָּה לְכַבּוֹד ש"ק, וְהִיא לֹא רָצְתָה לְפָרַס מֵהַחֲלוֹת הַשְּׁלֵמוֹת עֲבוּר הָאֲרֶחַ הַנִּכְרִי. מִשְׂרָאָה זֹאת רַבִּי יִצְחָק זי"ע, אָמַר לְרַבְּנִית: "חַתְכִּי אֶת הַלֶּחֶם, דָּם לֹא יֵצֵא מִזָּה..." וְאֲמַנָם, הַרְבֵּנִית עֲשָׂתָה כְּכֹל אֲשֶׁר נִצְטוּתָה וְנִתְּנָה לְנִכְרֵי מִן הַחֲלוֹת כְּדֵי שְׂבִיעָה.

לְיָמִים, נִסַּע הַצַּדִּיק רַבִּי יִצְחָק לְמַדִּינַת הוֹנְגְרִיָה דְרָךְ הַרִּי הַקְּרַפְטִים, וְהַדְרָכִים הָיוּ אִז

לו: "שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים הָיוּ רַבִּי לְוִי יִצְחָק מִבְּרַדִּיטְשׁוֹב וְאֶבְרִי רַבִּי מֹשֶׁה לִיב. וְכִינּוּן שְׂאֲבִיד הוּא שֶׁהִבִּיא אוֹתִי לְדְרָךְ הָעֲבוּדָה הָאֲמִתִּית, מְטַל עֲלֵינוּ לְהַחְזִיק טוֹבָה לְבָנָיו וּלְקַרְבָם בְּכָל הָאֲפֶשֶׁר". (עדת צדיקים)

בְּתַקּוּפָה כֹּה כִּהֵן הַגְּאוּן רַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים מִיִּזְל וְצ"ל, רַבָּה שֶׁל לוֹדוֹ' עַל כֶּסֶף הַרְבֵּנוֹת בְּעִירָה לּוּמְזָא, רַבּוּ צְרוּתֵיהֶם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁבִין הַגְּזֵרוֹת הַנּוֹרְאִיוֹת הֵיטָה גְזֵרַת הַגִּיּוֹס לְצָבָא.

רַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים לֹא אָמַר נוֹאשׁ, וְהַחֵל בְּפַעֲלוֹת הַצֵּלָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵהַשְּׂרִירוֹת הַצָּבָא הַרוֹסִי. הוּא יָדַע כִּי בְּצָבָא מְשֻׁרְתִים צְעִירִים יְהוּדִים רַבִּים לֹא כָּל צָרוֹ. כֵּן יָדַע כִּי בְּמִחִיר אֶרְבַּע מֵאוֹת רַבֵּל נִתְּנוּ לְקַבֵּל שַׁחְרוּר מֵהַצָּבָא. בְּשֶׁל כֶּד הַקִּים מִפְּעַל "פְּדִיוֹן שְׁבוּיִם". כָּל יְהוּדֵי שְׁהִיוּ בְּיָדוֹ מֵאוֹתִים רַבְלִים, קִבֵּל מִרַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים אֶת מֵאוֹתִים הַרּוֹבְלִים הַנּוֹסְפִים, וְכֶד יָכַל לְהַשְׁתַּחֲרֵר. הַגְּדִיל עֲשׂוֹת רַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים, עַד שֶׁלְעַנְיִים וּבְנֵי תוֹרָה הָיָה מְעַנִּיק אֶת כָּל אֶרְבַּע מֵאוֹת הַרּוֹבְלִים וְעַד הַרְבֵּל הָאֶחָרוֹן.

אֵלָא, שֶׁהִמְמַשְׁלָה הַחֲלִיטָה לְהַצִּיר אֶת צְעִדְוֵי שֶׁל הָרַב. חֲלַפּוֹ שְׁנֵיתִים וְהַמְחִיר כְּדֵי לְהַשְׁתַּחֲרֵר הַעֲלָה מֵאֶרְבַּע מֵאוֹת רַבֵּל לְאַלְף רַבֵּל. וְאוֹלָם, גַּם אִז לֹא אָמַר רַבִּי אֱלִיהוּ חַיִּים נוֹאשׁ. בְּלִיל יוֹם כְּפוּר, קוֹדֵם אֲמִירַת "כָּל נְדָרִי" עֲלָה אֶל הַבַּיִת בְּבֵית הַכְּנֶסֶת וְהִכְרִיז כִּי לֹא יִתְחִילוּ לּוֹמַר כָּל נְדָרִי, לְפִנֵּי שֶׁיֵּהָא מְנַח עַל הַשְּׁלָחוֹן כָּל הַסָּכוּם הַדְּרוּשׁ לְפְדִיוֹן שְׁבוּיִים...

וְאִם לֹא הָיָה בְּכֹף דִּי, בְּאַחַת הַשְּׁבַתוֹת בְּשַׁעוֹת אַחֵר הַצְּהָרִים, עַת דָּרְכָם שֶׁל יְהוּדִים לָנוּם קִמְעָא לְאַחַר סְעוּדַת צָפְרָא דְשֶׁבַתָא, נִטַּל עִמּוֹ הָרַב מִיִּזְל אֶת דִּינֵי בֵּית הַדִּין וְיַחַד עִמְהֶם נִטַּל בְּיָדוֹ "גֹוִי שֶׁל שֶׁבַת", וְהַחֵל לְדַפֵּק עַל פֶּתַח הָעֲשִׂירִים. אֶחָד הָעֲשִׂירִים פֶּתַח אֶת הַדֵּלֶת נִים וְלֹא נִים, וְהָרַב אוֹמַר לוֹ: "שֶׁבַת

רגש את הקהל, עד שגם הישיבים במחצתו ששמעו את הנגונים בכו יחד עמו. ואמנם, בכח תפלותיו ונגונו החדיר ההודי תשובה בחוטאים, והיה מחזיר לבות תועים לאביהם שבשמים.

באחת השבתות, בשעה שרבי יוסף יוסקא שר בשלחנו הטהור את הזמירות, נכנס לבית המדרש איש פלוני שעבר במקרה ליד בית המדרש, וקול הזמרה משף אותו להפנס. אותו יהודי נודע היה כבעל חטא, אשר זה שנים רבות עבר עברות רבות, וחדל מלקיים מצוות, ולא עוד, אלא שהגיע ממש לידי חלול שבת בפרהסיא.

ואולם, כאשר עבר ליד פתח בית המדרש, ושמע את קול נגונו של רבי יוסף יוסקא, לא נתנו לבו להמשיך הלאה בדרך... הוא עמד נפעם ומקסם לשמע השיירה, ואז החלו לפתע זכרונות העבר לחלף בו במוחו... ביצד פעם היה יהודי גרא ושלם, והנה עתה, התדרדר עד לדיוטא תחתונה. לאחר התלבטויות רבות האם להפנס או להמשיך, החליט להפנס לבית המדרש. היה זה בדייק בשעה בה החל רבי יוסף יוסקא לשורר את הפיוט "כל מקדש שביעי". ואז... ארע הדבר.

כאשר שר הגה"ק רבי יוסף יוסקא את המלים "כל שמר שבת קדש פדת מחללו" חזר עליהם כמה וכמה פעמים, עד שגם הישיבים לצדו לא הבינו מדוע הוא חוזר על המלים הללו שוב ושוב, מה שלא היה רגיל לעשות בשום ליל שבת. אלא שאותו יהודי שנקלע במקרה לבית המדרש הבין...

המלים הללו דקרו את לבו של האיש בפמקורות חרב... "כל שומר שבת קדש פדת מחללו"... ואז, כאשר שר הצדיק את המלים הללו כמה וכמה פעמים, הרגיש

פדוע משבשות בגיסות, שודדי דרכים וגזלנים. תפסו כמה גזלנים את הצדיק רבי יצחק, ונטלו ממונו את כל אשר לו, והביאוהו אל ראש הכנופיא שלהם כדי לדעת מה לעשות בדיונו; האם להרוג אותו, כדי שלא יגלה את מקומם, או שפא להניחו ולהשאירו בחיים.

אותו ראש הגזלנים היה אותו נכרי אשר לפני ימים מקדם קבל בביתו של הצדיק רבי יצחק פרוסות חלה כדי שביעה. וכאשר ראה את הצדיק, מייד נזכר בו ובטובה שעשה לו, ואז אמר לכנופיית הגזלנים: "אני מבקש שלא לעשות לו ליהודי זה שום רעה. יהודי זה החיה בעבר את נפשי, על פן תהיה לו נפשו לשלל. ולא עוד, אלא שגם תחזירו לו את כל מה שנטלתם ממונו, כדי שלא יחסר לו מאומה מכל אשר לו". השיבו הגזלנים לרבי יצחק את כל רכושו, ושלחוהו מאתם לשלום.

כשחזר הצדיק לביתו, ספר לרבנית את כל הספור מתחלה ועד סוף, ביצד נצל ממונות לחיים על ידי ראש הגזלנים. ואז אמר לרבנית: "הלא אמרתי לך בזמונו 'חתי את הלחם, דם לא יצא מזה'. ואכן צדקתי. כי על ידי שאנת חתכת את הלחם ונתת ממונו לאותו נכרי, לא יצא דמי שלי..." (עדת חסידים)

"למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו..." (שם)

הגה"ק רבי יוסף יוסקא זצוק"ל אב"ד דק"ק רובנא, היה ידוע כבעל בכי, וכבעל התעוררות רבה. בשבתו בסעודות שבת היה מזפור את הנגונים של שבת קדש בנעימה יפה ויחד עם זאת בהתלהבות עצומה וקול רעש עד שהגיע לבכיית ממש. ועד כדי כך

ארצה, נאלץ האדמו"ר רבי מאיר להמתין שעות רבות באולם קבלת הפנים של הבאים. התישב 'בבא מאיר' על ספסל באולם כשראשו מורד כלפי מטה, ועיניו מכסות בידו, וכך בני המשפחה מקיפים אותו מסביב כחוקה בצורה כדי לשמור את עיניו בקדשה וטהרה.

כל אותה עת ישב אדמו"ר 'בבא מאיר' זי"ע ועסק בדברים העמדים ברומו של עולם, אפוף קדשה וטהרה, אך דבר אחד הציק לו והטריד את מנוחתו, עצם נוכחותו במקום הזה, בגמל התעופה, שהוא אינו צנוע ואינו קדוש כלל ועקר. דבר זה צערו עד מאד, אך מי כאדמו"ר 'בבא מאיר' ידע ערכן של מצוות, ובמיוחד מצות כבוד אב שנודמנה לו, ועל מצוה זו הוא לא היה מוכן לוותר בעד כל הון שבעולם.

בשל כך, פאשר עצבות נסוכה על פניו, החל רבי מאיר ממלמל 'אלמלא מצות כבוד אב לא הייתי יוצא מפיחצתי ומקבל אני יסורין אלו באהבה'. בני המשפחה התפלאו לשמע, שהוא מצטער מאד על היותו במקום זה בגלל אי הקדשה שמצויה בו, ואז שאלוהו; הרי כבודו לא מסתכל כלל בכל המקראות הללו, הרי כבודו מכסה את עיניו, הרי אנתנו מקיפים אותו בטבעת אנושית לבל יראה חליה מראה לא טוב, ומה אפוא ראה כבודו? על אלו יסורין כבודו מדבר?

שאלות אלו ואחרות נשאלו ע"י בני המשפחה, אך רבי מאיר המשיך בצערו והיה מצטמק ורע לו על היותו במקום הזה. כשהפציר בו גיסו לומר לו במה דברים אמורים, נענה ואמר לו: בדרות שלפנינו, אדם שרצה לחטא בחטא חמור, היה צריך לחפש חפוש מחפוש ולעשות במחשך מעשיו, והדבר היה קשה המציאות. בדרגו איזה הקדשה היא

האיש פי הצדיק יודע עליו את הכל, וכי המלים הללו מכונות רק אליו... להוציאו מתוך ההפקה... ואז, נפל האיש ארצה מתעלה.

לאחר שסיים רבי יוסף יוסקא לשוור את הזמרו, נגש אליו האיש כשהוא בוכה בדמעות שלישי: "רבי! הורני דרך תשובה! חפץ אני לעזוב את דרכי הרעה ולחיות מהיום ואילך כיהודי כשר ושלם כמו כל היהודים". ורבי יוסף יוסקא, קבלו בסבר פנים יפות, קרבו ביותר, ואף הורה לו דרך תשובה, עד שאותו יהודי הפך ליהודי שומר תורה ומצוות, קלה כבחמורה. כך הציל אותו רבי יוסף יוסקא מדיוטא תחתונה והשיבו אל אביו שבשמים. (תפארת יוסף)

"איזה הקדשה הוא בעיניו על הדרך..." (לה, כא)

בשנת תשל"ג יצא האדמו"ר רבי ישראל אביחצירא זי"ע ה"בבא סאלי" לחוץ לארץ למטרותיו הקדושות, ויהי פאשר שב ארצה, יצאו כל בני המשפחה לנמל התעופה בלד כדי לקבל את פניו הקדושות. המטוס היה אמור לנחות בשעה ארבע ושלושים, ואכן המטוס נחת בשעה המוקדמת, ואולם, האדמו"ר רבי ישראל אביחצירא לא היה בין נוסעי המטוס. לאחר חקירה ודרישה התברר כי אנשים שונים עקבו את האדמו"ר רבי ישראל אביחצירא בשוין, ולכן הוא יגיע רק במטוס הבא.

ברם, בנו האדמו"ר רבי מאיר זי"ע, ה"בבא מאיר" לא ידע מכל הספור הזה, והוא הגיע לנמל התעופה בשעה העודה, בשעה ארבע ושלושים כדי להקביל את פני אביו הקדוש, אבל כיון שהאבא לא הגיע עדן

נענה ואמר לו הרבי מסאטמור מינייה וביה: אתם רוצים לדעת בדיק למי לתת פדיון וקויטל? לכו לירושלים, הכנסו שם לאיזה "שטיבל" שהוא, ובשעה שיהודים מניחים תפילין, תחפשו אחר יהודי שמתחת לתפילין שלו, על זרוע ידו חרותים "חמש ספרות" בכתבת קלעקע... אותם חרתו הרשעים האזורים ימ"ש כאשר היהודים נכנסו בשער המכונה... ליהודי שפנה יכולים אתם למסד קויטל, והוא ראוי לקרא אותו... (חיים שיש בהם)

בעינים, האדם חוטא חטאים כבדים במראה עיניו, ומראות אלו מטמאות אותו כגופה של עברה ומורידות אותו מקדשותו. ואלמלא מצות כבוד אב, מה לי כאן ומי לי כאן.

לאחר שלש שנים בערך, כשבקר גיסו, אמר האדמו"ר בבא מאיר לגיסו: "הזכר אתה את הנסיעה ללוד, כדי להקביל את פניו של מור אבי? תדע לך, שעד היום לא השלמתי את התקון של אותה נסיעה".
(קונטרס בבא סאלי)

"ויהי שם בבית הסהר, ויהי ה' את יוסף..."
(לט, כ-בא)

כאשר הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל "התניא" מחב"ד ז"ע היה אסור בבית הסהר בפטרבורג, הגיע באחד הימים לבקרו הצאר הרוסי בעצמו, כשהוא מחפש לאזרח פשוט. אלא, שבעל ה'תניא' הכירו תכף ומיד וברך בשם ומלכות "ברוך שחלק מחכמתו לבשר ודם".

"ואמר יצא אחיו אשר על ידו השני..." (לה, ב)

הרה"ק רבי יואל טייטלבוים מסאטמור ז"ע, החשיב והעריך ביותר כל יהודי שעבר את מחנות ההשמדה במלחמת העולם השנייה, אם זה באושויץ, ואם זה במחנות אחרים. שכן הרבי בעצמו עבר שבעה מדורי גיהנום, וידע איזו מסירות נפש עברה על יהודים אלו שענו והתיסרו ונצלו ממנות לחיים.

הצאר התרגז מאד; "הכיצד יעלה בדעתך כי הצאר בעצמו יבקר בבית הסהר? וכי הצאר מגיע בבגדים פשוטים פאלו לבקר בתוך בית הסהר?" אלא שבעל התניא לא התירא מפונו, והשיבו: "ידע כבוד הצאר, כי גם הקב"ה בעצמו בא לבקר בבית הסהר..."

באחד מבקוריו בארץ הקדש, נהרו אתרו חסידים, שתו בצמא את דבריו, עקבו אחר כל תהלוכותיו, וכל היוצא מפיו - קדוש. בין אלו שהצטרפו למסעו של הרבי מסאטמור בתוככי ארץ ישראל, נמנה הגאון המפורסם רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות זצוק"ל, ובשל כך, כאשר התקרב מועד שובו של הרבי לארה"ב, הצטער רבי אשר זעליג צער רב, שכן ידע עד כמה תגעגע וישתוקק לראות שוב את הרבי.

הכיצד? תמה הצאר, האמנם הקב"ה מגיע בעצמו אל בית הסהר? נענה בעל התניא ואמר לו תכף ומיד: "אצל יוסף נאמר 'ויהי שם בבית הסהר, ויהי ה' את יוסף...' משמע מכך כי ה' נמצא בבית הסהר..."
(בית רבי)

הוא נגש אל הרבי מסאטמור ושאלו: "כאשר תעזבו את ארץ הקדש, למי נוכל למסד קויטל עם פדיון? אצל מי נוכל להזכיר את עצמנו לטובה ולברכה?"

הרה"ק רבי יוחנן (פרלוב) זי"ע,

מקורו

יומא דהילולא - כ"א פסלו

היכן לקבורו, ויבסוף החלט לקבורו בארה"ב על פי גורל. אולם חסידי קרלין שבפארא ישראל לא הסכימו עם ההחלטה ובעבר שנה הועלתה גופתו והובאה לקבורה בבית הקברות בטבריה, ביום י"ח באדר תשי"ז, בצמוד לקברו של הרה"ק רבי מנחם מנדל מיוטבסק זי"ע בהקלת תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע. לאחר הסתלקותו הכתירו רב החסידים את רבי ברוך יעקב הלוי שוחט - בן בתו של רבי יוחנן לאדמו"רם של חסידי קרלין.

לאחר פטירתו הוציאו החסידים מחדש את הספר "בית אהרן" של רבי אהרן השני מקרלין "בהוצאת מוה"ר יוחנן זצוקלה".

קדשת שבת ביום שישי...

נודע היה רבי יוחנן בהתלהבותו העצומה בעבודת השי"ת, לא רק בימות החול אלא בפרט בשבת קדש, אז היתה השללבת עולה מאליה ומבערה את כל סביבותיה באש קדש. כבר בקרו של יום השישי היו צלילי הקדש של שבת מלקתא מפעמים את נפשו, עד שפעמים כבר ביום השישי היה מבחינת שבת.

פעם ארע, כי לגדל התלהבותו בתפלה אמר ביום שישי את ברפת "להניח תפלין" בנגון של תפלות שבת קדש... ככל שהתאמץ לא הצליח לחזור אל הנסח הרגיל של ימות החול. גם כשבקש ממתן שיפירי לו את הנסח הרגיל של ימות החול, לא עלה הדבר בידו, כיון שכל הקהל משביב נתלהטו אף הם מגדל קדשת השבת. ואכן עד לגמר התפלה המשיכו בתפלה בנסח ובנגון של יום השבת...

שלא להוציא דבה על הארץ...

ככל אבותינו הקדושים, פן היה מנהגו של רבי יוחנן לאכול ביום חמשה עשר בשבת מינים רבים של פרות, ואולם בעוד סבו הרה"ק רבי יוחנן מרחמיסטריווקא זי"ע, לא הקפיד בנדוקא על מגן מקיים של פרות, הרי שהוא הקפיד לאכול שלשים מיני פרות, באומרו פי לדבר זה יש סוד מצק באחד ממאמרי חז"ל (אוצר המדרשים מ"א):

"שלשים מיני אילנות הם בגנו של הקב"ה בגו עדן. עשרה מהם נאכלין כמו שהם, ואלו הן: תפוחים תאנים שקמים אתרוגין ענבים ספרגלים אגסים בטנים פלפלין ולימונא. ועשרה מהם נאכלין מה שבפנים ומה שבחוץ לשליו, ואלו הן: רמונים אגוזים שקדים פסתקין סובדין מורלין קספילין [קלפילין] גוגרין קרימיו. ועשרה מהם נאכלין מה שבחוץ, ואלו הן: תמרים זיתים חיובים פירקין עוזרין שזופים אתוניות גודגודיות חרתים עלאסים. ומי נטעם? אךם הראשון נטעם, ולקחם מגן עדן ולא יצא עד ששקחם משם בראשית הקב"ה".

הרה"ק רבי יוחנן פרלוב זי"ע מסטולין-קרלין, נולד בגו נפון העיר לאביו הרה"ק רבי ישראל מסטולין (ה"ינקא"), ביום ז' מנ"א תר"ס, ונזום הפנסו בביתו של אביו עם י"ח נקרא על שם סבו הרה"ק רבי יוחנן מרחמיסטריווקא זי"ע. לאחר השואה היה לאדמו"ר המקורי של חסידות קרלין.

ביום כ' בכסלו תרפ"ב נשא להרבנית מרגלית חיה ע"ה בתו של הרה"ק רבי שמעון שלמה מאלק זי"ע. לאחר נשואיו התגורר בלוצק והנהיג את חסידי קרלין באזור וואהלין, עם התקרבות הגרמנים ללוצק נמלט מהמקום עם אשתו ושתי בנותיו לעבר ברית המועצות אל היערות ועם הפטיונים העמיק לתוך רוסיה. במהלך הגריחה, בשהותם בעיר פרונוה, נפטרו אשתו ואחת מבנותיו. הוא עצמו התעסק בקברתם ומאז חלה קשות. בשל הקר העז ששרר דשעה שגאלץ היה להתעסק לבדו בקבורת מתיו.

לאחר המלחמה שבה נספו ארבעה מאחיו ופטירתו של האב הנוסף, רבי יעקב חיים פרלוב, ללא בנים, הגיע רבי יוחנן דרך בקרביה לגרמניה. הוא לא גלה לאיש מיהו ומשך זמן רב סבל חמי רעב ממש. רק דרך מקרה נודע לאנשים מיהו האיש, ומני אז הפך רבי יוחנן לאדמו"ר המקורי של חסידות קרלין.

לצד זה עשו החסידים מאמצים קרבים כדי להביאו לארץ כאדמו"ר לכל חסידי קרלין-סטולין, שחכם בירושלים היה נר. ואמנם, לאחר מאמצים רבים, בחדש איר תשי"ו הגיע רבי יוחנן לארץ ישראל, כאן קבע את מושבו בחיפה. בהנהגתו קבלה חסידות קרלין תנופה מחדשת. והקמו בתי מדרש חדשים והתבססו המוסדות.

שנתיים לאחר מכן, בשנת תש"ח יצא לארה"ב והתגורר בביתו של אחיו - רבי יעקב, שפטר שנתיים קודם לכן, בשנת תש"ו. בהיותו בני יורק הוציא לאור את "סדור בית אהרן וישראל" - לפי רשם ומנהגי ישראלין. בסופו - מכתבים של צדיקי בית קרלין.

רבי יוחנן פתח את החצר והקים מרזים קדשים וגדולים בארצות הברית ובארץ ישראל. הוא פעל מתוך מטרה לאחד את כל חסידי קרלין שבארץ ישראל לקהלה אחת. הוא אחד בין ישיבת "בית אהרן" לישיבת "פאר ישראל" וקראה בשם "בית אהרן וישראל" ואחד את שלשת בתי הנקסט שהיו בתל אביב, לבית נקסט אחד ברחוב בר פוקבא. פן אחד את הצעירים לתורה בפני עצמם והורה להם להתפלל בנפרד משאר החסידים. קבוצה זו היתה הגרעין של חסידות לאחר פטירת רבי יוחנן.

בשנת תשי"ד גבר רבי יוחנן בארץ והחל בבניית ישיבת קרלין בירושלים. בארץ שהה עד לאחר ראש השנה תשט"ו, אז שב לארצות הברית בתקווה לחזור לארץ, אבל שם נסתלק ביום כ"א בכסלו תשט"ו. לאחר הסתלקותו התעורר וכוח בין החסידים

- יומא דהילולא -

הרה"ק רבי יוחנן (פּרלוב) זי"ע,

משקלן

יומא דהילולא - כ"א כסלו

מאמרותיו:

"יְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבֻתָּה..." (שמות לא, טז)

אתם צְרִיכִים לְשַׁמֵּר תְּמִיד עַל הַשְּׁבֻתָּה כְּעַל אוֹצֵר גְּנוֹז שֶׁלֹּא יֵאבֵד. כִּי בְּאִמַּת הַשְּׁבֻתָּה הִיא מִתְּנֶה טוֹבָה מִגְּנוּזוֹ שֶׁל הַשֵּׁי"ת (שבת א').

יְכַיֵּץ בְּאִמַּת תְּשִׁמְרוּ עַל הַשְּׁבֻתָּה? "לְעִשׂוֹת אֶת הַשְּׁבֻתָּה לְדוֹרוֹתֵם", תְּשִׁיחוּ שְׁגָם בְּנִיכִם אַחֲרֵיכֶם, וְכַל הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם גַּם הֵם יִהְיוּ שֹׁמְרֵי שְׁבֻתָּה כְּהַלְכָתָה.

"נֶפֶשׁ כִּי תִחַטָּא בַשְּׁגָגָה..." (ויקרא ד, ב)

עַל פְּסוּק הַזֶּה הָיָה רִגְלֵי הַרַ"ק רַבִּי יוֹחַנָּן מִקְּאָרְלִין-סְטוּלִין לומר בְּשֵׁם אֲבִיו הַרַ"ק רַבִּי יִשְׂרָאֵל מְסֻטְלִין:

הֵיחָה הַדִּין הוּא, כִּי קָרְבָן מִבְּיָאִים רַק עַל עֲבֵרָה בְּשׁוּגָג וְלֹא עַל עֲבֵרָה בְּמִזִּיד. מִלְּבַד בְּמִקְרִים מְסִימִים, שֵׁישׁ לָהֶם גְּרָא דְשׁוּגָג שְׂאָז מִבְּיָאִים קָרְבָן אֲשֶׁם.

וּבְבֵאוֹר הַשַּׁעִם, מִלְּבַד מֵהַ שִׁיבּוּלִים לומר כִּי הַעוֹשֶׂה בְּמִזִּיד לֹא דִי לוֹ בְּקָרְבָן, אֲפִשֵׁר לומר כִּי הַעוֹשֶׂה עֲבֵרָה בְּשׁוּגָג, בְּלִי כְּנָנָה וְכִלִּי מִחֻשְׁבָּה וְשִׁבּוּל, אֵלֶּא מִצַּד חֶמְדוֹ וְגוֹפּוֹ הַבְּהִמִּי, מִן הַרְאִי כִּי הַבְּהִמָּה שֹׁעֵם הִיא וְעֵדְרָתָה שֶׁכָּל תּוֹכֵל לְהִיּוֹת תְּמַנְתָּו לְקָרְבָן וְכִפְרָה.

וְאִילָם, הַעוֹשֶׂה עֲבֵרָה בְּמִזִּיד, הָרִי שֶׁהוּא חוֹטֵא בְּדַעַה צְלוּלָה וְנִשְׁכָּל גְּמוֹר. וְאִם כֵּן יִצַּד תּוֹכֵל אֲזַי לְהִיּוֹת תְּמַנְתָּו אוֹתָהּ בְּהִמָּה וְעֵדְרָתָה הַשְּׁכָל? מִשׁוּם כֵּן אִיו בְּמִזִּיד קָרְבָן.

וְכִינּוּ שֶׁכָּל כֶּה חֵשׁ לְכַבּוֹדְכֶם שֶׁל הַפְּרוֹת אֲרָץ יִשְׂרָאֵל, מִשׁוּם כֵּן הַקְּפִיד אֲצֵל חֲסִידָיו שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא דְבָרָה עַל פְּרוֹת אֲרָץ יִשְׂרָאֵל. וְעַל כֵּן בְּמִסְפָּר, כִּי פֶּאֶשֶׁר אַחִיו וְשֵׁב אֲצֵלוֹ בְּסַעֲוֹת ט"ו בְּשִׁבְטֵי, לֹא טַעַם אֲצֵלוֹ יִין מֵאֲרָץ יִשְׂרָאֵל, בְּאוֹמְרוֹ כִּי אִינוּ בְּקִי בְּטִיבָם שֶׁל יִינוֹת, וְהוּא חוֹשֵׁשׁ שֶׁמֶא לְרַגַע יִין מְסִים לֹא יִמְצָא חוֹן בְּעֵינָיו, וְכִי אֲזַי יוֹצִיא דְבָרָה עַל יִין מֵאֲרָץ יִשְׂרָאֵל בְּפָנֵי אַחִיו רַבִּי יוֹחַנָּן...

מגלות רות, כהכנה לביאת המשיח

אֲחָד מֵהַחֲסִידִים הַתְּהַלָּה בְּלִיל שְׁבִיעוֹת בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, בְּשִׁשְׁאֵלָה מְנַקֵּרָת בְּמַחֲוֹ: מַדּוּעַ זֶה לּוֹמְדִים בְּשְׁבִיעוֹת מְגַלֵּת רוּת? הֲאֵם בְּאִמַּת מִפְּנֵי שֶׁיִּצְאָ מִמֶּנָּה דָּוִד הַמֶּלֶךְ שְׁנוֹלֵד בְּשְׁבִיעוֹת? רָאוּהוּ אֲחָד מִזְּקֵנֵי הַחֲסִידִים, וְכַפֵּשֶׁר שִׁמְעַ מַדּוּעַ הוּא כָּל כֵּן מְטוֹר, אָמַר לוֹ כִּי מוֹטֵב שֶׁיִּכְפֹּס אֶל הַרְבֵּי עֲצָמוֹ, וְכִי הַרְבֵּי יְבָהִיר לוֹ בְּטוֹב טַעַם אֶת מַהִיטוֹ שֶׁל הַדְּבָרִים.

שִׁמְעַ הַחֲסִיד הַצְעִיר בְּקִלוֹ שֶׁל הַחֲסִיד הַיֵּשׁוּשׁ, וְנִכְנַס אֶל הַקֶּדֶשׁ בְּנִימָה, כְּדִי לְשִׂאוֹל אֶת הַרְבֵּי לְטַעְמוֹ שֶׁל דְּבַר. נִעְנָה הַרְבֵּי וְאָמַר לוֹ:

בְּחָג הַשְּׁבִיעוֹת נֶאֱמַר "וּבְקָרְבָנְכֶם אֶת קִצְרֵי אֲרָצְכֶם וגו', לְעֵנִי וְלָגֵר תַּעֲזֹב אֶתֶם..." וגו'. עֵנִי הוּא רָמַז לְמַלְךְ הַמְּשִׁיחַ, בְּחִי' מִשׁ"כ (זכריה ט, ט) עֵנִי וְרַכֵּב עַל חֲמוֹר. וְגַר הוּא רָמַז לְדָוִד הַמֶּלֶךְ (שְׁנִסְתַּלַּק בְּשְׁבִיעוֹת) שֶׁיִּצְאָ מֵרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה שֶׁהַתְּנַגְּיָה.

וְאִם כֵּן, לֹא בְּכִי לּוֹמְדִים בְּחָג הַשְּׁבִיעוֹת מְגַלֵּת רוּת, כִּי לַמּוֹד זֶה הוּא הַכְּנָה לְיָמוֹת הַמְּשִׁיחַ. וּבְכַפֵּר אֲנוּ רוֹצִים לְעוֹרֵר אֶת פְּחֵם שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה וְשֶׁל מַלְךְ הַמְּשִׁיחַ, שִׁיבּוּא וְיִגְאָלְנוּ בְּקָרוֹב מִמֶּשׁ.

העלות נר תמיד - לזכר נשמת

כ"א כסלו

רבי אלעזר ב"ר משה אליקים בריעה מקו'ניץ
רבי יוסף ב"ר אהרן מקו'דינוב

כ"א כסלו

רבי יוחנן מסטולין ב"ר ישראל מקרלין

כ"ד כסלו

רבי משה ב"ר מנחם מנדל פאנעט אב"ד דעשה אדמו"ר
מדעשה

כ"ז כסלו

רבי חיים ב"ר שלמה מצ'רנוביץ (ב' באר מים חיים, סידורו של שבת)
רבי אברהם יצחק ב"ר אהרן דוד הכהן קאהן אדמו"ר
מתולדות אהרן (ב' דברי אמונה)

כ"ה כסלו

רבי יוחנן ב"ר דוד מרדכי טווערסקי מטאלא ירושלים

השבת נועם הנשמות השבת בפרשה בכבשונה של חסידות

אם משמרים ישראל שתי שבתות מיד נגאלין

חדש. ונראה לי שהוא שביעי לבני הגבירות, דהא הוי בן י"א ליעקב, אבל לבני הגבירות אתי שפיר שנולד אחר ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר זבולן. ונחזור לעניינינו, כיון דשבת הוי דרגא דיליה עיין שם, עדיין צריך ליתן טעם למה שתי שבתות דוקא. והנראה לי משום דשבת הוא גם כן דרגא דיעקב... וכן מבואר בספרי חכמי אמת דשבת הוא מדת תפארת 'תתן אמת ליעקב' (מ"כה ז כ), על כן נחלת יעקב בלי מצרים, וכן שבת (שבת ק"ח). ועם זה יש להבין פירוש רש"י 'ביקש יעקב לישב בשלוה' וכו', כלומר במנוחה בחדוה כי כן ראוי למידת שבת, קפץ עליו רוגזו של יוסף שמכרוהו, והוי חילול שבת דרגא דיוסף כמבואר בזוהר חדש הנ"ל, ועל כן נתחלל שבת דיעקב, ואעציבו ליה ויתאבל על בנו וגו' (בראשית לז ד), על כן צריכין שתי שבתות לכפר, אחד כנגד יעקב ואחד כנגד יוסף כנ"ל.

כולנו עומדים ומצפים לביאת הגואל, כולנו אף מודעים לכך כי בעוון שנאת חינוס חרב הבית וגלינו מארצנו. אמנם על מנת לכפר על עוון שנאת חינוס הקדום נצרכת מאיתנו עבודה רבה. ברם הרה"ק מאוהעל בעל ישמח משה זיע"א שכנודע כל ימיו היו בציפייה לגאולה, בא ללמדנו בפרשתן כי גדולה היא זכות שמירת השבת, שתכפר גם על עוון חמור זה של שנאת חינוס ובזכותה נזכה לגאולה.

וכה הם דברי קדשו (ד"ה ויוסיפו עוד): מבואר בזוהר חדש פרשה זו (סתרי תורה מט.), דעיקר הגלות הוא בשביל מכירת יוסף, דעל ידי שנאת חנוס שהיה בזמן בית שני, נתעורר חטא שנאת חנוס קדמייתא וישנאו אותו (בראשית לז ד), ואלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין (שבת ק"ח), דשבת הוא דרגא דיליה דיוסף הצדיק הוא שביעאה, עד כאן דברי הזוהר

כל מצותיך אמונה יסודות האמונה בפרשה במשנת הבעש"ט

לא נגאלו ישראל אלא בזכות האמונה

איזה מעשים הן ומה עושה האיש בזה. שם עשה רבי אלעזר שקבלם, וביקש שיבואו עליו, ועתה אנחנו שקשה לנו כל כך לסבלם, הן צריכים להתפלל ולצעוק ולהתחנן לפניו יתברך, שיעבירם ויסירם תיכף ומיד מאתנו וכו'. אבל כל זמן שעודם בנו, צריכים לקבלם באהבה, וכשדומה לנו שבעוד חודש יחלפו, ועבר החודש ולא חלפו, לא נתרגז בשביל זה חס וחלילה, רק צריכים לדעת שהוא יתברך יודע יותר מאתנו והוא אב ישראל, הוא לבן של ישראל, והלב יודע מה נעשה בכל הגוף, וגם סובל עמו. גם כשרואים את החורבות בדת ועבודת ד', אשר היסורים עושים, ולא עוד אלא שכל חלקי התורה ועבודה שטבעו וחקקו אבותינו, וגם אנחנו בהדרות בהבנים ובני בנים וכו', הצרות מהרסות ועוקרות אותן עם שרשן, הן בענייני מאכלות הכשרות, והן בענייני השבת, מקוה, חדר, והחינוך בכלל וכו'. הזהר והשמר שגם אז חס וחלילה לא תפגום אמונתך בד'

עלינו לשבח לאדון הכל על חיינו המסורים בידו, ואפשר לומר כי בדורנו אנו עם כל הצער והייסורים שיש לכל אחד, עדיין זוכים אנו שה' יתברך מנהלנו על מי מנוחות. מן הראוי היה שאחת לתקופה נבין ונתבונן בגילויי האמונה של אחינו בני ישראל ורבותינו מצוקי ארץ, בעת השואה האיומה והחורבן הנורא באירופה. וכה החכים את לבנו הרה"ק ר' קלונימוס קלמן מפיאסצנא זיע"א ה"ד בספרו 'אש קודש', שנכתב בעמק הבכא בגטו וורשה בעיצומן של שנות הזעם: 'וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲבִיבֵי אֶרֶץ פְּנִינָה' (לז א). איתא בגמרא בבא מציעא (פד): במעשה דשלח רבי לדבר באשתו של רבי אלעזר בר ר' שמעון אחר שנפטר, שלח לה נהי דבתורה גדול ממני, אבל במעשים טובים מי גדול ממני. שלחה ליה, בתורה מיהא גדול ממך לא ידענא, במעשים ידענא דהא קביל עליה יסורי, עכ"ל הגמרא. היינו דהיסורים הם מעשים טובים של האיש,

ומיד, אבל אם חס וחלילה נמשך עוד שבוע ועוד חודש, אין רשאים שיפול רוחנו בנו, ומכל שכן חס וחלילה לא יעלה שמץ של הרהור ופגם באמונה.

וזה מה שפירש רש"י בפסוק "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן". ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשים לישב בשלוה, אומר הקדוש ברוך הוא, לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה... מרמז לכאן, צדיקים מבקשים לישב בשלוה בעולם הזה, שכבר ברגע זו יהיה לנו שלוה וכל טוב, אמר הקדוש ברוך הוא לא דיין וכו' לעולם הבא, מה שבעוד איזה זמן שיבא יהיה להם כל טוב, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה ברגע זו, כן יעזור ד' אבל אם שוהה עוד יום ושבוע, אין צריכים להתעקש בזה.

כחוט השערה. כי היסורים הם מעשים, ובמצות ומעשים טובים ישנן חקים ומשפטים, ישנן יסורים משפטים שמבינים אותן ואת תכליתן והתועלת שמהן, וישנן יסורים חקים, שאין מבינים את תכליתן, ואדרבה אנו רואים את ההיפך כנזכר לעיל. ואפשר זה הענין שאמרו חז"ל (מכילתא בשלח פ"ו) לא נגאלו ישראל אלא בזכות האמונה, כי גם אז היתה הגלות בחינת חוקה, כי ראו שיורדים ויורדים עד השער הנ' חס וחלילה ולמה הגלות, שתכליתה היתה להעלות ניצוצות קדושות, חוקה היה בעיניהם.

אבל לכל חוקה צריכים התגברות אמונה, החוקה היא בלא שכל, וגם האמונה היא למעלה מהשכל, לכן כשמקשרים עצמנו באמונה שלימה בד' למעלה מן השכל, אז גם הצרות החוקיות נמתקות. זהו העיקר צריכים להתפלל אליו יתברך, שירחם ויגאלנו תיכף

הלכה האם יש לתת משקל לחלומות בקביעת ההלכה?

בחלום. לכן, במקרה שמת הגיע בחלום למקורביו וביקש מהם לטמון בקברו מרגלית יקרה, פסק דברי מרדכי שאסור להישמע להוראתו, משום "בל תשחית". כמו כן, במגיפה שפרצה ל"ע, ואחד מחשובי העיר וצדיקיה חלם שהמגיפה תיעצר אם יביאו לעיר את כל ספרי התורה מכל הכפרים שבסביבה, פסק רבי חיים פאלאג'י שאין ראוי להשאיר את בני הכפרים בלי ספרי תורה, ולכן אין להתחשב בהוראה שבחלום.

על מקרים אלו, שבהם החלום סותר את ההלכה, מפרש בעל ספר חסידים את דברי שלמה המלך (קהלת ה'ו) המזלזלים בחלומות: "כי רב חלמות והבלים ודברים הרבה כי את האלהים ירא". אולם בכל מקרה אחר, לדעת ספר חסידים יש להתייחס לחלומות ברצינות, ולכן אם למשל רואה מישהו בחלום אירוע קשה שאירע לחבירו, מוטל על החולם להתענות לביטול הגזירה והפיכתה לטובה.

מקורות: סנהדרין ל; אור זרוע ע"ז ס' ר ותשב"ץ קטן ס' שנב; נודע ביהודה תניינא יו"ד ס' ל; דברי מרדכי (קריספין) יו"ד ס' כב; לב חיים ח"ג ס' יט; ספר חסידים ס' תמד.

בפרשה מסופרים חלומותיהם של יוסף, ולהבדיל שר המשקים ושר האופים, שכולם אכן התממשו בדרך שבה פתרו אותם. דברים אלו מביאים לשאלה מהן גבולות ההתחשבות בחלומות, ומתי משתמשים בכלל המבואר בגמרא, הרי שהיה מצטער על מעות שהניח לו אביו, ובא בעל החלום ואמר לו כך וכך הן, במקום פלוני הן, אך של מעשר שני הן, זה היה מעשה, ואמרו: דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין.

הראשונים מספרים על רבינו אפרים מרגנשבורג, מגדולי הראשונים שבאשכנז, שהתיר אכילת דג בשם בורביטא המשיל את קשקשיו בעלייתו מן המים, וחזר בו מהיתרו בעקבות חלום שחלם ובו הוגשה לפניו קערה מלאה שרצים. ניתן היה להסיק מכך שכאשר נשלח משמים סימן בחלום שהפסיקה אינה נכונה, צריך להתחשב בכך ולבטל את הפסק הקודם. אולם דעת הנודע ביהודה שגם על חלומות כאלו חל הכלל דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין, ורבינו אפרים חשש לחלום מתוך צדקות וחסידות יתרה.

לכל הדעות ברוך שכאשר ההוראה שבחלום סותרת את ההלכה, ואפילו בנדנד איסור קל, אין מתחשבים

ספיר ויהלום

הארה חסידיית לפרשת השבוע

עבירה לבזבז גפרור

'החזרה' מלובלין

החזרה הקדוש מלובלין זיע"א הלך שבע שנים צרור מטפחת על עיניו שלא יראה לפניו שום דבר טמא, וזכה אחר כך למה שזכה שנקרא עד היום 'החזרה', והגם שאחר כך היו עיניו כהות מסיבה 'הנ"ל' (הרה"ק רבי אהרן משומרי אמונים זיע"א, 'טהרת הקודש', מאמר שמירת עינים, פ"א).

* * *

לא ניגש אל החלון

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א היה יושב אוהל. תמיד ישב בחדר שחלונותיו סגורים ועוסק בעבודתו. גם בעת ששהה בקיץ במקומות מרפא או עת נסע למקום אויר צח ישב תמיד בחדרו, ואף לא ניגש לחלון להסתכל החוצה. ביום קיץ חם כשהתגורר בבני ברק, התהלך בחדרו הלך ושוב, ובדרך הילוכו ניגש לחלון הפתוח ועיניו נתקלו מרחוק בדמות אשה. היתה זאת אשתו הרבנית שירדה לגן שמאחורי הבית לשאוף אויר. אז חזר לשולחנו והתחיל לשפשף עיניו הטהורות ולומר משהו. פניו נעשו חיוורים ובפנותו אל הבחור המשמש שהיה אתו בחדר אמר: ככה זה אם ניגשים לחלון, מיד באים לידי חטא! אמר לו הבחור שהאשה שראה בגן היא הרבנית, שאל את הבחור אם הוא בטוח בכך. רק כשענה לו שאין לו שום ספק בכך נחה דעתו ('אדמו"רי בעלזא' ח"ד).

* * *

כמי שעומד על גחלים בוערות

הרה"ק רבי מאיר אביחצירא זיע"א שמר את עיניו מכל משמר. פעם הוצרך להגיע לשדה

התעופה בלוד כדי להקביל את פני אביו הצדיק שחזר משהות ארוכה בצרפת. הוא הגיע לנמל בשעה המיועדת אך חל עיכוב בטיסה והיה צריך להמתין שעה ארוכה בחדר הקבלה עד שהמטוס יגיע. רבים מבני המשפחה וחסידי רבי ישראל שהיו בנמל הקיפו את רבי מאיר והיו מחיצה חיה בינו לבין הצבור הרחב שהיה שם, אך רבי מאיר הרגיש מאד לא בנוח והתלונן שהשהות הארוכה בשדה התעופה, מקום תופעות מכוערות של פריצות, מזיקה לו מאד. הוא היה נראה כל אותה שעה כמי שעומד על גחלים בוערות, והרבה לחזק את כל הנוכחים על שמירת העינים. אחרי מספר שנים שוחח עם אחד מאלה שהיו עמו בשעתו בשדה התעופה ואמר לו, שבמשך חדשים ארוכים היה צריך לעבוד כדי לתקן את אשר הפסיד בקדושת עיניו בשדה התעופה ('מאור ישראל' עמוד 284).

* * *

מוטב יחתכו הידיים

מסופר על הרה"ק ה'בית ישראל' מגור זיע"א, שפעם אחת הבחין באחד הנושא חבילה שקשורה בחבל, וכדי שלא יחתכו ידיו החזיק בידו עתון שאינו נקי סביב החבל להגן על ידיו. ואמר לו האדמו"ר: מוטב שיחתכו הידים ולא תחתך הנשמה (לשכנו תדרשו' עמוד רטז).

* * *

הצדיקים רואים רק מה שצריכים לראות

והצדיקים הגדולים והגבוהים אינם רואים בעולם רק כוחו יתברך שמחיה ומהוה את כל דבר

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

שמירת העיניים

בפרשת השבוע, פרשת וישב, היו גדולי החסידות מוצאים רמז נכון שעיקר קדושת האדם תלוי בשמירת העיניים, והוא בדברי הפסוק (בראשית לח כא): **וַיִּשְׂאֵל אֶת אֲנָשֵׁי מְקָמָה לֵאמֹר אֵיךְ הִקְדַּשְׁתָּהּ הוּא בְּעֵינַיִם עַל הַדְּרָךְ**. ואלו דברי הרה"ק מראדומסק זיע"א בספרו 'תפארת שלמה' (פרשת בלק): **'וכסה את עין הארץ'**. ידוע כי עיקר הקדושה של האדם בשמירת העיניים, בחינת הראות, כמו שנאמר **'איה הקדשה היא בעינים'**, הקדושה הוא בעיניים, לכן צריך שמירה מעולה מאד כי היזק ראה שמיה היזק, רוצה לומר, שפוגם בשם י"ה כנודע. וזהו שנאמר 'וכסה את עין הארץ', לשון 'כסות עינים', שראה בלק את בני ישראל ששומרים בחינת הראות. אבל **אצל בלעם הרשע כתיב 'נופל וגלוי עינים'**, רוצה לומר, זאת הנפילה שלו כי היה גלוי עינים, שלא שמר בחי' הראות כנ"ל.

***

משל למלך וצבאותיו

ובהרחבת הדברים ובתוספת משל הביא זאת הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זיע"א בספר 'אור יצחק': תיבת 'היא' לשון הווה, היינו תמיד בכל עת 'היא בעינים', שהיה לו לכתוב 'איה הקדשה שהיתה בעינים', שהרי לא מצא אותה בעינים על הדרך, אך לשון 'היא' מרמז לדבר עמוק. ועוד תיבת 'לאמר' הוא מיותר, מהו לשון 'לאמר', ואין לה שום ענין, הוה ליה למימר 'וישאל אנשי מקומה איה הקדשה', ותיבת 'את' גם כן מיותר.

וזה האמת שהבורא ב"ה ריחם על עם קדשו בהמכתב היא התורה הקדושה, ועל הנשמה הקדושה ששוכנת בבתי חומר הגוף, והיצר הרע

שרואים בעיניהם הגשמים. ואינם רואים הדמות של הדבר רק האותיות שבתוכם כח הבורא יתברך שמחיה ומהוה אותו הדבר הגשמי מעת בריאת העולם, ולכן אינם רואים דבר שאין צריכים לראות ולא שומעים, כמו שראיתי אצל כ"ק אדמו"ר הרב הקדוש מו' שלמה יהודה לייב זלה"ה מלענטשנא שהיה בא לפניו קוויטל בפני ואמר שאין רואה בו שום כתב. ואמר שבש"ס דפוס וינא אינו רואה בו שום אות. והוא לא היה משתמש בבתי עינים (ברילג) מעולם...

וסיפרו על הרב הקדוש רבינו נחום מטשערנאביל ז"ל שפעם אחת נדלק אצלו בליל שבת קודש נר על ידי אינו יהודי והוא לא היה שם בתוך החדר. וכשהיה בא אחר כך אמר שהוא חושך וכל בני ביתו וכל האנשים שהיו שם ראו הנר והיה אור בחדר. והיו מתמיהים מאוד ואמר בפה קודשו אפשר שנדלק הנר באיסור. וכן היה שדרכו היה להיות בחדר אחד נר על כל הלילה בשבת קודש ונכבה הנר ובני ביתו חרדו על הדבר וקראו לאינו יהודי והדליק הנר והוא לא ידע ועל כן לא ראה הנר ('רמתים צופים' פ"א).

***

לעולם הוא שח עיניים

וכתב בספר 'ראשית חכמה' (שער הקדושה פ"ח): במעלת השומר עיניו... וראיה על הנדרש ממעלת השומר ראותו ששכינה עמו, **העיד לי בעל תורה אחד כי ראה במלכות מערב חסיד אחד וחכם שאינו מגביה עיניו מהקרקע, שלעולם הוא שח עיניים, ומרוב חסידותו כל מי שיקניטהו לא ישלים שנתו, ועוד מעשה ניסים נעשו לו ולא** אארץ בזה

***

ספיר ויהלום

הארה הסיידית לפרשת השבוע

ונתן לנו ברוב רחמיו וחסדיו את התורה הקדושה, כמו שנאמר (קידושין ל): 'בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין', הוא החיל מבחוץ שבא לעזרו מיד השונא הוא היצר הרע, והנשמה הקדושה שהיא מבפנים בהמבצר. ועל ידי זה השער הוא העיניים שמסתכל בהתורה הקדושה והמאור שבה מחזיר למוטב, והוא מורה את הדרך האמת, עד שהיצר הרע וחילותיו הם בטלים.

וזה 'וישאל את אנשי מקומה לאמור איה הקדשה היא בעינים על הדרך', אחיי, באמת התורה היא העוזרו נגד היצר הרע והוא עבודה ואין זה ספורי מעשיות, אך היא מורה לנו את הדרך אשר ילכו בה. ותיבת 'קדשה' היא כמו שפירש רש"י ז"ל שהוא לשון הכנה, והרוצה לעבוד את השם יתברך צריך הכנה גדולה לזה, צריך לחקור ולשאול על זה וצריך לשמש תלמידי חכמים... וזה שמרמז בהשאלה ששאל 'אנשי מקומה' הם התלמידי חכמים שהם אנשי המקום ב"ה, וזהו 'וישאל את אנשי מקומה' שיאמרו לו 'איה הקדשה' איזה הכנה שצריך להכין את עצמו לעבודת הבורא ב"ה, וזהו התשובה שהשיבו לו אנשי המקום ב"ה ד'הוא בעינים' שצריך לשמור מאוד את העינים, דעין רואה ולב חומד. 'הוא בעינים על הדרך' שכתוב (תהלים לו ה) 'יתיצב על דרך לא טוב רע לא ימאס', כשמסתכל ח"ו בדבר עברה הוא יתיצב על דרך לא טוב, וזה 'רע לא ימאס' ויוכל לבוא בנקל ח"ו לידי עבירה דהם תרי סרסורי דעבירה, עין רואה ולב חומד. לזה 'איה הקדשה' היא הכנה לעבירה 'היא בעינים' על הדרך לא טוב והבן.

והכנה לעבודת הבורא ב"ה הוא בעיניים גם כן כשמסתכל בהתורה הקדושה בעינים מן המצור

שהוא לפתח חטאת רובץ, ואין שום ענין ואופן להמלט מפניו, אך על ידי התורה הקדושה דהיא מורה לאדם את הדרך לנוס מפניו.

והוא למשל אל המלך עם החיל ששוכנים בתוך מבצר חזק, ואין לו אלא שער אחד אשר הולכים ובאים דרך שם, ובא מלך אחד שונא עם חיילותיו לזה המבצר וצרו עליה ואין יוצא ואין בא, ויכול להיות שהמלך עם חיילותיו שבתוך המבצר ימותו כולם ברעב. אך שכיבא איזה חיל מבחוץ לעזור לזה המלך שהוא בתוך המבצר, בודאי השונא הוא בינתים בין החיל שבתוך המבצר ובין החיל שבאו לעזורו מבחוץ, אזי בודאי לא ישאר מן השונא שריד ופליט.

כך הנשמה הקדושה היושבת בבתי חומר הגוף שהוא מבצר חזק, ואין להנשמה הקדושה רק שער אחד, הם העינים והראיה, שהעינים הם מקום הנשמה הקדושה. שעל כל אברי הגוף כשיפול עליהם מעט עפר לא איכפת להם כלום, אבל בעינים כשיפול מעט עפר הוא סכנת נפשות. ומפני מה, דהעינים הם בשר כמו שאר האברים, אך מחמת שהעינים הם דבר רוחני, משכן הנשמה, ודבר רוחני אין יכול לסבול דבר הגשמי, ולזה הוא סכנת נפשות כשיפול מעט אבק על העינים.

הוא הטעם של עצימת עינים תיכף ביציאת הנשמה, מצד שהעינים הם משכן הנשמה והיא מצפה לדבק את עצמה במקום קדושה, ולזה צריך תיכף לעצימת עינים שלא לכונוס בעינים רוח הטומאה וד"ל, ובמשל כלי שמלא דבש שמריקים ממנה הדבש אזי הזבובין נופלים להכלי תיכף באין שומר וד"ל (ראה אור החיים במדבר יט ב).

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

אמרת, אלה נא אל כת המשתגעים עם רבם המובהק להם ואראה להם בפחזותם מה מנהגם.

והנה בבואי אל המקום הנועד אשר שם היה הקיבוץ אזי אמר הרב המובהק הנ"ל: הנה נואף בא אל הבית, ואני ידעתי בעצמי שלא הייתי נואף מעולם, והאריך לדבר עתק ודברי חוצפה בזה.

והנה אמר לי הרב הקדוש הנ"ל המספר לי המאורע שהתפלל אז אל השם יתברך יראהו נפלאות לתרץ לו תירוץ גמור לפי דרכו, והיתה מונחת גמרא על השולחן וביקש מהשם יתברך שיראהו התירוץ הנכון בתוך דברי חז"ל. ופתח הגמרא והנה המאמר חז"ל (יומא עד:); מאי קרא, 'טוב מראה עינים מהלך נפש' כתובה לפניו, אז שמח לב הצדיק בקרבו והראה להנגיד הנ"ל. ואמר לו: הנך רואה דברי חז"ל נזדמנו לי בעת הצורך לתרץ לך כי בהיותך הולך מבלי דעת וחוצפך יסגא להיות בזה במלאכי ד' **והיית הולך בתוך השוק בעיר הגדולה הנ"ל והיית משוטט בעיניך במקהלות הנשים היושבים אנה ואנה ביום המנוחה והיית נהנה במראה עיניך ובאת מתוך הראיה הלזו לבית מקום הצדיק, וראה ברוח קדשו קליפת הניאוף אצלך כי טוב מראה עינים וכו'.**

ואמר לי שסיפר לו סמוכות לדברינו בתורה הקדושה: **'וישאל את אנשי מקומה', היינו אנשי 'המקום' יתברך שמו, 'איה הקדשה' רצונו לומר, היכן היא הזונו' שאתה אומר שזניתי ואני ידעתי בעצמי שלא זניתי מעולם. התירוץ הוא: 'היא בעינים על הדרך', רצונו לומר, איכות הזנות הוא על ידי עיניך, כשהיית הולך בדרך ונהנית במראה עיניך. והאריך הצדיק בזה ובכאן הראתיך רק לדוגמא ואתה תשכיל ותבין.**

הוא על הדרך הטוב, דהתורה היא המורה דרך להשם יתברך, הוא החיל מבחוץ, כמו שנאמר (שמות יח כ) 'והודעת להם את הדרך אשר ילכו בה', וזהו שמרמז תיבת 'היא', דהיא לשון הוה בכל עת ובכל זמן כשרוצה האדם לקשר את עצמו להבורא ב"ה, 'היא בעינים על הדרך' וזה שמרמז תיבת 'את אנשי מקומה' כמו שאמרו (פסחים כב:) 'את' לרבות תלמידי חכמים. וזה 'וישאל את אנשי המקום' ב"ה 'לאמור', היינו שיאמרו ושיירו לו את הדרך אשר ילך בה, והבן.

* * *

מעשה נורא בהרה"ק מפשעוורסק

וקבלה בדינו מאת הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א, שכך גם פירש הרה"ק רבי משה מפשעוורסק זיע"א, וכפי שהביא בספרו 'דרך פקודך' (מצוה לה): זכור אזכרנו לטובה מה שסיפר לי החסיד הקדוש הרב המפורסם בקדושה כבוד מה"ר משה זצ"ל"ה סת"ם מפשעוורסקי במעשה שאירע לו בהיותו בדרך נחהו ד' ובבואו למלון התאספו אליו רבים מאותן אשר קרבת אלקים יחפצו, ואירע שנסע דרך העיר הזאת אחד מנגידי ק"ק בראד ובא אליו בתוך המקהלות ואמר לו: שאלה אחת אני שואל מאתכם, אם תשיבני על נכון מה טוב, ובאם לאו הרי אתם כולכם מכת הרמאים, והוסיף לדבר עתק אין מן הצורך להאריך.

ותוכן השאלה הוא אמר לו בזה הלשון: היות ששבת בקהלתנו הרב הקדוש המפורסם מה"ר משה הראשון שהיה בפשעוורסק זצוק"ל, והתאספו אליו אנשים המתחסדים והרעישו עולם ומלואו כדרכם. ובזמן הסעודה שליטת אזי